

T.C.

**GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

**KENTLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR
GELİŞİMİNDE GÜNCEL
YAKLAŞIMLAR KAPSAMINDA YAŞAM
KALİTESİ-KOCAELİ ÖRNEĞİ**

ESRA DİĞDEM AKTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

GEBZE

2007

 GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU
--	---

G.Y.T.E. Mühendislik ve Fen Bilimleri/Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 16/07/2007. tarih ve 2007/24 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 15/10/1007 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Esra Diğdem AKTAŞ' ın tez çalışması Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Nihal ŞENLİER

ÜYE

:Prof. Dr. Aykut KARAMAN

ÜYE

:Öğr. Gör. Dr. Reyhan YILDIZ

ONAY

G.Y.T.E. Mühendislik ve Fen Bilimleri/Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

TEZİN BAŞLIĞI: Kentlerin Sürdürülebilir Gelişiminde Güncel Yaklaşımlar

Kapsamında Yaşam Kalitesi – Kocaeli Örneği

YAZAR ADI : Esra Diğdem AKTAŞ

Kentlerdeki kontrolsüz büyümenin getirdiği, sosyal, ekonomik, fiziksel ve kültürel sorunlar ve kullanıcıların gereksinimlerine nasıl cevap verileceği planlamanın en temel konularını oluşturmaktadır. Bu tezin temel amacı çalışma alanı olarak seçilen Kocaeli kentinde yaşayan insanların kentsel yaşam kalitesi konusundaki öznel algılarını ölçmek ve Avrupa kentlerindeki yaşam memnuniyeti ile karşılaştırmaktır. Yaşam kalitesi araştırmalarında, genellikle öznel ve nesnel olmak üzere iki tip gösterge kullanılmaktadır. Nesnel göstergeler, sosyo-ekonomik durum, kentsel yaşama katılım, eğitim, çevre ve kültür ve boş vakitleri kapsayan beş alandan oluşmaktadır. Öznel yaşam kalitesi ise, esas olarak kentte yaşayanların yaşam kalitesi konusundaki algılarının değerlendirmesidir. Bu çalışma, aynı zamanda Kocaeli kentinde yaşayan kullanıcıların iş olanakları, konut fiyatları, güvenlik, kentin temizliği, toplu ulaşım, hava kirliliği, göçmenlerin bütünleşmesi ve genel memnuniyet konularındaki düşüncelerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Sonuçta, bu tez çalışmasının Kocaeli kentinde yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yerel yönetimler için önemli bir referans olması ve Türkiye’deki yaşam kalitesi araştırmalarına katkı sağlaması düşünülmektedir.

Bu tez altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, yaşam kalitesine ilişkin problemler kısaca özetlenmiş, tezin amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmıştır. İkinci bölümde, sürdürülebilirlik ve kentsel yaşam kalitesi ile ilgili tanımlamalara yer verilerek, günümüze kadar geçen süreçte kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında kullanılan göstergeler ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, kentsel yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalar güncel yaklaşımlar bağlamında incelenmiştir. Dördüncü bölümde, Kocaeli kentinde yaşayan insanların kentsel yaşam kalitesi konusundaki öznel algıları değerlendirilmiş ve Avrupa kentleri ile karşılaştırılmıştır. Beşinci ve son bölümde ise, genel bir değerlendirme yapılarak, gelecekte yapılması düşünülen çalışmalara değinilmiştir.

SUMMARY

THESIS' SUBJECT: The Quality of Life The Cities Sustainable Development in Comprehension of Current Approaches – Kocaeli Example

AUTHOR: Esra Diğdem AKTAŞ

Social, economic, physical and cultural problems that are caused by the uncontrolled development of the cities and how to meet the requirements of the residents are the basic research of the urban and regional planning. The main objective of the thesis is to measure the local perceptions of quality of life in Kocaeli and compare the life satisfaction with the European cities. Generally, two different types of indicators have been used: objective and subjective indicators. The objective indicators cover 5 fields: socio-economic aspects, participation in civic life, education and training, environment and culture and leisure. The subjective indicators are mainly for valuation of quality of life perceptions in a city. In this study, also a perception survey will present on issues for which the resident in the Kocaeli had widely diverging opinions: employment opportunities, housing cost, safety, cleanliness of city, public transport, air pollution, integration of immigrants and overall satisfaction with the quality of life of their city. Thus, the thesis will become a major reference for local officials to improve quality of life in Kocaeli and contribute to researches on quality of life in Turkey.

The thesis consists of six chapters. In the first chapter, introductory brief about the problem was given, following the comments about the precise aim and importance of the thesis. In the second chapter were presented and definitions of sustainable development and urban quality of life indicators that are used in the urban quality of life studies were specified. In the fourth chapter, a perception survey for the quality of life in Kocaeli was evaluated and a comparison with the European cities was presented. In the fifth and final chapter, general conclusions were drawn and future work objectives in the subject were suggested.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca değerli bilgi ve tecrübeleri ile beni yönlendiren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Nihal ŞENLİER'e, yardım ve katkılarından dolayı Sayın Öğr. Gör. Reyhan YILDIZ'a ve yine kıymetli tecrübelerinden faydalandığım Sayın Prof. Dr. Aykut KARAMAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca tez çalışmam esnasında yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Dr. Ayşe Tansel ÇETİN'e ve Nurcan DOĞAN'a, manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KENTSEL YAŞAM KALİTESİ	4
2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı	4
2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi	10
2.2.1. Kentsel Yaşam Kalitesi ile İlgili Tanımlamalar	10
2.2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları	17
2.2.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	18
2.2.3.1. Nesnel Göstergeler	19
2.2.3.2. Öznel Göstergeler	22
3. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ARAŞTIRMALARINDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR	24
3.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmalarında Yeni Gelişmeler- Bilimsel Çalışmalar	24
3.2. Uluslar Arası Organizasyonların Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları	29
3.3. Ülkeler Arası Yaşam Kalitesi Karşılaştırmaları	32
3.4. Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları	36

4. KOCAELİ KENTİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİNDE KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	44
4.1. Kocaeli Kentinin Genel Karakteristikleri	44
4.2. Kocaeli Kenti Yaşam Kalitesi Değerlendirmesinde Öznel Algıların Belirlenmesi (Anket Sonuçları)	54
4.3. Anket Sonuçlarının Analizler ile Değerlendirilmesi	63
4.3.1. Faktör Analizi ve Değişkenler Arası Korelasyonlar	63
4.3.2. Basit Doğrusal Regresyon Analizi	68
4.4. Kocaeli Kentinin Avrupa Kentleri İle Karşılaştırması	71
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER	78

KAYNAKLAR

EKLER

Ek 1 Urban Audit Anket Soruları

Ek 2 Kocaeli İlinde Kullanılan Anket Formu

Ek 3 Kocaeli Kent Merkezinde Yaşam Kalitesi Düşük Çeşitli Noktasal Alan Örnekleri

Ek 4 Kocaeli Kent Merkezinde Yaşam Kalitesi Yüksek Çeşitli Noktasal Alan Örnekleri

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

EUROSTAT	: European Statistics
UN	: United Nations
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
UNDP	: United Nations Development Programme
WCED	: World Commission on Environment and Development

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
2.1. Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Kalkınmanın Sürdürülebilirliğe Etkisi	6
2.2. Yaşam Kalitesinin Bileşenleri	11
2.3. Kentsel Metabolizma Modeli	11
2.4. Hoşnutluk ve İhtiyaçlar Hiyerarşisi	12
2.5. Yaşam Kalitesi Kavramı, Potansiyel, Ölçütler ve Performans Göstergeleri	21
2.6. Kentsel Yaşam Kalitesi İçin Kavramsal Bir Çatı	22
2.7. Yerleşmede Yaşayanların Yaşam Memnuniyeti ile Yerleşmenin	
Alt Bölgelerinde Yaşayanların Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki	23
3.1. Yaşam Kalitesi Modelinin Hiyerarşik Yapısı	38
4.1. Kocaeli Kentleşme Oranının Marmara Bölgesi ve Türkiye ile	
Karşılaştırılması	45
4.4. Türkiye İmalat Sanayisinde Kocaeli'nin Payı	46
4.3. Kent Merkezinde Yer alan Ticaret ve Konut Alanları	47
4.4. Kent Merkezinin Çevresindeki Plansız Yapılaşma	48
4.5. Yahya Kaptan Toplu Konut Alanları	48
4.6. Yuvam Akarca Toplu Konut Alanları	49
4.7. TEM Otoyolunun iki Yanında Yer Alan Sanayi ve Konut Alanları	
4.8. TEM Otoyolu Üzerinde Gelişen Sanayi Alanları	50
4.9. Kocaeli Kentinde Su Kirliliği	51
4.10. Kentin Merkezinden Geçen ve Gürültü Kirliliği Yaratan E-5 Karayolu ve	
Demiryolu	51
4.11. Kocaeli Kent Merkezinde Görülen Trafik Yoğunluğu ve Otopark Sorunu	52
4.12. E-5 Karayolu Üzerinde Bulunan Sabancı Kültür Merkezi	53

4.13. Kocaeli Merkez İlçesinde Anket Çalışması Yapılan Alanlar	54
4.14. Çevre Kirliliği Değerlendirmesi	56
4.15. Kentteki Güvenliğin Değerlendirmesi	56
4.16. Kentteki Sosyal ve Kültürel Olanakların Değerlendirmesi	57
4.17. İnternet Erişim Olanaklarının Değerlendirmesi	57
4.18. Rekreasyon Alanlarının Değerlendirmesi	58
4.19. Sağlık Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi	59
4.20. Sağlık Hizmetlerinin Yeterliliğinin Değerlendirilmesi	59
4.21. Genel Memnuniyet Değerlendirmesi	60
4.22. Ulaşım Memnuniyeti Değerlendirmesi	60
4.23.a. Hayat Pahalılığı Değerlendirmesi (1)	61
4.23.b. Hayat Pahalılığı Değerlendirmesi (2)	61
4.24. 1999 Marmara Depreminden Sonraki Durumun Değerlendirmesi	62
4.25. Komşuluk İlişkilerinin Değerlendirmesi	63
4.26. Teorik Araştırma Modeli	69
4.27. İş Bulma Olanağı	72
4.28. Ev Bulma Olanağı	73
4.29. Kentteki Güvenlik Hissi	73
4.30. Toplu Ulaşım Memnuniyeti	74
4.31. Hava kirliliği Problemi	75
4.32. Kentin Temizlik Değerlendirmesi	76
4.33. Genel Memnuniyet Değerlendirmesi	77

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
2.1. Finlandiya'nın Sürdürülebilir Gelişme Göstergeleri	8
2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	19
3.1. Uluslar Arası Organizasyonlar Tarafından Yapılan Araştırmalar	30
3.2. Gösterge Değerlerine Göre Üç Grupta Sınıflandırılmış Kentler	33
3.3. Komünite Düzeyinde Öznel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	40
3.4. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	42
4.1. Değişkenlere Ait Soru Dağılımı	64
4.2. Faktör Analizi	65
4.3. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar	67
4.4. Değişkenlerin Genel Memnuniyet Üzerine Etkisi	70

1.GİRİŞ

Günümüzde kentsel sistemlerin giderek daha karmaşık hale gelmesi ile birlikte, kentlerin çevresel açıdan bozulması ve kentlerde yaşayanların yaşam kalitesinin düşmesi, pek çok ülkede kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik araştırmalara öncelik verilmesine neden olmuştur. Dünyada pek çok ülkede periyodik düzende yapılan bu çalışmalar, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, OECD, EU ve EUROSTAT (European Statistics) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından da desteklemekte ve yürütülmektedir. Ülkeler arası karşılaştırmaları da kapsayan bu araştırmalar, dünyadaki çeşitli kentlerin, metropollerin yaşam kalitelerinin, yaşayanlara sundukları imkanların karşılaştırılması bakımından büyük önem arz ederken, konunun gelişimine de büyük katkı sağlamaktadır.

Kentsel sürdürülebilirliğin en önemli ilkelerinden biri olan kentsel yaşam kalitesi günümüzde önemi gittikçe artan kentler arası rekabette de en etkili faktörlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Global ve yerel sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik olarak kentsel çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik konular Avrupa'nın planlama gündeminde çok önemli bir yer tutmaktadır. 1999 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi (European Spatial Development Perspective) raporunda, kentlerin çoğunun gürültü, hava ve su kirliliği, trafik sıkışıklığı, katı atık sorunu ve aşırı su tüketimi gibi çevresel problemlerle mücadele etmekte olduğu ve birçok kentsel alanda çevresel kalitenin yükseltilmesi gerekliliği önemle vurgulanmaktadır (EC, 1999).

Kentsel yaşam kalitesi konusu, 1930'lardan beri farklı disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından ele alınan bir konudur. Bu araştırmacılar, kentler gibi çeşitli coğrafi alanlar, eyaletler ve ülkelerin yaşam kalitesi indekslerini kullanarak karşılaştırmalar yapmışlar ve yaşam kalitesi bileşenlerini saptamaya çalışmışlardır.

1980'ler sonrasında kentsel yaşam kalitesi araştırmaları, yaşam kalitesinin ölçülmesinde nesnel ve giderek öznel göstergelerin tanımlanması üzerine

odaklanmıştır. Nesnel göstergeler; özellikle bölge, kent ve çevre düzeyindeki bulgulardan yararlanmak amacıyla plancılar ve ekonomistler tarafından kullanılan ve kurumsal raporlar ile istatistiklerden elde edilen verileri kullanan ekonomik ve sosyal göstergelerdir (Yuan et al., 1999). Öznel göstergeler ise; kentte yaşayanların yaşam kalitesi algılarını ve yaşamdan memnuniyetlerini ölçmek üzere yapılan anket çalışmaları (opinion survey) ve inceleme raporlarından (survey research reports) elde edilmektedir. Ülkemizde de pek çok çalışma yapılmış ve sürdürülmektedir. Ancak yeni yaklaşımların içerdiği yöntemlerin bu çalışmalara entegre edilmesi gereklidir.

Kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında son yıllardaki yeni gelişmeler incelendiğinde ise, öznel algıların belirlenmesi (Rapley and Hopgood,1997, Seik, 2000, Moller, 2001, Lee, 2005), nesnel ve öznel veriler arasındaki ilişkilerin açıklanması (NG, 2005, McCrea at al.2006) konulu çalışmaların yanı sıra, bir ülkedeki farklı kentler arasında karşılaştırma yapmaya yönelik çalışmalar (Giannias, 1998) dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda, araştırmacılar ANOVA, NULL hipotezi, LİSREL, SEM, Regresyon Analizi vb. farklı yöntem ve metotları kullanmışlardır.

Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi:

Bu çalışmada kentlerin sürdürülebilir gelişiminde güncel yaklaşımlar kapsamında kentsel yaşam kalitesinin değerlendirilmesi ve öznel algıların belirlenmesi amaçlanmış ve Avrupa Birliği ve EUROSAT işbirliği ile çalışmalarını yürüten Urban Audit tarafından Avrupa kentleri için yapılan kentsel yaşam kalitesi araştırmaları esas alınarak Kocaeli kentinde uygulanmıştır. Öznel göstergelerin kullanıldığı araştırmada; iş olanakları, konut fiyatları, güvenlik, kentlerin temizliği, toplu taşıma hizmetleri, hava kirliliği, kentte yaşayanların bütünleşmesi konularında Avrupa kentlerinin kentsel yaşam kalitesiyle ilgili toplam memnuniyetleri ölçülmüş ve kentler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmada, Urban Audit araştırmasında kullanılan anket çalışması esas alınarak Kocaeli kentinde yaşayanlar ile 300 anket yapılmıştır. Anket sonuçları SPSS istatistiksel analiz programı kullanılarak faktör analizi ile değerlendirilmiş ve araştırma sonuçları Avrupa kentleri ile karşılaştırılmıştır. Araştırma bu yönüyle de büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, Avrupa kentleri ve metropollerinin yaşam kaliteleri, yaşayanlara sundukları imkanları

bakımından karşılaştırıldığı çalışmalar içinde, ülkemiz kentlerinin Avrupa kentsel sistemi içindeki yerinin ortaya konması yönünde ileride yapılacak araştırmalara örnek oluşturması, bu çalışmanın en önemli beklentilerindendir.

Bu çalışmanın uygulama alanı olan Kocaeli kentinde de Urban Audit'in 31 Avrupa kentinde yaptığı çalışmadaki örneklem sayısı temel alınarak 300 kent sakini ile anket yapılmıştır. Anketler rasgele örneklem metodu kullanılarak karşılıklı görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada anketin sonuçları ayrıca SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistiksel analiz programı kullanılarak, faktör analizi (Factor Analysis) ve regresyon analizleri yapılarak değerlendirilmiştir. Çok değişkenli bir analiz türü olan faktör analizi ile Kocaeli'nde kentsel yaşam kalitesinin değişkenlerine ilişkin faktör yapısı ortaya konmuştur. Değişkenler arası birlikteliği ve yönü belirlemek için korelasyon (karşılıklı ilişki) analizi kullanılmıştır

Bu analizin ardından da basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. İki değişkenli ya da doğrusal regresyon analizi olarak da adlandırılan basit regresyon analizi, biri bağımlı diğeri bağımsız iki değişken arasında nedensellik ilişkisi arayan bir analiz türü olup (Nakip, 2003), değişkenler arasındaki ilişkiyi tahmin etmek amacıyla kullanılmıştır.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik, bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesini engellemeden karşılamaktır (WCED, 1989). Sürdürülebilirlik kavramı, ilk olarak 1972 yılında Birleşmiş Milletler'in (UN) Stokholm'deki İnsan Çevresi Konferansı'nda ortaya çıkmıştır (Newman and Kenworthy, 1999). Bu konferansta 113 ülke, çevresel temizliğe başlayacağını taahhüt etmiş ve çevresel problemlerin global ölçekte bir yönetime bağlanmasını kararlaştırmıştır. Çevresel problemlerin, sadece hava kirliliği, su kirliliği ve kimyasal kirlenme olarak sınırlandırılmayacağı kabul edilmiş ve herkesi etkileyen, radyoaktif maddelerinin her yerde serbest bırakılmaması gerekliliği ortaya konmuştur.

1972'de Roma Kulübü tarafından hazırlanan "Büyümenin Sınırları" adlı raporda, büyüme ve kaynaklar arasındaki ilişkilere değinilerek, sorunları en aza indirmek için denetimsiz büyümenin durdurulması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Birleşmiş Milletler (UN) tarafından 1983 yılında kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987'de "Ortak Geleceğimiz" ya da "Brundtland" raporu olarak bilinen raporu yayınlamışlardır (Newman and Kenworthy, 1999). Bu raporda, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere benimsenmesi gereken çevre ve kalkınma politikaları aşağıdaki gibi belirtilmiştir (WCED, 1989):

- Büyümenin canlandırılması,
- İş bulma, yiyecek, enerji, su ve sağlık konularındaki temel ihtiyaçların karşılanması,
- Sürdürülebilir bir nüfus düzeyinin garantiye alınması,
- Kaynak tabanının korunması ve zenginleştirilmesi,
- Teknolojinin yeniden yönlendirilmesi ve riskin yönetimi,
- Karar vermede çevre ile ekonominin birleştirilmesi.

Brundland Raporu'nda, yaşanan kentsel sorunlarda etkili olan dünyadaki hızlı nüfus artışı üzerinde durularak, hızla büyüyen bir nüfusa, doğru dürüst yaşamaya yetecek düzeyde toprak, hizmet ve imkanlar sağlamaya, temiz su, sağlık hizmetleri, okullar ve ulaşım vermeye yetecek kadar güç, kaynak ve eğitilmiş personel, gelişmekte olan ülkelerin pek azında olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, üçüncü dünya kentlerinin çoğunda, konut ve hizmetlerin büyük baskısının kentsel dokunun bozulmasına yol açtığı ve kentlerin kontrolsüz yayılmasının aynı zamanda kentsel çevre ve ekonomi üzerinde de ciddi etkiler yarattığı, konut, su, kanalizasyon ve kamu hizmetlerinin aşırı pahalı hale geldiği ve kontrolsüz büyümenin tarım topraklarının gereksiz kaybına yol açtığı belirtilmiştir. .

Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda gibi birçok ülke, 1980'lerin sonlarında Brundtland Raporu'nu esas alarak, sürdürülebilir gelişme konusunda önemli adımlar atmışlardır. Bu gelişmelerin ardından 1992'de Rio de Janeiro'da toplanan ve "Rio Zirvesi" olarak bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda toplumsal, ekonomik ve çevresel öğelerin birbiriyle etkileşim içinde olduğu kabul edilerek, uzun dönemde sürdürülebilir sonuçların elde edilebilmesi için, bu öğeler arasındaki dengenin gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu zirve ile sürdürülebilirlik kavramı küresel ölçekte kabul gören bir kavram haline gelmiş ve gündem 21 yaklaşımı ile çevre eylem programının kavramsal dayanağı oluşturulmuştur. Rio Zirvesi'nin sonuç belgeleri sonrasında Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı (Kahire, 1994), Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi (Kopenhag, 1995), İkinci İnsan Yerleşimleri Konferansı-Habitat II (İstanbul, 1996) ve Binyıl Zirvesi (New York, 2000) gibi büyük Birleşmiş Milletler (UN) konferanslarını da etkilemiştir.

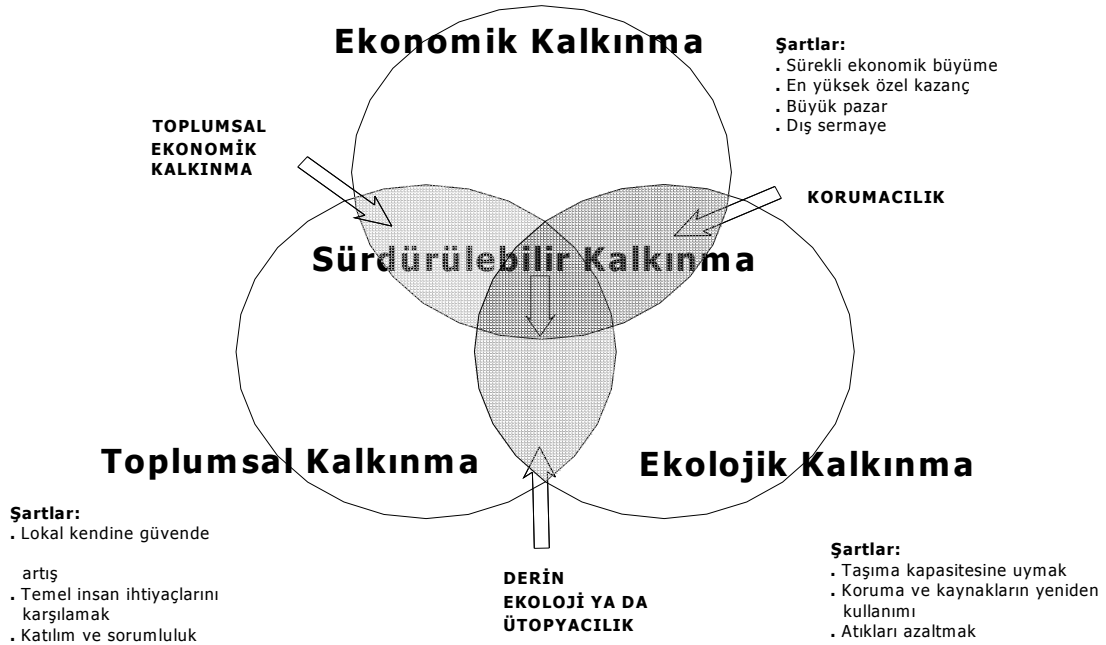
Rio'dan sonra geçen on yılın değerlendirilmesi amacıyla 2002 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde, "Rio+10" olarak adlandırılan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi düzenlenmiştir. Türkiye'de Rio+10'a yönelik ulusal hazırlık sürecinde eşgüdümü Çevre Bakanlığı üstlenmiş ve Dışişleri ve İçişleri Bakanlıkları, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) den oluşan bir koordinasyon tarafından oluşturulan bir ortak koordinasyon kurulu tarafından yürütülmüştür. Bu kurul tarafından ulusal öncelikler

ve uluslar arası gündem değerlendirilerek hazırlanan ulusal rapor altı ana temadan oluşmaktadır (Çevre Bakanlığı, 2002);

- Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kalkınma,
- İklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma,
- Yönetişim ve sürdürülebilir kalkınma,
- Yoksullukla mücadele ve sürdürülebilir kalkınma,
- Sürdürülebilir kalkınmada iş dünyası ve sanayi,
- Sürdürülebilir kalkınmada bilgi ve iletişim.

Sürdürülebilirlik kavramı, ekonomik, ekolojik ve sosyo-kültürel alanda kalkınmayı içeren bazı politik süreçleri de beraberinde getirmektedir. Newman ve Kenworth (1999)'nin belirttiği gibi sürdürülebilirliği sağlamak üzere aşağıdaki konular önem kazanmaktadır:

- Ekonomik kalkınma için fakirliğin üstesinden gelinmesi,
- Hava, su toprak ve biyolojik çeşitliliğin korunması,
- Sosyal adalet ve kültürel değişime olanak sağlanması.

Şekil 2.1. Ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmanın sürdürülebilirliğe etkisi (Newman and Kenworthy, 1999).

Yerel düzeydeki ekonomik, sosyal ve ekolojik süreçlerinin, her bir aşaması Şekil 1’de görüldüğü gibi kendine özgü koşullar gerektirmektedir. Newman (1999) , kentler için sürdürülebilirlik göstergelerini beş ana başlık altında toplamaktadır:

1. Enerji ve hava kalitesi,
1. Su, materyal ve atık,
2. Arazi, yeşil alan ve biyolojik çeşitlilik,
3. Ulaşım,
4. Yaşanabilirlik, insan rahatı ve refahıdır.

2005 yılında Centre for the Study of Living tarafından yayınlanan “**Measuring the Impact of Research on Well-being**” isimli araştırma raporunda bazı hükümetlerin gelişmişlik ölçütleri ve kullandıkları göstergelere yer verilmiştir (Sharpe and Smith, 2005). Aralık 1999’da UK hükümeti tarafından ulusal ilerlemeyi izlemek üzere yayımlanan “*UK Daha İyi Bir Yaşam Kalitesi: UK’de Sürdürülebilir Gelişme Stratejileri*” dokümanı 147 sürdürülebilir gelişme göstergesi belirlemiştir. 2004 yılında güncellenen bu stratejilerin 4 temel hedefi bulunmaktadır.

- Herkesin ihtiyaçlarının fakına varan sosyal ilerleme,
- Etkin çevre koruma,
- Doğal kaynakların korunarak kullanımı,
- Ekonomik büyüme ve çalışma olanaklarının yüksek ve istikrarlı biçimde sürdürülmesi.

Söz konusu dokümanda; UK için gelecekteki öncelikler aşağıdaki gibi ortaya konmuştur:

- Rekabetçi bir ekonomi için insan ve donanımına daha fazla yatırım yapılması,
- Sosyal dışlanma düzeyinin azaltılması,
- Kentlerin daha yaşanabilir ve çalışılabilir yerler olması için geliştirilmesi,
- Enerji veriminin ve atık düzeninin geliştirilmesi,
- Uluslar arası sürdürülebilir gelişmeyi başaran diğer ülkelerle ortak çalışmaların yapılması ve işbirliğinin kurulması.

“UK Daha İyi Bir Yaşam Kalitesi: UK’de Sürdürülebilir Gelişme Stratejileri” dokümanında, Avustralya’nın gelişme ölçütlerine de yer verilmiştir. Bunlar aşağıda sunulmaktadır.

- Sağlık (ortalama yaşam süresi)
- Eğitim ve öğretim (25-64 yaşa arası nüfus ve yüksek eğitim nitelikleri)
- Çalışma (işsizlik oranı)
- Ulusal gelir (ulusal net gelir sermaye yüzdesi)
- Mali güçlük (ailenin haftalık ortalama net geliri)
- Ulusal sağlık (ulusal net sermaye yüzdesi)
- İskan (gelişme göstergesi değil)
- Verimlilik (çok faktörlü verimlilik)
- Doğal peyzaj (kuş ve memeli tehdidi,
- İnsan çevresi olarak belirtilmiştir.

Söz konusu dokümanda, Finlandiya’nın Sürdürülebilir Gelişimi için ekolojik sorunlar, ekonomik sorunlar ve sosyo-kültürel sorunlar başlıkları altında gösterge tanımlamıştır (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1. Finlandiya’nın Sürdürülebilir Gelişme Göstergeleri

<i>Ekolojik Sorunlar</i>	
1. İklim değişimi	Sera gazı emisyonları Finlandiya’nın ortalama sıcaklığı Tornio Nehrindeki buzların parçalanması
2. Ozon tabakasının tükenmesi	Ozon tabakasını tüketen maddenin dışarı atılması Finlandiya üzerindeki strotosferik ozon
3. Asitlenme	Asitlenme emisyonları Kritik kükürt miktarını aşması
4. Biyolojik çeşitlilik	Tehdit altındaki türlerin sayısı Çiftlik alanı ve orman kuşlarının populasyon eğilimi Gri fokların sayısı Doğal rezerv alanları Doğa koruma programının yerine getirilmesi
5. Zehirli kirleticiler	Uçucu organik bileşiklerin emisyonu Civa emisyonu Böcek zehiri satışı Baltık ringa balığındaki PCV seviyesi Ana sütündeki dioksin seviyeleri
<i>Ekonomik Sorunlar</i>	
6. Ekonomik Gelişme	Toplam yerli ürün Artan bütçenin cari hesabı Mal varlığı ve borçların mali durumu Enflasyon

Çizelge 2.1. Devam.

7. Çevresel politika araçları	Çevresel vergi ve ücretler Çevre koruma harcamaları Karbon dioksit içeren yakıtların vergi yüzdesi EMAS kayıtları ve çevresel sertifikalar
8. Doğal kaynaklar	Orman yaş yapısı Yıllık orman artışı ve azalışı Ekili ve nadasa bırakılmış toprak Ticari balıkçılık Balık çiftliği üretimi
9. Toplumsal yapı ve ulaşım	Kentsel alan ve kentsel nüfus Kentsel nüfus yoğunluğu Ortalama banliyö mesafesi Araba sayısı ve kullanım Özel araç ve toplu taşıma kullanım eğilimi Şehirdeki hava kalitesi
10. Üretim ve tüketim	Toplam enerji tüketimi Enerji kullanımı Toplam doğal kaynak tüketimi Su tüketimi Tatildeki havayolu seyahati Atık/çorak kuşağı Hafriyat alanları? Ambalajların geri dönüşümü
Sosyal ve Kültürel Sorunlar	
11. Demografik gelişmeler	Yıllık nüfus değişimi Sömürge oranı Ortalama ömür İç göç
12. Yaşam tarzı ve hastalıklar	Günlük sigara içimi Obezite Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı HIV enfeksiyonu İntiharlar
13. İşgücü	İşsizlik seviyesi ve iş oranı Uzun süreli işsizlik İş kazaları Emeklilik yaşı ve malulen emeklilik
14. Sosyal problemler ve eşitlik sorunu	Yoksulluk oranı Gelir düzeyi farklılıkları Evsizler Kadınların erkeklere göre gelirleri Yeniden yer değiştiren çocuklar Ağır suç
15. Eğitim, araştırma ve katılım	Eğitim düzeyi Araştırma ve geliştirme harcamaları Ne çalışan ne de okuyan genç nüfus Seçmen katılımı
16. Bilgiye erişim	Gazete tirajları Kütüphanede ödünç vermeler İnternet kullanıcıları
17. Kültürel miras	Çayır ve otlaklar Müze gezileri Yapıların yaşı
18. Etnik azınlıklar	Göçmenlerin işsizlik oranı
19. Kalkınma ortaklığı	Resmi kalkınma yardımı Finlandiya yakınındaki bölgelere kalkınma yardımı

Yaşanabilirlik ve kentsel yaşam kalitesi, kentlerin sürdürülebilir gelişiminde önemli bir gösterge olarak dikkat çekmektedir. Bu konuda yapılan çok sayıda bilimsel araştırma ve kurumsal çalışma, kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik ilkeler geliştirmiştir.

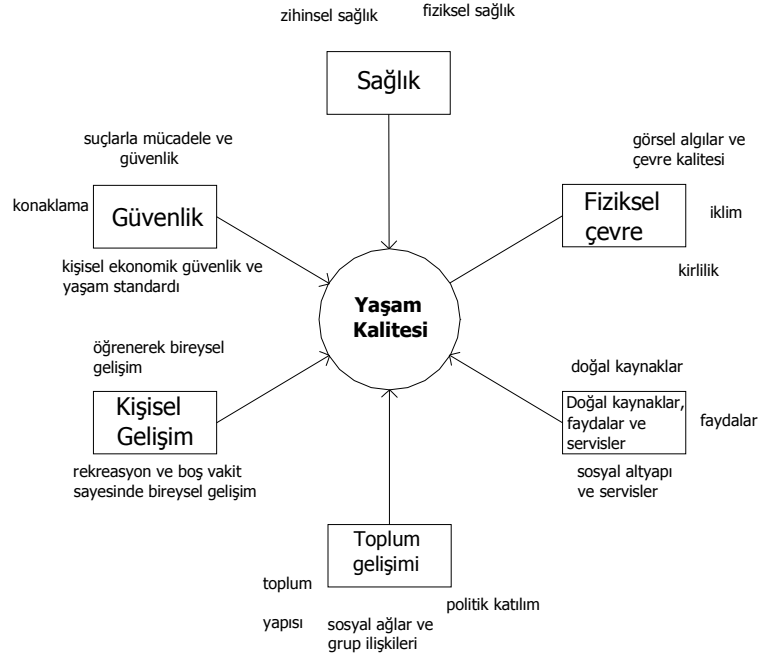
2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi

2.2.1.Kentsel Yaşam Kalitesi İle İlgili Tanımlamalar

Yaşam kalitesi kavramı, farklı teorik çerçevelerden çeşitli yaklaşımlar getirmektedir (Yuan et al., 1999). Kompleks ve çok boyutlu bir kavram olarak yaşam kalitesi ile ilgili literatürde, farklı disiplinler tarafından çok sayıda tanım yapılmıştır. Günümüzde 100'ün üstünde tanım olduğunu belirten Cummins (1999), bazı konularda fikir birliğine varılamamasına rağmen aşağıdaki konularda araştırmacılar arasında güçlü bir birlik olduğunu vurgulamaktadır.

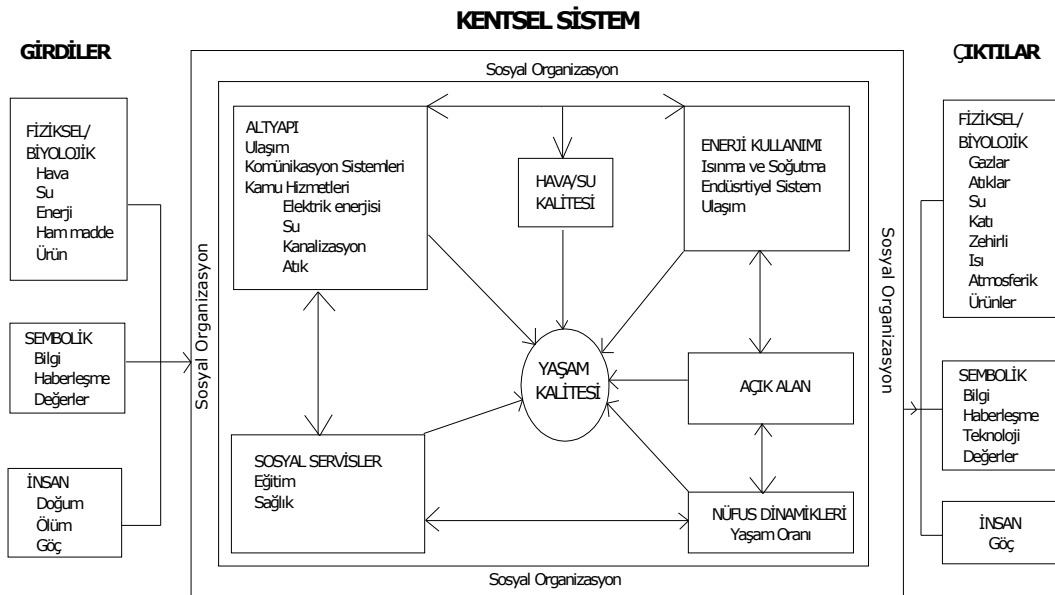
- Yaşam kalitesi çok boyutlu bir kavramdır. Bu kavram genellikle öznel ve nesnel boyutu içine almaktadır. Öznel ölçüler genellikle memnuniyet ya da mutlulukla ilgili sorularla ölçülen, yaşamla ilgili algılardan oluşurken, nesnel ölçüler yaşamın somut, nesnel verilerle doğrulanabilir biçimidir.
- Nesnel boyutta yaşam kalitesi, nesnel refahın kültürel ilkelerini yansıtmalıdır.
- Öznel boyutta, farklı olarak öznel yaşam kalitesi ve öznel refah gibi, insanların yaşamlarının farklılıklarını bireysel olarak ölçmektedir. Bu yaşam kalitesinin ölçümü için önemli bir ilişkidir.
- İyi bir tanım açık olmalıdır.
- Yaşam kalitesi tanımı bütün insanlar üzerinde bütün hallerde eşit uygulanmalıdır.

Cummins (1999), yaşam kalitesinin hem öznel, hem de nesnel olarak tanımlanmasında refah, sağlık, verimlilik, mahremiyet, güvenlik, toplum ve duygusal refah olmak üzere 7 önemli konunun ortaya çıktığını belirtmektedir. Nesnel alan kültürle ilgili ölçütleri kapsamaktadır. Öznel alan ise algılarla daha da genişletilmiş alanı kapsamaktadır.

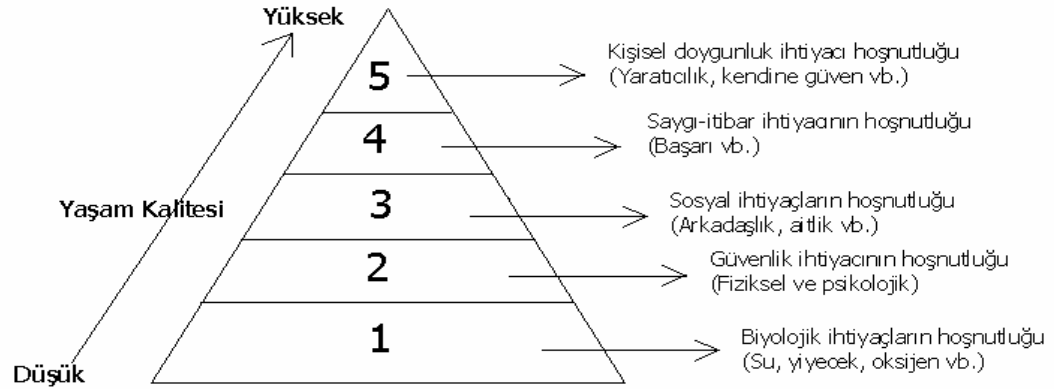
Şekil 2.2. Yaşam Kalitesinin Bileşenleri (Kamp et al., 2003).

Kamp ve ark., (2003), kentsel yaşam kalitesinin kişisel ve toplumsal gelişim, sağlık, güvenlik, fiziksel çevre ve doğal kaynaklar gibi çeşitli bileşenlerle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2.3. Kentsel Metabolizma Modeli (Stimson et al., 1999).

Stimson ve ark., (1999)'nin, sürdürülebilir gelişme bağlamında, kentsel yaşam kalitesi üzerine odaklanarak geliştirdikleri kentsel metobolizma modeli Şekil 3'de görülmektedir. Bu modelde, karmaşık ve dinamik bir oluşum olarak kentin performansını analiz etmek için teorik bir çerçeve oluşturmuşlardır. Kentsel metobolizma yaklaşımını kentin fonksiyonelliğini geliştirmek, değişim, büyüme ve yaşam kalitesinin ölçülmesinde kavramsal temelleri ortaya koymak üzere kullanmışlardır.

Şekil 2.4. Hoşnutluk ve ihtiyaçlar hiyerarşisi (Türksever, 2001).

Yaşanabilir kenti tanımlayan toplumsal ve ekonomik gelişme düzeyinin bir göstergesi olarak yaşam kalitesi, fiziksel, çevre ve sağlık özellikleri ile insanların ruh sağlığını da içeren pek çok değişkenin toplamı olarak görülmektedir (Türksever, 2001). Yaşam kalitesini etkileyen fiziksel, sosyal, ekonomik, kişisel vb. çok sayıda etken olmasına ve bunların mekandan mekana ve kişiden kişiye değişiklik göstermesine rağmen bazı temel faktörlerin varlığı ortaya konmaktadır. Bu faktörler aşağıda belirtilmektedir.

- Ekonomik canlılık,
- Mekan hissi,
- Kültürel aktiviteler,
- İyi nitelikli konut stoğu,
- Sağlık, spor, eğitim, alış-veriş ve çocuk bakımı gibi hizmetlere kolay erişim,
- Toplumsal örgütlülük (yaşanabilir, güvenli bir çevre yaratmak için organizasyon kurabilmek),
- Sürdürülebilir bir çevre oluşturma ihtiyacı,

- Güvenlik ve mahremiyet.

Kentsel yaşam kalitesi, çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanması, aynı zamanda kentte yaşayanların temel hakları içinde görülmektedir. 2002’de Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı’nda kabul edilen “Avrupa Kentsel Şartı”, kentte yaşayanların temel haklarını ve yerel yönetimlerin görevlerini ortaya koymuştur (www.yerelnet.org.tr). Söz konusu metinde, kent sakinlerinin temel hakları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

- 1. Güvenlik:** Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;
- 2. Kirletilmemiş, Sağlıklı Bir Çevre:** Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;
- 3. İstihdam:** Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;
- 4. Konut:** Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması;
- 5. Dolaşım:** Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;
- 6. Sağlık:** Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;
- 7. Spor ve Dinlenme:** Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması;
- 8. Kùltürler Arası Kaynaşma:** Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;
- 10. Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre:** Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması;
- 11. İşlevlerin Uyum:** Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması;
- 12. Katılım:** Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;

13. Ekonomik Kalkınma: kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması;

14. Sürdürülebilir Kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;

15. Mal ve Hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;

16. Doğal Zenginlikler Ve Kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldeye yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi;

17. Kişisel Bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;

18. Belediyeler arası İşbirliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;

19. Finansal Yapı Ve Mekanizmalar: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;

20. Eşitlik: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlülerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.

Avrupa kentlerini kapsayan; halk ve yerel yönetimlere yönelik olarak geliştirilen bu konular, kentsel yaşamın iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, dört temel nokta dikkat çekmektedir.

- Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi;
- Mevcut konut stokunun iyileştirilmesi;
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması;
- Toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi.

Amerika’da ise, 1990’larda yeni kentleşme olgusuna paralel olarak geliştirilen “Ahwahnee Prensipleri” 1991 yılında Local Government Commission tarafından ortaya konmuştur (<http://www.lgc.org/ahwahnee>). Otomobil kullanımının artmasıyla ortaya çıkan hava kirliliğindeki artış, kaynakların adaletsiz dağılımı ve toplumsal

bilinç kaybı, mevcut kent ve banliyö gelişim dokularının yaşam kalitesinin düşmesi vb. konular önemli görülmüştür. Daha iyi planlar yapılabilmesi için esaslı prensipler gerektiği belirtilerek, yerleşme ölçeğinde, bölgesel ölçekte ve uygulama sürecinde prensipler geliştirilmiştir. **Yerleşme ölçeğinde** geliştirilen prensipler aşağıda belirtildiği gibidir.

1. Bütün planların yaşayanların günlük konut, ticaret, donatı, rekreasyon ve vatandaşlık faaliyetlerini kapsayıcı biçimde olması,
2. Yerleşme büyüklüğünün ev, iş ve günlük gereksinimlerin yürüme mesafesi içinde olacak şekilde belirlenmesi,
3. Transit durak mesafelerinde mümkün olduğunca çeşitli etkinliklerin geliştirilmesi,
4. Yerleşmenin sunduğu konut tipleri ve yaş grupları ile olabildiğince çeşitlilik göstermesi,
5. Yerleşmede yaşayanlara farklı iş imkanlarının sunulması,
6. Yerleşmenin karakteri ve konumunun geniş bir transit ulaşım ağı ile uyum içinde olması,
7. Yerleşmenin ticaret, idari, kültürel ve rekreasyonu barındıran bir merkezinin olması,
8. Düzenlenmiş açık alanlar, meydanlar, yeşil alanlar ve parkların olması,
9. Kamusal alanların günün her saatinde insanların dikkatini çekecek şekilde düzenlenmesi,
10. Yerleşmenin yeşil kuşak, vahşi yaşam, sürekli korunacak alanlar gibi eşiklerle sınırlanması,
11. Sokaklar, yaya aksları ve bisiklet yollarının birbirleri ile bağlantılı olması, yolların tasarımı, konutlar ve ağlar ile tanımlanmış şekilde yaya ve bisiklet kullanıcılarını cesaretlendirirken, araç trafiğini azaltıcı şekilde olması,
12. Olabilecek her noktada doğal yapının, drenaj sistemi, bitki örtüsü, park ve yeşil alanlar ile desteklenmesi,
13. Yerleşmenin tasarımında korunmuş enerji kaynakları ve minimum atığın göz önüne alınması,
14. Doğal drenajdan oluşan su kaynaklarının kullanılması, kuraklığın göz önüne alınması ve geri dönüşümün sağlanması,

15. Sokakların yönlendirilmesi, binaların konumlandırılması ve gölgelendirmenin yerleşmenin enerjisinin verimli kullanılması ile doğru orantılı olması.

“Ahwahnee Prensipleri”nde ortaya konan **bölgesel ölçekteki** prensipler aşağıda verilmektedir:

1. Bölgesel arazi kullanımının daha geniş ölçekte hizmet veren transit yol ağı ile uyumunun sağlanması,
2. Bölgenin doğal koşulların korunduğu sürekli yeşil alanlar ve vahşi yaşam koridorları ile sınırlanması,
3. Bölgesel hizmetler ve kuruluşların kentin merkezinde yer alması,
4. Yapılaşmada yerelin karakterini ve toplumun kimliğine ön plana çıkaran, tarihi kültürü ile uyumlu malzeme ve metotların kullanılması.

Yerleşme ölçeğinde ve bölgesel ölçekte ortaya konan **uygulama prensipleri** ise şu şekilde ortaya konmuştur:

1. Genel planın yukarda belirtilen prensipler doğrultusunda güncellenmesi ve planlamanın uyum içinde olması,
2. Bireysel ve parçacıl gelişim yerine yerel yönetimlerin planlama sürecini yönetmesi, genel planların yeni gelişme alanlarını ve yeniden geliştirilecek alanları göstermesi,
3. Herhangi bir yapılaşmadan önce, planlama prensipleri doğrultusunda bir planın hazırlanması,
4. Planların açık bir süreçte ele alınması ve sürecin plan alternatiflerini ve görsel modelleri içermesi.

2.2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları

Sürdürülebilir gelişmenin en önemli konularından biri olan kentsel yaşam kalitesi, 1930’lardan beri farklı alanlardaki araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır (Wish, 1986). Bu araştırmacılar, kentler gibi çeşitli coğrafik alanlar, eyaletler ve milletlerin yaşam kalitesi indekslerini kullanarak karşılaştırmalar yapmakta ve yaşam kalitesi bileşenlerini saptamaya çalışmaktadır. 1933’lerde, Amerika’da “Recent Social Trends in the US” adlı rapor ile yaşam kalitesi ve nesnel göstergelere ilişkin konular Sosyal Eğilimler Komitesi (Committee on Social Trends) tarafından ortaya konmuştur (Sinden, 1982). Sosyal göstergeler, hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalarda zaman içinde önemini korumaya devam etmiştir. 1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri hükümeti tarafından “Toward a Social Report” yayınlanmıştır. 1970’te OECD tarafından başlatılan “Sosyal Göstergeler Geliştirme Programı” (Social Indicators Development Programme) yirmi üç hükümeti kapsamıştır. Bu çalışmaların temel amacı, insan refahı için temel sorun alanlarının tanımlanması için birleşik göstergeler sisteminin kurulması olarak ifade edilmiştir.

Wish (1986), yaşam kalitesi çalışmalarında öncü araştırmacılardan biri olarak ekonomist olan ve çalışmalarında ekonometrik modelleri kullanan Ben-chieh Liu’yu göstermiştir. Ben-chieh Liu’nun istatistiksel verilerden yararlanarak, 1976 yılında yaptığı *Quality of Llife Indicators in U.S. Metropolitan Areas* (Amerika’da Metropoliten Alanlarda Yaşam Kalitesi Göstergeleri) isimli çalışması, ekonomik, politik, çevresel, sosyal, sağlık ve eğitim bileşenlerini yaşam kalitesi bileşenleri olarak ele almıştır. Öncü araştırmalardan bir diğeri ise, Boyer ve Savageau’nun 1981 yılında yaptığı *Places Rated Almanac* (Bölgelerin yıllık değerlendirmeleri) adlı çalışmadır.

Liu (1977), Amerika’da nüfusu 500.000’den fazla olan 65 metropoliten alanda, 1970 yılında SMASs (Standart Metropoliten Statsitical Areas)’ın verilerini kullanarak, ekonomik ve ekonomik olmayan yaşam kalitesini nicel olarak değerlendirmiştir. Çalışmada, bireysel ekonomik refah; gelir ve zenginlik gibi

değişkenlerle temsil edilirken, toplumsal ekonomi; gelir dağılımı, endüstriyel verimlilik ve ekonomik değişim değerleri ile açıklanmaktadır. Ekonomik olmayan yaşam kalitesi ise, çeşitli soysal, politik, sağlık ve eğitim ve çevresel faktörler olarak tanımlanmıştır. Liu çalışmanın sonunda temel yaşam kalitesi farklılıklarının ekonomik ve politik bileşenlerden ziyade, sağlık, eğitim ve sosyal bileşenlerle, daha az ölçüde de çevresel faktörlerle ilgili olduğunu vurgulamıştır.

Türkiye’de ise kentsel alanda yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik çalışmalar bakımından çok geri kalınmıştır. Son yıllarda bu alandaki çalışmalar artış göstermesine rağmen hala beklenen düzeyde değildir. Son yıllarda yapılan bu güncel çalışmalara Bölüm 3’te yer verilmiştir.

2.2.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

1980’lerden günümüze kadar gelen kentsel yaşam kalitesi araştırmaları, yaşam kalitesinin ölçülmesinde nesnel ve giderek öznel göstergelerin tanımlanması üzerine odaklanmıştır. Nesnel göstergeler; çeşitli kamu kuruluşlarının yayınladığı raporlar veya istatistiklerinden elde edilirken, öznel göstergeler; kentte yaşayanların yaşam kalitesi algılarını ve yaşamdan memnuniyetlerini ölçmek üzere yapılan anket çalışmaları (opinion survey) ve inceleme raporlarından (survey research reports) elde edilmektedir (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri.

	NESNEL GÖSTERGELER	ÖZNEL GÖSTERGELER
Amaç	Bireyin algılamasına bağlı olmaksızın oluşum şartlarının değerlendirilmesine dayanan ölçümlerdir.	Sosyal oluşumları bireyin değerlendirmesine bağlı olarak ölçer
Bileşenleri	İşsizlik oranı Havadaki SO ₂ miktarı Kişi başına düşen GSMH 1000 kişiye düşen hekim sayısı vb.	Yaşamdan hoşnutluk İşinden hoşnutluk vb
Ölçüm Araçları	Sayım sonuçları, istatistikler vb.	Anket (Opinion survey), İnceleme raporları (Survey research reports) vb.

Kaynak: Türksever, 2001.

2.2.3.1. Nesnel Göstergeler

Nesnel yaşam kalitesi göstergeleri özellikle çevre, kent ve bölge düzeyindeki bulgulardan yararlanmak amacıyla plancılar ve ekonomistler tarafından kullanılan ve kurumsal raporlar ile istatistiklerden elde edilen verileri kullanan ekonomik ve sosyal göstergelerdir (Yuan et al., 1999). Ekonomik göstergeler; maddi imkanları ve ağırlıklı olarak ulusal gelir değerlerini ölçmektedir. Sosyal göstergeler ise sosyal koşulların ne derece geliştiği ile ilgilidir.

Liu (1980), on iki nesnel yaşam kalitesi bileşenini beş ana başlık altında toplamıştır. Bunlar;

I. Sosyal bileşenler

- Temel insan ihtiyaçlarının karşılanması: Yaşam standardı,
- Modern rahatlıklardan haberdar olmak,
- Refah ve bağımsız olma,

II. Ekonomik bileşenler

- Bireysel ekonomik refah,
- Ekonomik yapı ve verimlilik,

III. Sağlık ve eğitim bileşenleri

- Bireysel sağlık durumu,
- Toplumsal sağlık koşulları,
- Eğitim seviyesi,

IV. Çevresel bileşenler

- Doğal çevre,
- Yapılaşmış çevre problemleri,

V. Ulusal verimlilik ve güvenlik bileşenleri

- Ulusal taşıma kapasitesi
- Politik istikrar ve ulusal güvenlik.

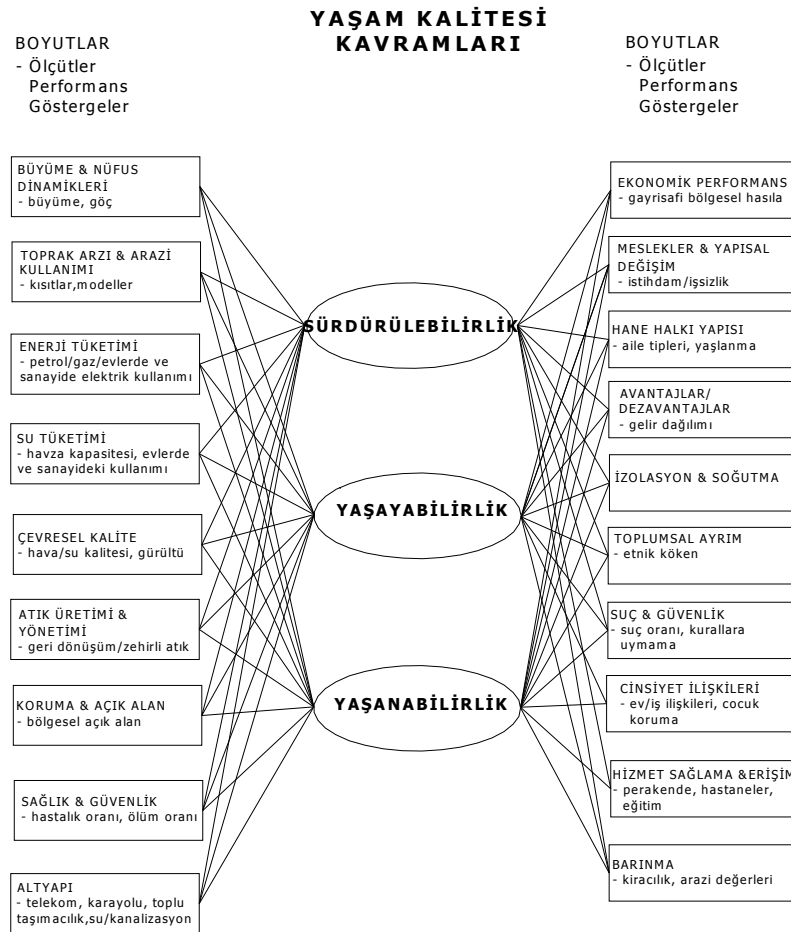
Sinden (1982), Liu'nun metodunu genişleterek, 26 Avusturya şehri için politikaları değerlendirmiştir. Pennings (1982), yetmiş kentsel metropoliten alanda yaşam kalitesinin girişimcilik faaliyetleri üzerine etkisini incelemiş ve yeni firmaların yaratılmasında ekonomik ve sağlık/eğitim kalitesinin pozitif etki gösterirken, politik ve çevresel yaşam kalitesinin negatif etki gösterdiğini ortaya koymuştur.

1990'da Washington'da Population Crisis Committee tarafından dünyanın 100 büyük metropoliten kenti için 10 nesnel gösterge kullanılarak bir yaşam kalitesi araştırması yapılmıştır (Seik et al., 1999). Bu göstergeler; aşağıda belirtilmektedir:

- Kamu güvenliği,
- Yiyecek fiyatları,
- Yaşam alanları,
- Konut standartları,
- Komünikasyon,
- Eğitim,
- Halk sağlığı,
- Barış ve huzur,
- Trafik akışı,
- Temiz hava.

Stimson ve ark. (1999); kentsel yaşam kalitesi ve boyutlarını ekonomik, sosyal ve çevresel yaşanabilirlik olmak üzere aşağıda belirtildiği şekilde ifade etmektedirler:

- Ekonomik yaşanabilirlik*; ekonomik büyüme, verimlilik, endüstri ve çalışma farklılıkları ve işgücü katılımını da içine alan boyutları kapsamaktadır.
- Sosyal yaşanabilirlik*; hane halkı yapısı, gelir ve gider dağılımı, hizmetlere erişim olanakları, toplumsal kopma ve yabancılaşma, ekonomik durum, suç, güvenlik, boş vakitleri değerlendirme ve rekreasyon olanakları vb. konuları içermektedir.
- Çevresel sürdürülebilirlik*; kaynak tüketimi, enerji kullanımı, çevresel kalite ve koruma ve önemli doğal ortamların değerlendirilmesini içeren boyutların ölçülmesidir.

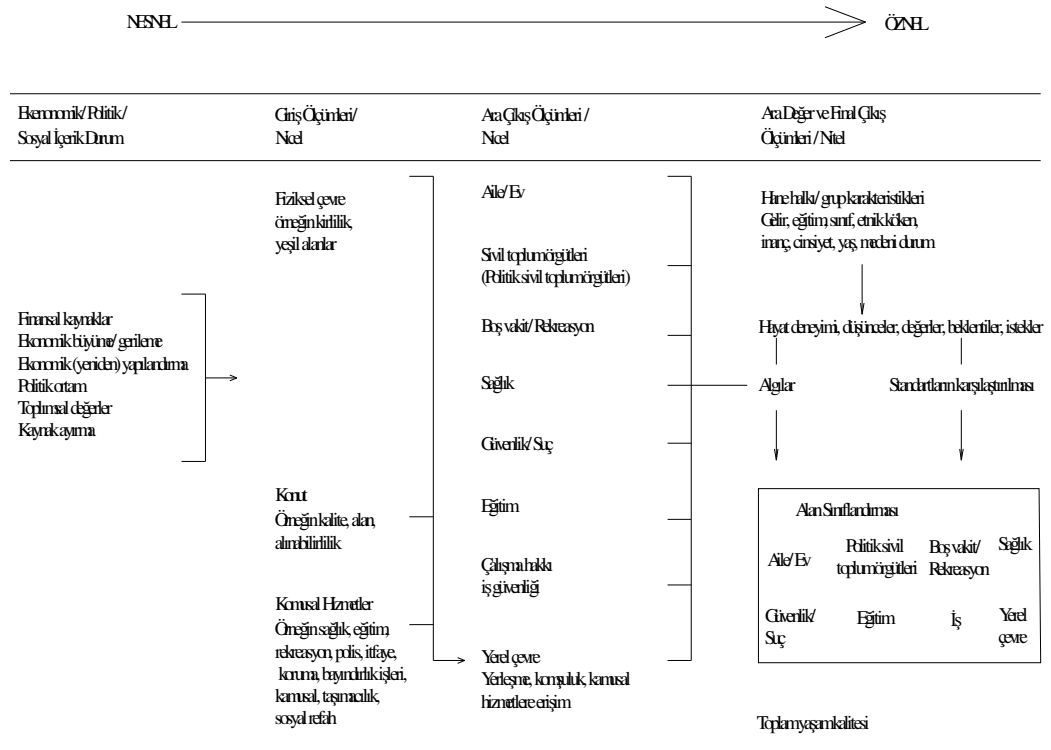

Şekil.2.5. Yaşam kalitesi kavramı, potansiyel, ölçütler ve performans göstergeleri (Stimson et al., 1999)

Son yıllarda yaşam kalitesi çalışmaları daha çok gelişmekte olan ülkeler ve yeni sanayileşen kentler üzerine odaklanmaktadır. Bu alanda öncü araştırmalar planlama, mimarlık, sosyoloji ve psikoloji gibi farklı disiplinlerden gelen batılı araştırmacılar tarafından yürütülmektedir (Lee, 2005).

2.2.3.2. Öznel Göstergeler

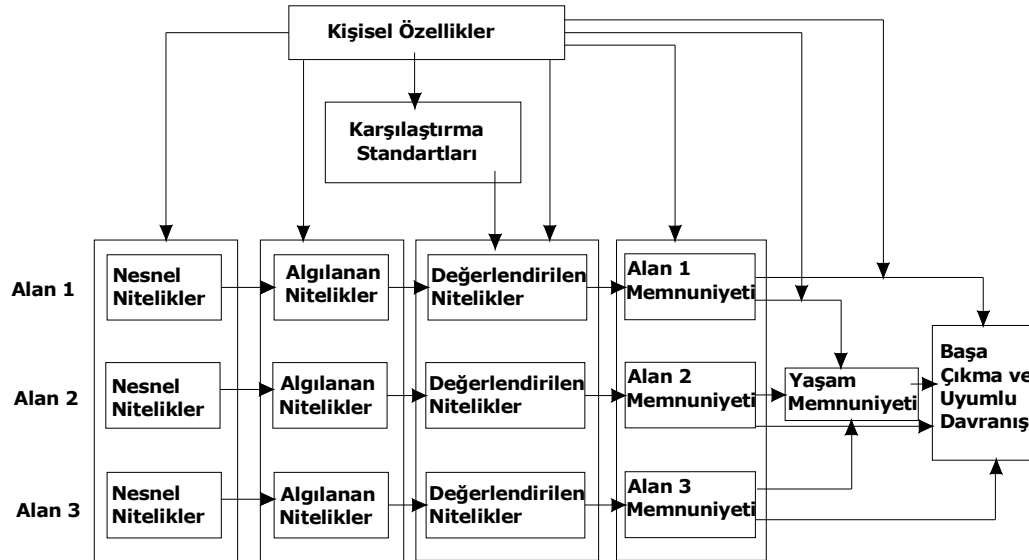
Öznel refah, insanların yaşamlarını kendilerinin değerlendirme biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Diener, 2000). Yaşam kalitesi sıralamalarında, suç istatistikleri, sağlık indeksi gibi nesnel ölçütler kullanılmakla birlikte, hayat deneyimi ile bireylerin memnuniyetlerini ölçmek üzere öznel göstergelere ihtiyaç vardır. Sosyologlar ve psikologlar tarafından sıklıkla kullanılan öznel göstergeler; kişilerin içsel gözlemlerine ve algılarına dayanmaktadır (Seik et al., 1999).

Şekil 2.6. Kentsel Yaşam Kalitesi İçin Kavramsal Bir Çatı (Seik et al., 1999).

Seik ve ark., (1999), kentsel yaşam kalitesi konusunda kavramsal bir çerçeve oluşturarak memnuniyet ve algılarla ilgili bileşenleri açıkça ortaya koymuşlardır (Şekil 6). Bu model, gelir, eğitim ve etnik köken gibi hane halkı karakteristiklerinin bireysel düşünceler, değerler, deneyimler ve istekler üzerindeki etkisini göstermektedir.

Marans (2003), yerleşmedeki toplam yaşam memnuniyetini ortaya koymak üzere bir model geliştirmiştir. Bu modele göre, yerleşimin alt bölgelerinde yaşayan kullanıcıların, her bir alt bölgede algıladığı özellikler ve yaşam memnuniyetleri toplanarak, yerleşimden duyulan toplam yaşam memnuniyeti belirlenmektedir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. Yerleşmede yaşayanların yaşam memnuniyeti ile yerleşmenin alt bölgelerinde yaşayanların yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki (Marans, 2003).

3.KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

ARAŞTIRMALARINDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Günümüzde pek çok ülkede kentsel yaşam kalitesi üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar devlet kurumlarınca, yerel yönetimlerce, üniversiteler ya da uluslararası organizasyonlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Yaşam kalitesi araştırmaları arttıkça, doğal olarak yeni ihtiyaçlar doğrultusunda oluşturulan yeni yöntemler oluşmaktadır.

3.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmalarında Yeni Gelişmeler-Bilimsel Çalışmalar

Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik bilimsel araştırmalar incelendiğinde çeşitli yöntem ve metodların kullanıldığı çalışmalar dikkat çekmektedir. Rapley ve Hopgood, (1997), Avustralya'nın kırsal bölgeleri için toplumsal hizmetleri gözden geçirerek bu hizmetlerin kalitesini ve toplumun yaşam kalitesi konusundaki algılarını ortaya koyan bir çalışma yürütmüşlerdir. 31 kullanıcı ile yapılan anket çalışması sonuçları ANOVA (varyans analizi) yöntemi ile analiz edilmiştir. Varyans analizi, faktörlerin çeşitli düzeylerinin bağımlı değişken üzerindeki etki derecelerini tespit etmek amacıyla uygulanan bir yöntemdir. Sonuçlar değerlendirildiğinde, kırsal bölgelerde yaşayanların toplumsal hizmetlerden hoşnut olmadıkları, yerel katılım, özerklik ve fakirleşen toplum üyeleri için yaşam kalitesi koşullarında anlamlı bir değişimin sağlanması için sınırlı olanakların olduğu ortaya konmuştur.

Seik, (2000), "Singapur'da Kentsel Yaşam Kalitesinin Öznel Değerlendirmesi" adlı çalışmasında 1997 ve 1998 yıllarında çeşitli bakış açılarından Singapurluların yaşam memnuniyetleri, yaşam kalitesi ve önem düzeyleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Yaklaşık 800.000 nüfusa sahip Singapur'da 81 sayım bölgesinde büyük ölçekli bir çalışmanın yürütüldüğü araştırmada, 1998 yılında bulunan yaşam kalitesi skorunda 1997'dekine oranla %2'lik bir düşüş gözlenmiştir. ANOVA ve NULL

hipotezinin yöntem olarak kullanıldığı çalışmada, kentsel yaşam kalitesi değişkenleri olarak aşağıdaki ölçütler kullanılmıştır:

1. Sosyal hayat: arkadaşlık, toplumsal aktiviteler
2. Çalışma hayatı (kariyer/aile): çalışma koşulları, meslek beklentisi, iş arkadaşları,
3. Aile hayatı: karı-koca, çocuklar, anne-baba, kardeş, akraba,
4. Eğitim (kişisel/çocukların eğitimi) : okul, erişkin kursları, sınıf arkadaşları, öğretmenler,
5. Varlık: gelir düzeyi, araba sahipliği, mülkiyet, mücevher,
6. Sağlık: fiziksel ve zihinsel esenlik, gıda, zindelik,
7. İnanç: din ve ibadet özgürlüğü,
8. Boş vakitleri değerlendirme: dinlenme, hobiler, spor, eğlence,
9. Kişisel gelişim: karakter, kendine güven, doğal yetenek,
10. Konaklama: yaşam koşulları, konut koşulları, konfor,
11. Medya: gazete, dergi, radyo, TV, bilgisayar,
12. Politika: polisler, seçimler, oy hakkı,
13. Tüketici malları: çeşitlilik, fiyat, yiyecek ve hizmetlerin miktarı ve kalitesi,
14. Genel hizmetler: elektrik, su, kanalizasyon sistemi, telefon,
15. Ulaşım: işe gidiş geliş saatleri, toplu taşıma, park, araba fiyatları,
16. Sağlık hizmetleri: tıbbi araç-gereç, klinikler, doktorlar ve hemşireler,
17. Çevre: hava ve su kalitesi, gürültü, doğal kaynaklar,
18. Kamu emniyeti: güvenlik, suç oranı, seyahat ve hareket kolaylığı.

Araştırma sonuçlarında dikkat çeken bulgular olarak; aile hayatı ve sağlık konularının ilk sıralarda yer aldığı, tüketim eşyalarının fiyatları, gelir durumu, çevre, kamusal hizmetler, boş vakitleri değerlendirme ve çalışma hayatından memnuniyet gibi değişkenlerin en son sıralarda yer aldığı belirtilmiştir.

Moller (2001), Güney Afrika- Durban Metropolitan alanında yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması amacıyla yönelik olarak Durban Metropolitan Meclisinin Kentsel Strateji Departmanı tarafından yürütülen bir projenin sonuçlarını rapor etmiştir. Kentte yaşayanların yaşam kalitesi algılarını ölçmeye yönelik geliştirilen bu proje, Güney Afrika’da 1994 yılında ilk demokratik seçimlerin yapılmasının ardından yerel yönetimlerin az gelişmiş alanları da içine

alacak şekilde bütün ülke için kentsel hizmetleri geliştirmeye yönelik yeni politikaların geliştirilmesi sürecinde yer almıştır. Moller, 300 katılımcı ile görüşmenin yapıldığı bu araştırmada Regresyon analizi kullanarak sonuçları değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen en çarpıcı bulgu olarak zengin ve fakir bölgeler arasında yaşam koşulları, hizmetlere ulaşılabilirlik ve yaşam memnuniyeti arasında geniş farklılıkların olduğu belirtilmiştir.

Lee, (2005), “Taipei’de Yaşam Kalitesinin Öznel Ölçümü” adlı çalışmasında 331 kent sakini ile görüşerek yaşam kalitesi için öznel algıların değerlendirmesini yapmış ve yaşam kalitesi değişkenleri arasındaki nedensel ilişkiyi LISREL (Lineer Yapısal İlişkiler) analizi ile açıklamıştır. LISREL değişkenler arasındaki ilişkileri (çoklu bağımlı ve çoklu bağımsız) belirlemek amacıyla kullanılan bir uygulamadır. Araştırma, medeni durum, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin bölgedeki memnuniyet düzeyi üzerinde çeşitli etkilerinin olduğunu göstermektedir. Modelde en güçlü nedensel etki toplumsal statü ve bölgesel bağlılık olmasına rağmen semt çevresi değerlendirmesi ve komşuluk ilişkileri neredeyse önemsenmemektedir. Aynı zamanda kişisel güvenlik ve toplumsal hizmetlerin Taipei’nin yaşam kalitesi üzerinde büyük etkisi olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada kullanılan yaşam kalitesi gösterge değerleri aşağıda verilmektedir:

- Belediye hizmetleri,
Temiz cadde ve kamusal alanlar,
Caddelerin bakımı,
Artıkların toplanması,
- Mahalle (komşuluk) memnuniyeti,
Dükkan ve parklara yürüyüş mesafesi,
Güçlü toplumsal bilinç,
Komşuluk ilişkileri,
Günlük bakım hizmetlerinin kalitesi,
- Toplumsal statü,
Yaşam alanlarının çekiciliği,
Yaşam alanlarının kalitesi,
Yaşanılan yerlerin bahsedilir niteliklerinin olması,
Yaşanılan yerlerde yer değiştirme kolaylığı,

Çocuklar için yaşanan yerlerin elverişli olması,

- Mahallenin çevresel özellikleri,
Hoş yerler,
Yapı içi çevresel bakımı,
Yapı dışı çevresel bakım,
Trafik koşulları,
Altyapı,
- Yerel destek,
Yaşanabilir kent merkezi,
Ekonomik refah, yaşam ve çalışma çevresi,
Boş vakit olanakları,
Toplu taşıma, güvenlik.

McCrea ve ark. (2006), öznel ve nesnel göstergeler arasındaki ilişkiyi Güney doğu Queensland’da yapısal eşitlik modeli (Structural Equation Modelling) kullanarak incelemişlerdir. Öznel ve nesnel veriler arasındaki ilişkilerin zayıf olduğunun ortaya konduğu çalışmada, 8 nesnel ve 12 öznel olmak üzere toplam 20 gösterge kullanılmıştır. Bu göstergeler aşağıda belirtilmektedir:

Öznel yaşam kalitesi

- Komşuluk ölçeğinde yaşam memnuniyeti,
- Yerel ölçekte yaşam memnuniyeti,
- Bölgesel ölçekte yaşam memnuniyeti,
- Bölgesel ölçekte yaşam kalitesi,

Öznel erişim

- Ortaokula erişim memnuniyeti,
- Süpermarkete erişim memnuniyeti,
- Spor alanlarına erişim memnuniyeti,
- Hastaneye erişim memnuniyeti,

Öznel kalabalıklaşma

- Hava kirliliği,
- Gürültü kirliliği,
- Trafik tıkanıklığı,
- Konut fiyatları,

Nesnel erişim

- Ortaokul mesafesi,
- Bölgesel alışveriş merkezlerinin mesafesi,
- Spor alanlarının mesafesi,
- Hastane mesafesi,

Nesnel yoğunluk

- Nüfus yoğunluğu,
- Konut yoğunluğu,

Konut fiyatları

- Konut fiyatları,
- Konut kiralari

NG, (2005) çalışmasında yaşam kalitesi kavramını makro düzeyde ele alarak, Hong Kong şehri için kentsel yenileme yönetimi ve yaşam kalitesi algıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. NG çalışmasında öznel algıları belirlemeye yönelik göstergeler kullanarak, kentin yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve kentin sürdürülebilir gelişiminde kentsel yenilemenin bir araç olarak kullanılması üzerinde durmuştur. NG Hong Kong kenti için sürdürülebilir kentsel yenilemenin ana prensiplerini; kamu ve özel sektörlerin katılımı, kültür ve yapılaşmış çevrenin karakteristikleri, gelir ve kazancın eşit dağılımının kolaylaştırılması, çevrenin geliştirilmesi ve ekonomik büyümenin attırılması olarak ortaya koymuştur. Yapılan analizler sonucunda, Hong Kong kentinin yüksek kalitede bir yaşam çevresinin geliştirilmesi bakımından kamu ve özel sektör arasındaki uyumsuzluğun olması, çevresel ve ekonomik algıların oldukça zayıf olması gibi nedenlerle, yenileme fırsatının çevresel kalitenin

iyileştirilmesi ya da ekonomik büyümede henüz yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Giannias (1998), hedonik denge modeli kullanarak 13 Kanada kentinde (Edmonton, Halifax, Hamilton, Kitchener, London, Montreal, Ottawa-Hull, Quebec, St Catharines-Niagara, Calgary, Toronto, Vancouver ve Winnipeg) kentsel yaşam kalitesini temel alan bir sıralama yapmıştır. Araştırmada konutlardaki oda sayısı, banyo sayısı, konutun yaşı, sıcaklık, bulutlu gün sayısı, hava kirliliği, suç oranı, nüfus yoğunluğu profesyonel spor takımlarının sayısı vb. değişkenler kullanılmıştır. Sıralamada Calgary, Vancouver, Edmonton ve Winnipeg kentleri en üst sıralarda yer almış ve konut kalitesinin yaşam kalitesini etkilediği ortaya çıkmıştır.

Mee, (2002), Batı Sydney'in refah düzeyi ve yaşam kalitesini araştırmıştır. Mee çalışmasında batı Sydney'in banliyö kesimindeki yaşam kalitesi için önemli bulduğu iki konuya odaklanmıştır. Bunlar doğal çevre kalitesi ve satın alınabilir durumda olan konutlardır. Sydney'deki büyümeye bağlı olarak batı Sydney'de yoğunluğun artmakta olduğu ve konutların değerinin yüksek olduğu, otellerde konaklama ücretlerinin ise düşük olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bölgede çevre kalitesi bakımından su ve hava kirliliğinin önemli derecede olduğu dikkat çekilmiş, bu amaçla, yerel yönetimin çevresel korumanın sağlanması ve çalışma olanaklarının sunulması konularında politikalar geliştirmesi gerekliliği ortaya konmuştur.

3.2. Uluslararası Organizasyonların Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları

Kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında, bilimsel çalışmalar ve ülkelerin resmi araştırmaları yanı sıra bazı uluslar arası organizasyonların hazırladığı sosyal içerikli çalışmaların da önemli bir yeri bulunmaktadır (Noll, 1996). Bunların en önemlileri Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Dünya Bankası (World Bank), Birleşmiş Milletler (UN), European Statistics (EUROSTAT) 'ın yürüttüğü çalışmalardır. Bu kuruluşların hazırladıkları raporlar ve yayınlanma periyotları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Çizelge 3.1. Uluslararası Organizasyonlar Tarafından Yapılan Araştırmalar.

Kuruluş	Başlık	İlk Yayın Yılı	Periodiklik
EUROSTAT	Avrupa Topluluğu İçin Sosyal Göstergeler	1997	1980, 1994
	Avrupa'nın Sosyal Portresi	1991	3 yıl
OECD	OECD Ülkelerinde Yaşam Koşulları	1986	-
Dünya Bankası	Dünya Gelişme Raporu	1978	yıllık
	Kalkınmanın Sosyal Göstergeleri	1987	yıllık
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı	İnsan Gelişme Raporu	1990	yıllık

Kaynak: Noll, 1996

Avrupa Birliği tarafından 1999 yılında hazırlanan Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi (European Spatial Development Perspective) raporunda, kentlerin çoğunun gürültü, hava ve su kirliliği, trafik tıkanıklığı, çöp üretimi ve aşırı su tüketimi gibi çevresel problemlerle mücadele etmekte olduğu ve birçok kentsel alanda çevresel kalitenin yükseltilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Birçok kentte tarihi değerlerin azalması ve kent kimliğinin aşınması nedeniyle, kentte yaşayanların sağlıkları ve yaşam kalitelerinin olumsuz etkilendiği, bununla birlikte kentin çekiciliğinin azalması, yatırım ve çalışma olanakları ile yerel yönetimlerin finansal kaynakların azalmasından dolayı ekonomik etkilerinin de olabileceği belirtilmiştir.

Kentlerde yaşam kalitesinin yükseltilmesinde Avrupa Birliği'nin temel sürdürülebilirlik ilkeleri, 2000 yılında yayınlanan **Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of European Continent** raporunda aşağıdaki şekilde ortaya konmuştur:

1. Daha dengeli bir sosyo-ekonomik kalkınma ve rekabetçilik yoluyla bölgesel bütünleşmenin yükseltilmesi,
2. Kentsel fonksiyonlar ile kasaba ve kırsal alanlardaki ilişkilerin geliştirilmesi,
3. Daha dengeli bir erişebilirliğin sağlanması,
4. Haber ve bilgiye erişimin geliştirilmesi,
5. Çevresel zararların azaltılması,
6. Doğal kaynakların ve doğal mirasın korunması,
7. Gelişme faktörü olarak doğal mirasın çoğaltılması,
8. Güvenliği korurken enerji kaynaklarının geliştirilmesi,
9. Yüksek kaliteli sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesi,
10. Doğal Afetlerin etkilerinin azaltılması.

Avrupa Birliğinin Sürdürülebilir Gelişme Stratejisi hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kentsel alanlar önemli bir rol oynamaktadır (www.Mo.org.tr/UIKDocks/kentselstrateji). Çevre sorunlarının yoğunlaştığı kentsel alanlar aynı zamanda iş yaşamının sürdüğü, yatırımların yapıldığı yerlerdir ve ekonominin itici gücünü oluşturmaktadır. Her beş Avrupa vatandaşının dördü kentsel alanlarda yaşamaktadır ve kentsel çevrenin durumu bu insanların yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Kentlerin çoğu; kötü hava kalitesi, trafik yoğunluğu ve tıkanmaları, alıcı ortamlardaki yüksek gürültü düzeyleri, kötü nitelikte bir yapılarık çevre, bozulmuş alanlar, sera gazı emisyonları, kentsel yayılma, atık ve atık su üretimi vb. ortak ve temel çevresel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar yaşam tarzları (özel otomobillere giderek daha bağımlı olunması, tek kişilik ailelerin sayısındaki artış, kişi başına giderek daha fazla kaynağın kullanılması) ve demografik değişimler de dahil olmak üzere hesaba katılması gereken çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır.

3.3. Ülkeler Arası Kentsel Yaşam Kalitesi Karşılaştırmaları

Kentsel yaşam kalitesi araştırmalarının giderek önem kazanması ve dünya çapındaki sosyo-ekonomik gelişmelerin öne çıkması nedeniyle ülkeler arası kentsel yaşam kalitesi karşılaştırmaları yapılmaktadır. Öncelikle Amerika ve Avrupa ülkelerinde başlayan yaşam kalitesi araştırmaları bugün tüm dünyada gerçekleştirilmekte ve belli aralıklarla güncelleştirilen bu çalışmalar karşılaştırıldığında, gelişmiş ve geri kalmış ülkeler arasındaki fark da giderek açılmaktadır.

Dünyadaki çeşitli kentlerin yaşam kalitesinin karşılaştırılması amacıyla yapılan çalışmalardan ilki, 1990 yılında Population Crisis Committee tarafından dünyanın 100 büyük kentinde yürütülen yaşam kalitesi araştırmasıdır. Suffian, (1993), Population Crisis Committee'nin bu çalışmasını, kamu güvenliği, yiyecek fiyatları, yaşam alanı, konaklama, iletişim-haberleşme, eğitim, bebek ölümleri, gürültü düzeyi, trafik akışı değerlerini temel alarak diskriminant analiz tekniğini kullanarak geliştirmiştir. Anket çalışmaları sonucunda, sıralamada kullanılan yaşam kalitesi index değerleri 0-90 arasında değişen 98 kent üç grupta toplanmıştır. Index değeri 0-43 arasında yer alan 34 kentin düşük yaşam standardına, index değeri 44-63 arasında olan 33 kent orta yaşam standardına, index değeri 64-90 arasında olan 31 kentin ise yüksek yaşam standardına sahip olduğu rapor edilmiştir. Bu kentlerin Çizelge 3.2'de gösterildiği gibi, 34'ünün düşük yaşam standardına, 33'ünün orta yaşam standardına, 31 kentin ise yüksek yaşam standardına sahip olduğu ortaya konmuştur.

Çizelge 3.2 .Gösterge değerlerine göre üç grupta sınıflandırılmış kentler.

Grup1-Yüksek yaşam kalitesi	Grup 2-Orta yaşam kalitesi	Grup 3-Düşük yaşam kalitesi
Montreal, Kanada	London, İngiltere	Sao Paulo, Brezilya
Seattle, USA	Moscow, USSR	Rio de Jenerio, Brezilya
Atlanta, USA	Leningrad, USSR	Casablanca, Maroken
Dallas, USA	Taipei, Tayvan	Algiers, Cezayir
Houston, USA	Hong Kong, Çin	Chongqing, Çin
Essen-Dortmund, Almanya	San Diego, USA	Shenyang, Çin
Detroit-Windsor, USA,	Barcelona, İspanya	Guangzhou, Çin
Kanada	Warsaw, Polonya	Ahmedabad, Hindistan
Melbourne, Avustralya	Athens, Yunanistan	Jakarta, Endonezya
Toronto, Kanada	Ankara, Türkiye	Bangkok, Tayland
Tokyo, Japonya	Katowice-Bytom, Polonya	Tehran, İran
San Francisco, USA	Seoul, Güney Kore	İstanbul, Türkiye
Manchester, İngiltere	Beijing, Çin	Madras, Hindistan
Sydney, Avustralya	Tashkent, USSR	Johannesburg, Güney Afrika
Osaka, Japonya	Lisbon, Portekiz	Alexandria, Mısır
Philadelphia, USA	Belo-Horizonte, Brezilya	Manila, Filipinler
Singapur	Porto-Alegre, Brezilya	Mexico City, Meksika
Nagoya, Japonya	Pusan, Güney Kore	Ho Chi Minh City, Vietnam
Washington D.C., USA	Caracas, Venezüella	Delhi, Hindistan
Chicago, USA	Baghdad, Irak	Hyderabad, Hindistan
Birmingham, İngiltere	Bogota, Kolombiya	Bangalore, Hindistan
Milan, İtalya	Shanghai, Çin	Calcutta, Hindistan
Miami, USA	Buenos Aires, Arjantin	Bombay, Hindistan
Madrid, İspanya	Bandung, Endonezya	Cairo, Mısır
Berlin, Almanya	Harbin, Çin	Surabaya, Endonezya
Kiev, USSR	Santiago, Şili	Dhaka, Bangladeş
Los Angeles, USA	Tianjin, Çin	Pune, Hindistan
Rme, İtalya	Wuhan, Çin	Lima, Peru
New York, USA	Guadalajara, Meksika	Recife, Brezilya
Paris, Fransa	Monterrey, Meksika	Kanpur Hindistan
Boston, USA	Naples, İtalya	Karachi, Pakistan
Budapest, Macaristan	Cape Town, Güney Afrika	Kinshasa, Zaire
	Nanjing, Çin	Lahore, Pakistan
		Lagos, Nijerya

Kaynak: Suffian, 1993.

Suffian (1993)'ın çalışmasında, Kanada'daki Montreal'ın en yüksek yaşam standardına sahip kent olurken, değerlendirmede yer alan Ankara'nın orta yaşam standardına, İstanbul'un ise düşük yaşam standardına sahip kentler arasında yer aldığı göze çarpmaktadır.

Avrupa Birliği ve EUROSTAT (European Statistics) işbirliği ile çalışmalarını yürüten Urban Audit tarafından 258 Avrupa kenti için yaşam kalitesi nesnel göstergeleri, 31 Avrupa kenti için de öznel göstergeleri esas alan çalışmalar yapılmakta ve bu çalışmalar güncellenmektedir. Urban Audit'in kentsel yaşam kalitesini belirlemek üzere yürüttüğü araştırmada tanımlanan 21 nesnel gösterge aşağıda verilmektedir:

I.Sosyo-ekonomik göstergeler

1. Nüfus
2. Milliyet
3. Hane halkı yapısı
4. İş gücü piyasası ve işsizlik
5. Gelir, eşitsizlik ve yoksulluk
6. Konaklama
7. Sağlık
8. Suç
9. İşsizlik
10. Ekonomik aktivite

II. Vatandaşların şehre ilgisi

11. Vatandaşların şehre bağlılığı

III. Eğitim ve Öğretim Düzeyi

12. Eğitim ve öğretim koşulları
13. Eğitim niteliklerinin düzeyi

IV. Çevre

14. Hava kalitesi ve gürültü
15. Su
16. Atık yönetimi
17. Arazi kullanımı
18. Yolculuk modelleri
19. Enerji kullanımı
20. İklim / Coğrafya

V. Kültür ve Rekreasyon

21. Kültür ve rekreasyon

Urban Audit'in 31 Avrupa kenti için kentsel yaşam kalitesi araştırmasında öznel algıların belirlenmesi üzerine yaptığı çalışmada ise, iş olanakları, konut fiyatları, güvenlik, kentlerin temizliği, toplu taşımacılık, hava kirliliği, göçmenlerin bütünleşmesi, kentte yaşayanların yaşam kalitesiyle ilgili toplam memnuniyetlerinin ölçülmesiyle ortaya çıkan grafikler Avrupa kentleri arasında oldukça geniş düşünce farklılıklarının olduğunu ortaya koymaktadır.

Merkezi Londra'da bulunan Mercer isimli araştırma kurumunun 2006 yılında 215 kenti dikkate alarak dünya çapında yaptığı kentsel yaşam kalitesi araştırmasında ise, sıralamada New York şehri 100 puanla referans noktası olarak alınmıştır (www.mercerhr.com). Yaşam kalitesi en yüksek beş kent sırasıyla Zürih, Cenevre, Vancouver, Viyana ve Auckland olarak belirlenmiştir. Söz konusu çalışmada aşağıda belirtilen kentsel yaşam kalitesi göstergeleri kullanılmıştır:

- **Politik ve sosyal çevre** (politik denge, suç, yasal uygulamalar vb.)
- **Ekonomik çevre** (parasal değişim düzenlemeleri, bankacılık hizmetleri vb.)
- **Sosyo-kültürel çevre** (sansür, bireysel özgürlüklerin sınırları vb.)
- **Tıbbi ve sağlık konuları** (tıbbi gereçler ve hizmetler, bulaşıcı hastalıklar, kanalizasyon, atık yönetimi, hava kirliliği vb.)
- **Okullar ve eğitim** (okulların mevcudiyeti ve standartları vb.)
- **Kamu hizmetleri ve ulaşım** (elektrik, su, toplu ulaşım, trafik sıkışıklığı vb.)

- **Rekreasyon** (restoranlar, tiyatrolar, sinemalar, spor ve boş vakitleri değerlendirme vb.)
- **Tüketim malları** (yiyecek mevcudiyeti/günlük tüketim maddeleri, arabalar vb.)
- **Konaklama** (konaklama, ev araç-gereçleri, mobilya, bakım vb.)
- **Doğal çevre** (iklim, doğal afet kayıtları)

3.4. Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları

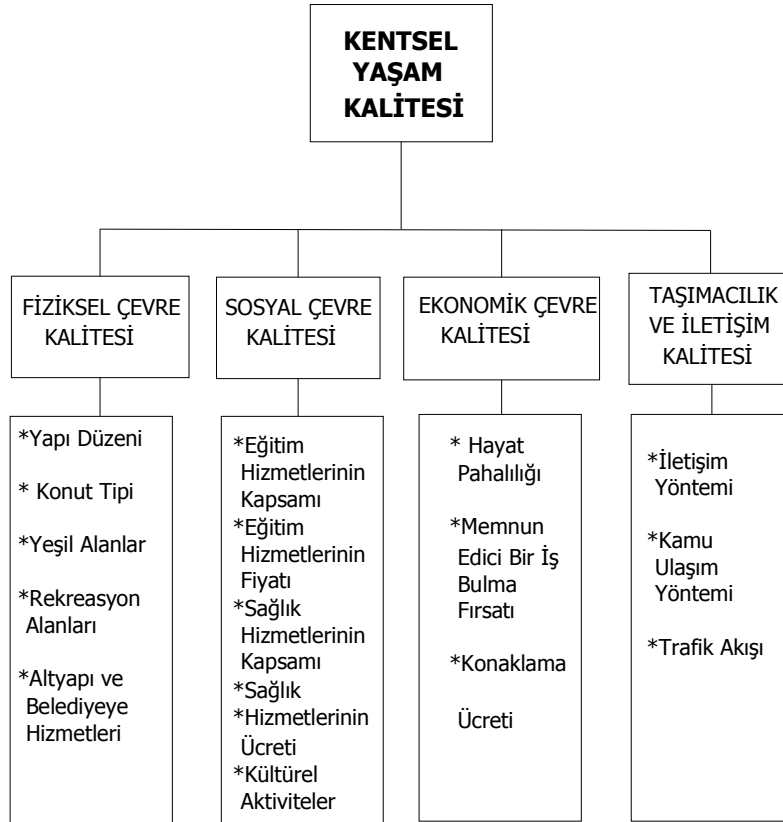
Türkiye’de yaşam kalitesini ölçmeye yönelik çalışmalar 2000’li yıllara kadar oldukça sınırlı olmakla birlikte, DİE ve DPT gibi bazı devlet kurumlarınca yürütülen çalışmalar bulunmaktadır. Sosyal ve ekonomik istatistiksel verilere dayanan bu çalışmalar, 1965’te DPT tarafından “İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” konulu araştırma ile başlamıştır. Bu araştırmaların öncelikli amacı, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerinin tespit edilmesi ve bu doğrultuda gelişmişlik sıralamalarının ortaya konması olarak belirlenmiştir (Dinçer ve ark., 2003). Sosyal ve ekonomik veri setleri kullanarak benzer özellikler taşıyan il grupları ile coğrafi bölgeler ve istatistiki bölge birimleri arasında sektörel (sanayi, eğitim, sağlık) bakımdan gelişmişlik sıralamasının yapılması amaçlanmıştır. 2003 yılında hazırlanan ve 81 ili kapsayan “ İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması” araştırmasında da sosyal (demografik, istihdam, eğitim, sağlık, altyapı, diğer refah) ve ekonomik (imalat, inşaat, tarım, mali) alanlarından seçilen 58 değişken kullanılmıştır.

Devlet kurumlarınca yapılan en güncel çalışma DİE tarafından 2003 yılından itibaren periyodik olarak her yıl tekrarlanması planlanan “ **Yaşam Memnuniyeti Araştırması**” dır (www.tuik.gov.tr). Bu araştırmanın amacı, bireyin genel mutluluk algılamasını, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ve bu alanlardaki kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek ve bu memnuniyet düzeyinin zaman içindeki değişimini takip etmek olarak ortaya konmuştur. 18 yaş ve üzerindeki ve vatandaşları kapsayan bu çalışma kent ve kırsal ölçekte yapılmaktadır.

Türkiye'nin bazı kentlerinde yaşam kalitesini ölçmeye yönelik, bazı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen akademik çalışmalar da yer almaktadır. Dökmeci ve ark. (1996), İstanbul, Ankara ve İzmir'de yaşam kalitesinin kullanıcılar tarafından nasıl değerlendirildiğini araştırmışlardır. Çalışmada kullanıcılarla anket yapılarak, şehirdeki nüfus artışı, şehir içinde yer değiştirme, şehirler arası göç, gelir dağılımı, iş imkanı, kamu masrafları, konut ihtiyacı, sağlık durumu ve sağlık tesislerinin kalitesi, eğitim imkanı ve eğitim tesislerinin kalitesi, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon ve çöp toplamanın değerlendirilmesi, şehrin yenilenmesi, hava kirliliği, eğlence tesislerinin kalitesi ve şehrin genel olarak değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, her üç şehirde de halkın nüfus artışından şikayetçi olup, pek çok şehir probleminin sebebini bu artış olarak ördükleri tespit edilmiştir. Her üç şehirde de halkın gelir dağılımının eşit olmadığını ve bu eşitsizliğin gittikçe arttığını düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Ülengin ve ark., (2001), İstanbul'da yaşayanların öncelikleri, beklentileri ve ihtiyaçlarını çok boyutlu bir bakış açısıyla modellemeyi amaçlamışlar ve farklı sosyo-ekonomik nüfus grubunda yer alan 200 kişi ile anket çalışması yapmışlardır. Hierarchical Information Analysis (HII) ve Conjoint Analysis (CA) yöntemlerini kullandıkları bu çalışmada, kentin yaşam kalitesinin tanımlanmasında, fiziksel çevre, sosyal çevre, ekonomik çevre ve ulaşım-iletişim kalitesinden oluşan dört bağımsız grup olduğu kabul edilmiştir. Bu grupların her biri farklı sayıda niteliklerden oluşmaktadır.

Şekil 3.1'de bu çalışmada kullanılan yaşam kalitesi modelinin hiyerarşik yapısı ve her bir yapının özellikleri görülmektedir. Çalışmanın sonucunda, İstanbul'da yaşayanlar için en önemli yaşam kalitesi göstergesinin memnun edici bir iş bulma olanağının bulunması olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla, alt yapı ve belediye hizmetleri, trafik akışı, konaklama fiyatları ve toplu taşıma araçları takip etmektedir.

Şekil 3.1. Yaşam kalitesi modelinin hiyerarşik yapısı (Ülengin ve ark. 2001).

Türksever ve Atalık 2000 yılında yayınladıkları çalışmalarında, bazı yaşam kalitesi ölçüm metotlarını test etmek ve kentsel alanda karşılaştırmalı olarak olanakları ve sınırlılıkları belirlemek amacıyla İstanbul'un 22 farklı bölgesinde bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu bölgelerde, günlük hayatlarındaki bireysel memnuniyetlerinin belirlenmesi amacıyla 384 İstanbullu ile anket yapılmıştır. Kentsel yaşam kalitesinin tanımlanmasında kullanılan değişkenler aşağıda verilmektedir.

- 1)Alışveriş olanakları,
- 2)Çevresel kirlilik,
- 3)Hayat pahalılığı,
- 4)Eğitim koşulları,
- 5)Gürültü düzeyi,
- 6)İklim,
- 7)İş olanakları,

- 8)İşe ulaşım,
- 9)Kalabalık,
- 10)Komşuluk ilişkileri,
- 11)Konut koşulları,
- 12)Parklar, yeşil alanlar,
- 13)Sağlık,
- 14)Boş vakit olanakları,
- 15)Sportif faaliyetler,
- 16)Suç oranı,
- 17)Toplu taşıma araçlarına erişebilirlik,
- 18)Trafik tıkanıklılığı

Çoklu regresyon analizinin kullanıldığı araştırmada, İstanbullular için en önemli niteliklerin sırasıyla, sağlık, iklim, kalabalık, spor, konut koşulları, işe ulaşım olanakları ve çevresel kirlilik olduğu tespit edilmiştir.

Türksever (2001), Türkiye'nin büyük kentlerinden İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep ve Antalya'da nüfuslarıyla orantılı olarak tabakalı rasgele örneklem yöntemiyle bir araştırma yapmıştır. Toplam 2.235 kent sakiniyle anketlerin yapıldığı araştırmada, kullanıcılardan yaşadıkları kentin özelliklerini değerlendirerek, bulundukları kentte yaşamaktan memnun olup olmadıklarını belirtmeleri istenmiştir. Çoklu regresyon analizi ve lojistik regresyon analizinin kullanıldığı araştırmada, yaşamdan hoşnut olmaya etki eden en önemli parametrelerin genelde sağlık ve çevre ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Bireyin ihtiyaç duyduğu, eksikliğini hissettiği en önemli değişkenler olarak parklar ve yeşil alanlar, sağlık olanakları ve gürültüsüz bir ortamın olması vb. değerler gösterilirken, gündelik yaşamda bireylerin eksikliğini duyduğu diğer özellikler ise iklim şartları, kalabalık, konutun konfor şartları, komşularla ilişkiler, sağlık olanakları, sinema-tiyatro sayısı, sportif faaliyetler ve eğitim olanakları (okul sayısı ve kalitesi), parklar ve yeşil alanlar ile toplu taşıma olanaklarından faydalanma olarak ifade edilmiştir. Kullanıcıların bu öznel değerlendirmelerine bakılarak genelde yaşamdan hoşnutluğu, günlük yaşamdaki temel gereksinimlerin belirlediği ve ülkenin altı büyük kentinde yaşayan halkın, bulundukları yerde yaşamaktan hoşnut oldukları ortaya konmuştur.

TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi), 2002 yılında hazırladığı “Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi” adlı raporunda öznel yaşam kalitesi ölçütlerini bireysel ve komünite düzeyinde yaşam kalitesi olarak ikiye ayırmıştır. Raporda, bireysel düzeyde yaşam kalitesi öznel ölçütleri, bireylerin kendileri ve içinde bulundukları durum (örneğin yaşamdan tatmin olma, mutluluk, iyilik hali durumu vb.)hakkındaki öznel değerlendirmeleri olarak belirtilmiştir. Komünite düzeyindeki yaşam kalitesi ölçütleri (Çizelge 3.3) ise, insanların içinde yaşadıkları topluluk hakkındaki duyguları ve bu toplulukta yaşam kalitesini etkileyecek kararlara katılma derecesini değerlendirmektedir.

Çizelge 3.3. Komünite düzeyinde öznel yaşam kalitesi ölçütleri.

1.Latif ve Risksiz Bir Yaşam Çevresi	1.1. İçinde yaşadığı çevrenin kalitesine katkı yapan niteliklerinin farkında olanların oranı 1.2. Çevreden gelen bir yaşam riski bulunmadığına inananların oranı
2.Yüksek Yaşam Kalitesi Oluşturmaya Uygun Nicelik ve Nitelikteki İnsan Kaynağının Varlığı	2.1. Belli bir ekonomik girişime girerken gerekli insan kaynağı bulmakta sıkıntıya düşülmeyeceği inancı 2.2. Birlikte yaşama kültürünü elde etmiş kişilerle bir arada bulunulduğu inancı 2.3. Bir arada sosyal girişimlerde bulunma kapasitesine sahip insanlardan oluşan bir komünitede yaşanıldığı inancı
3. Güvenli ve Sağlıklı Bir Yaşam Sağlayan Komünite	3.1. Kendilerini evinde güvenli hissedenlerin oranı 3.2. Gece güven içinde gezebileceğini düşünenlerin oranı 3.3. İş yerlerinde sağlık riskiyle karşılaşmadığına inananların oranı 3.4. İçinde yaşadığı komünitede trafik kazası riskinin yüksek olduğuna inananların oranı 3.5. Bulunduğu komünitede sağlık hizmetlerine erişebilirlik bakımından bir sorun olmadığına inananların oranı
4.Eğitimin Mükemmeliyeti ve Fırsatların Yüksekliği	4.1. Çocuklarına mükemmel eğitim verebilme olanağının bulunduğuna inananların oranı 4.2. Yaşam boyu öğrenim olanaklarının varlığına inananların oranı
5.Komünitenin Sağladığı Ekonomik Fırsatların Algılanması	5.1. Yaşadığı komünitede var olan ekonomik fırsatların düzeyi konusundaki kaygı 5.2. Göreli yoksunluk duyanların oranı 5.3. İşsiz kalacağı korkusu taşıyanların oranı
6.Yabancılaşma,Dışlanma Duygusu	6.1. Kendisini köksüz görenlerin oranı 6.2. Kendisini izole edilmiş duyanların oranı 6.3. Kendisini güçsüz hissedenlerin oranı 6.4. Kendisini yabancılaşmış hissedenlerin oranı 6.5. Yaşamı anlamsız görenlerin oranı 6.6. Komünitedeki kişilere güven duyanların oranı 6.7. Düşey hareketlilik aspirasyonu düzeyi ve gerçekleştirme duygusu

Çizelge 3.3 Devam.

7.Komünitenin Kararlara Katılıma Açık Olma Derecesi	7.1. Kendisini komünitenin saygın bir üyesi olarak görenlerin oranı 7.2. Komüniteye karşı kendisinin sorumlulukları olduğunu düşünenlerin oranı 7.3. Komünitede verilen kararları kendisinin etkileyemeyeceğini düşünenlerin oranı
8.Keyifli ve Yer Duygusu Veren Bir Yaşam	8.1. İçinde yaşadığı yeri başka yerlere tercih edenlerin oranı 8.2. İçinde yaşadığı komünitenin kimlikli olduğuna inananların oranı 8.3. İçinde yaşadığı çevreden (peyzaj ve yapı çevre) görsel olarak zevk alanların oranı 8.4. Özürlülerin ne kadarı içinde yaşadıkları çevrenin kendi gereksinmelerine uygun olduğunu düşünüyor? 8.5. İçinde yaşadığı komüniteyi yaşam kalitesinin doyurucu olmadığı için değiştirmek isteyenlerin oranı 8.6. Yaşadığı konutlardan memnun olanların oranı

Kaynak: TÜBA, 2003

Türkoğlu ve ark. (2006), İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan ve İstanbul Mekansal Strateji Planının bir parçası olarak sunulan kentsel yaşam kalitesi araştırmasının bulgularından yararlanarak bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada 1,645 anket yapılarak kentsel yaşamın farklı boyutlarının kullanıcılar tarafından değerlendirildiği verilerin toplandığı ilk bulgular sunulmuştur. Araştırmanın metodolojisi inceleme (anket), gözlem (çevresel veriler) ve GIS verisi (arazi kullanımı, istatistiksel veri vb.) olmak üzere üç ana veri grubuna dayanmaktadır. DİE'nin 2000 yılı nüfus verileri ve Maliye Bakanlığı'nın arazi değerleri verilerinden yararlanılan bu çalışmada, semtler nüfus yoğunluklarına ve arazi değerlerine göre dokuz alt kategoriye ayrılmıştır:

- Düşük yoğunluk/Düşük Arazi Değeri,
- Düşük yoğunluk/Orta Arazi Değeri,
- Düşük Yoğunluk/Yüksek Arazi Değeri,
- Orta yoğunluk/Düşük Arazi Değeri,
- Orta Yoğunluk/Orta Arazi Değeri,
- Orta Yoğunluk/Yüksek Arazi Değeri,
- Yüksek Yoğunluk/Düşük Arazi Değeri,
- Yüksek Yoğunluk/Orta Arazi Değeri,
- Yüksek Yoğunluk/Yüksek Arazi Değeri).

Çalışmanın sonucunda, İstanbul’da arazi değerleri ve komşuluk memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki olduğu ve kullanıcıların yaşının arttıkça memnuniyet düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Türkoğlu ve ark. anket çalışmasında kullandıkları yaşam kalitesi göstergeleri Çizelge 3.4’de verilmektedir.

Çizelge 3.4. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri.

Yaşam Kalitesi Göstergeleri	
Kullanıcı Geçmişi	Mülkte ne kadar zamandır yaşadığı O mülke taşınmadan önce nerde yaşadığı Mülkte yaşama sebepleri
Kamu Hizmetleri ve Ulaşım	Caddelerin ve kamu alanlarının temizliği Kamu alanlarının bakımı Toplu ulaşımın kalitesi Toplu ulaşım kullanımı
Vergiler	Vergi ödemesinin genel memnuniyeti Vergi ile ilgili kararların kapsamı
Okullar	Hizmette olan okul tipleri Okul seçimi Okula ulaşım Okula yolculuk güvenliği
Parklar ve Rekreasyon	Parkların ne sıklıkla ziyaret edildiği Park alanı kullanımı Parklara erişimin önemi Çocuk oyun alanlarının çeşitleri Olanaklar ile memnuniyetlerin tamamı
Alışveriş ve Eğlence	Mağazaların ana konumu Taşıt kullanımı Mağazaların memnuniyeti Boş vakit kullanımı Çevre memnuniyeti
Halk katılımı ve gerekliliği	Toplumsal buluşmalarda bulunan kişi sayısı Kluplerde bulunan kişi sayısı Komşuluk uyumsuzluklarının çözümü
Komşuluk ve Çevre	Komşuluk tanımı Semt problemlerinin saptanması Arkadaşlık ve aile bağlarının ölçülmesi
Konut ve Kullanıcı Hareketliliği	Fiziksel yaşam alanının kalitesi Binaların kalitesi Apartman dairesi kullanımı (iş için) Yaşam alanlarının toplam memnuniyeti Taşınma olasılığı Semtın 3x modellerinin değerlendirmesi
Güvenlik	Suçların algısı Semt güvenliği

Çizelge 3.4. Devam.

İş ve İşe Yolculuk	İş statüsü Meslek Sektör Kullanılan ulaşım biçimi Ulaşımın km/saat olarak uzunluğu Ulaşımın zaman olarak uzunluğu İş memnuniyeti Medeni durum
Çevre	Doğal manzara alanlarının kaybı Riskli atık düzenlemesi Gürültü/hava kirliliği Çöp yönetimi Doğal alanların kaybı
Sağlık ve Sağlık Hizmeti Olanakları	Sağlık oranının konusunun saptanması Sağlık hizmeti olanaklarının kalitesi Sağlık için yürüyüş aktiviteleri Ailelerdeki yetersizlik
Diğer Alan Memnuniyetleri	Net kişisel gelir Net aile geliri Sosyal ilişkiler Yaşam standartları
Bölgesel Konular	İstanbul’da ziyaret edilen yerler Yaşam kalitesinin nasıl geliştirileceğinin saptanması Sentin geleceği üzerine görüşler

Kaynak: Türkoğlu ve ark., 2006.

Yukarıda özetlendiği gibi Türkiye’de yaşam kalitesi ile ilgili çalışmaların sayısının günümüzde artmasına rağmen hala yetersiz olduğu görülmektedir. Kentsel yaşam kalitesi konusu güncel bağlamda değerlendirildiğinde ülkeler ve kentler arası karşılaştırmaların da önemli olduğu bilinmektedir. Avrupa kentleriyle karşılaştırmaların yapıldığı, faktör analizi ve regresyon analizlerinin kullanıldığı bu alanda gelecek çalışmalara örnek teşkil etmesi hedeflenen Kocaeli kentsel yaşam kalitesi araştırması Bölüm 4’te sunulmaktadır.

4. KOCAELİ KENTİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİNDE KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'nin en yoğun göç alan Marmara Bölgesi'nde yer alan Kocaeli kenti, Asya ile Avrupa'yı birleştiren önemli bir yol kavşağında bulunmaktadır. Coğrafi konumu, İstanbul'a yakınlığı, kara, deniz ve demiryolu ulaşım olanaklarına sahip olması gibi nedenlerle önemli bir sanayi kentidir. Kocaeli kenti illerin gelişmişlik sıralamasında üç büyük ilimiz olan İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra 4. sırada yer almaktadır.

İstanbul gibi büyük bir ticari merkeze yakın oluşu ve bunun etkisi, aynı zamanda İstanbul ile bütünleşmiş kıyısı ile Kocaeli bir cazibe merkezi oluşturmaktadır. Kent, sanayinin gelişmesine bağlı olarak, büyük oranda göçle gerçekleşen ve hızla artan bir nüfus dinamiğine sahiptir. Artan nüfusa paralel olarak ortaya çıkan barınma ihtiyacı kontrolsüz ve sağlıklı kentleşmeye sebep olmakta ve bu da yaşam kalitesini etkilemektedir. Bu nedenlerle Kocaeli kenti planlamanın temel konularının araştırılması bakımından iyi bir laboratuvar niteliği taşımaktadır.

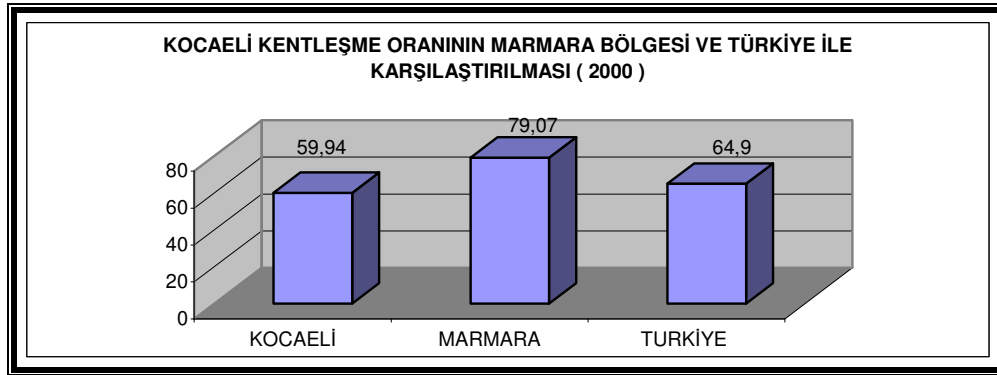
4.1. Kocaeli Kentinin Genel Karakteristikleri

Kocaeli kentinin özellikle 1960'tan sonraki nüfus gelişimi oldukça dinamik bir yapı özelliği sergilemektedir. Kocaeli 3626 km²'lik alanı ile Türkiye topraklarının (769.604 km²) % 0,47'sini kapsamakta ve 2000 yılı nüfusu 1.206.085 kişi ile Türkiye nüfusunun %1,77 'sini oluşturmaktadır. Nüfus yoğunluğu olarak km² ye 333,91 kişi düşmektedir. Bu 88 kişi/km² olan ülke ortalamasına göre son derece yüksektir. Kocaeli bu nüfus varlığı ile Türkiye genelinde il bütünü nüfus büyüklüklerine göre Samsun'dan sonra 15. sırada, il merkezi nüfus büyüklüğüne (195 699) göre ise Kırıkkale'den sonra 23. sırada yer almaktadır.

Kentin Merkez ilçe (İzmit), Gebze, Gölcük, Kandıra, Karamürsel, Körfez ve Derince olmak üzere 7 ilçesi vardır. Oransal olarak en fazla nüfus barındıran Gebze ve Merkez ilçeleridir. Gebze'nin nüfusu 421.923 dür. Nüfus yoğunluklarına bakıldığında; en yoğun ilçeler sırasıyla; Gebze, Gölcük, Derince, İzmit Merkez, Körfez ve Kandıra'dır.

Kocaeli'nde nüfusun % 59,9'u kentlerde yaşamaktadır. Kentleşme oranı TÜİK 2000 yılı verilerine göre aşağıdaki gibidir:

Türkiye genelinde %64,9,
Marmara Bölgesinde %79,07,
Kocaeli'de %59,94.

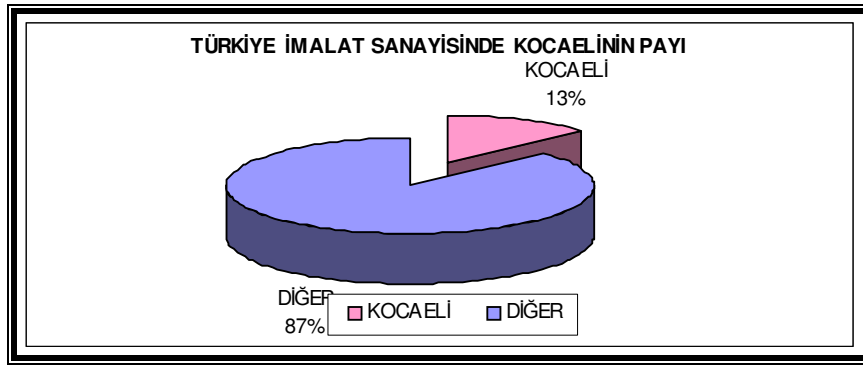

Şekil 4.1. Kocaeli kentleşme oranının Marmara bölgesi ve Türkiye ile Karşılaştırılması.

Kocaeli İstanbul kenti gibi büyük bir ticari merkeze yakın bir konumda olup, transit karayolu taşımacılığına imkan vermektedir (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2003). Aynı zamanda İzmit Körfezi doğal bir limandır ve devlet limanı ve özel iskele ile deniz yolu taşımacılığında önemli bir yere sahiptir. 3626 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin en küçük dört ili arasında yer almasına rağmen, coğrafi konumu ve güçlü erişilebilirlik olanakları ile Türkiye sanayi üretimi içinde üretim payı en büyük dört il içerisinde yer almaktadır. Kocaeli kenti, bünyesinde barındırdığı yaklaşık 400 adet 1. sınıf, 7.000 adet 2. ve 3. sınıf Gayri Sıhhi Müessesesi (GSM) ile bir sanayi

kenti niteliğindedir. Kocaeli GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) içinde sanayi sektörünün payı yaklaşık % 70'dur (www.kocaeli.gov.tr).

Kocaeli, Türkiye İmalat Sanayi üretimine yapmış olduğu yaklaşık % 13' lük üretim katkısı ile İstanbul'dan sonra gelen ikinci büyük sanayi metropolü olup, bu özelliğini son 20 yıldır korumaktadır. Türkiye'nin ilk büyük 500 sanayi kuruluşundan 75'i (% 15) ve ilk büyük 100 sanayi kuruluşundan da 18' i Kocaeli'nde yer almaktadır. Bu firmalardan %13'ü Kocaeli'ne %53' ü İstanbul'da kayıtlıdır. Türkiye'de tüketilen elektriğin % 9.7' si Kocaeli sanayisi tarafından tüketilmektedir.

Şekil 4.2. Türkiye İmalat Sanayisinde Kocaeli'nin Payı

Sanayinin hızlı ve düzensiz şekilde bölgede yoğunlaşması, konutlarla sanayi alanlarının iç içe olmasına neden olmuş ve çevre sorunlarını gündeme getirmiştir (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2003). Bu sorunları çözmek üzere sanayinin belli bölgelerde (Organize Sanayi Bölgesi, Serbest Bölge ve Teknopark vb.) disipline edilmesi amacıyla 1980'li yıllarda başlatılan çalışmalar halen sürmektedir. Gebze Organize Sanayi Bölgesi'nin 1990'dan sonra faaliyete geçmesiyle birlikte, yeni oluşumlar için de projeler üretilmiştir. Taşıt Araçları Yan Sanayi Organize Bölgesi, ikinci Organize Sanayi Bölgesi olarak gündeme girmiştir. İlerleyen yıllarda Kocaeli ve Doğu Marmara'nın, Türkiye'nin Otomotiv Sanayii'nde öne geçeceği bir bölge konumuna gelmesi beklenmektedir. Kuruluş kapasitesinin 400.000 otomobile çıkacağı tahmin edilen bölgede bu konuda planlama ve yatırım çalışmaları sürmektedir. Bölgede süregelen yeni yatırımların yanı sıra, mevcut işletmelerin yer

ihtiyacı göz önüne alındığında, gerek çevre gerekse yer arzının yetersizliği gündeme gelmektedir.

Kocaeli kenti, coğrafi konumu, İstanbul metropolüne yakınlığı, kara, deniz ve demiryolu ulaşım imkanlarına sahip olması gibi nedenlerle yoğun bir sanayileşme ve buna paralel olarak hızlı bir nüfus artışı yaşamaktadır. Nüfus artışı, büyük ölçüde dışarıdan göç alma sonucunda ortaya çıkmaktadır. Günümüzde Kocaeli nüfusunun % 75' ini ülkenin çeşitli bölgelerinden, özellikle güney Anadolu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelen vatandaşlar oluşturmaktadır. Yıllık ortalama %3,5 olan bu nüfus artışı; bir yandan sağlıksız kentleşme ve gecekondu sorununu ortaya çıkarırken, diğer yandan güvenlik açısından hassas bir yapı oluşturmaktadır.

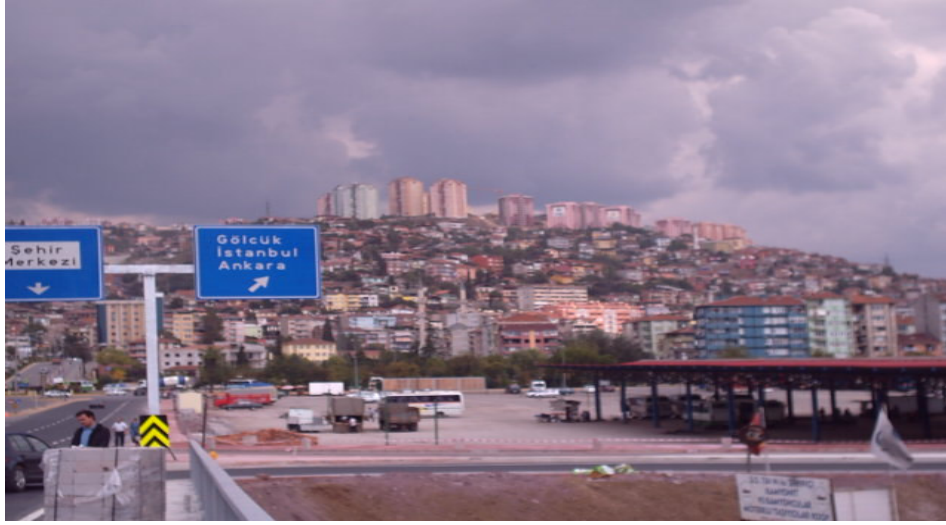
DPT (2003), tarafından hazırlanan İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırmasında Kocaeli kenti gelişmişlik sıralamasında İstanbul, Ankara, İzmir'den sonra 4. sırada yer alarak, birinci derecede gelişmiş iller grubunda yer almaktadır.

Kocaeli mekansal karakteristikleri bakımından kentin temel fonksiyon alanları incelediğimizde aşağıdaki değerlendirmelere ulaşılabilir.

Şekil 4.3. Kent merkezinde yer alan ticaret ve konut alanları.

Bir sanayi kenti olan Kocaeli’nde, zamanla sanayi ile konut iç içe kalarak, sağlıklı ve plansız bir gelişme göstermiştir. Merkezde nispeten daha planlı bir yapılaşma gözlenmesine rağmen (Şekil 4.3) çevresinde yine plansızlık hakimdir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Kent merkezinin çevresindeki plansız yapılaşma.

Şekil 4.5. Yahya Kaptan Toplu Konut Alanları.

Şekil 4. 6. Yuvam Akarca Toplu Konut Alanları.

Kentte artan konut ihtiyacı karşısında Emlak Bankasının Yahya Kaptan konutları ve Kent Konut'un Yuvam-Akarca Evleri gibi projeleriyle desteklenerek yapılaşma kalitesi yüksek toplu konut yerleşmeleri oluşturulmuştur. Ancak bu konutlar yapılaşma niteliği bakımından yaşam kalitesi yüksek mekanlar olmasına rağmen, yine sanayi ile iç içe yapıldığı için çevresel açıdan çok olumlu özellikler göstermemektedir (Şekil 4.5, 4.6)

Şekil 4.7. TEM Otoyolunun iki yanında yer alan sanayi ve konut alanları.

Kocaeli’nde sanayi ve konut alanları ana ulaşım aksları üzerinde yer almaktadır. Şekil 4.7’de TEM otoyolunun bir kenarında sanayi kuruluşları diğer kenarındaki konut alanları ile karşı karşıya görülmektedir.

Yüksek sanayileşme oranı nedeni ile doğal çevrenin sürekli risk altında olduğu Kocaeli kentinde çarpık kentleşme ve altyapı sorunlarının yanı sıra kentte yaşayanların sanayi kaynaklı çevresel etkilere maruz kalmasına neden olmaktadır (KİÖİ, 2006). Her iki açıdan da bakıldığında Kocaeli için doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile atık yönetimi ve doğanın korunması önemlidir. Kocaeli’nde kent içinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 8.85 m^2 ’dir.

Günümüzde genel olarak bütün kentlerde görülen, kentlerdeki nüfus yoğunluğunun artması, bu nüfusa yeterli gelmeyen yerleşim yerlerinin tarım ve orman alanlarına kayması sonucu ekolojik dengenin bozulması kaçınılmazdır.

Şekil 4.8. TEM Otoyolu üzerinde gelişen sanayi alanları.

Kocaeli Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından 2003 yılında hazırlanan “ Kocaeli Çevre Durum Raporu’nda” Kocaeli kentini etkileyen başlıca çevre sorunları, körfez kirliliği, hava kirliliği, koku sorunu ve gürültü kirliliği olarak tanımlanmıştır. Raporda su kirliliğine neden olan kaynaklar,

- Endüstriden ileri gelen körfeze deşarj edilen endüstriyel atıklar,

- Yerleşim bölgelerinden ileri gelen ve körfeze deşarj edilen evsel atıklar,
- Körfeze dökülen derelerden oluşan kirlilik,
- Körfezde deniz taşımacılığından meydana gelen kirlilik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 4.9. Kocaeli kentinde su kirliliği

Şekil 4.9’da denize dökülen derelerin yarattığı su kirliliğine bir örnek görülmektedir. Kentte ayrıca meteorolojik olaylar, kent dokusu ve yeşil alan yetersizliği de hava kalitesinin düşmesinde önemli etkenlerdir.

Şekil 4.10. Kentin merkezinden geçen ve gürültü kirliliği yaratan E-5 Karayolu ve Demiryolu.

Kentin yoğun bir sanayi potansiyeline sahip olması ve yerleşim yerleri ile tesislerin iç içe bulunması, meskun mahallelerde gürültüden kaynaklanan şikayetlere sebep olmaktadır. D-100 (E-5) karayolu ile Devlet Demiryollarının şehir merkezinden geçmesi (Şekil 4.10), büyük bir gürültü kaynağı yaratmaktadır (KİÖİ, 2006).

Kocaeli kentinde günlük olarak hareket eden insan sayısı 190.000 kişi olup, kent içi taşımacılıkta minibüs, otobüs ve vapur gibi toplu taşıma sistemleri bulunmaktadır. %95 karayolu ile taşımacılık kullanılmaktadır. Kent merkezinde trafik sıkışıklığı ve otopark yetersizliğinden kaynaklanan problemler gözlenmektedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Kocaeli kent merkezinde görülen trafik yoğunluğu ve otopark sorunu.

Kocaeli kentinde, 6 özel, 9 devlet ve 1 tane de üniversite hastanesi olmak üzere toplam 16 hastane hizmet vermektedir (KİÖİ, 2006). Sağlık ocaklarının sayısı ise 103 tür. Hastanelerdeki toplam yatak kapasitesi 2253 tür. Türkiye’de hekim başına düşen hasta sayısı 2005 yılı rakamlarına göre 715 iken, Kocaeli’nde bu rakam 808’dir. Bu da Türkiye ortalamasının %13 üzerindedir.

Kocaeli kentinde okul sayısı (okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim) 441 devlet ve 30 özel olmak üzere toplam 471’dir. Kentte 2 tane de üniversite

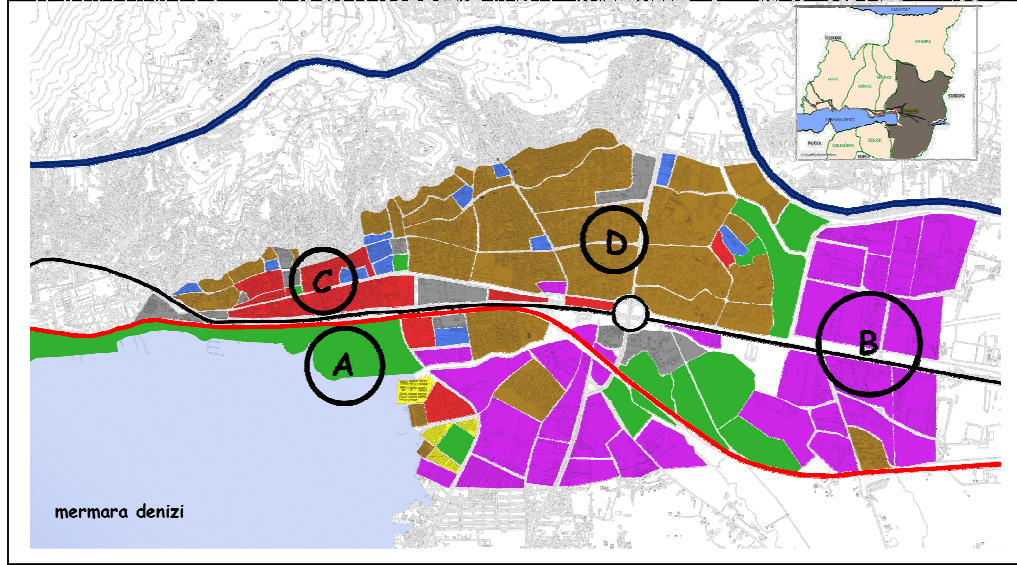
bulunmaktadır (KİÖİ, 2006). 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre kentteki okur-yazar oranı %92.04'tür. Kocaeli'nde sanayi kenti olarak gelişmesi ve yoğun göç alması nedeni ile Kocaeli kent kültürü henüz oluşturulamamış, kültürel ve turistik altyapı ve hizmetler yeterli ölçüde geliştirilememiştir. Kentte içlerinde Sabancı kültür sitesinin de bulunduğu (Şekil 4.12) toplam 2 tiyatro ve konferans salonu, 12 kütüphane, 2 kültür merkezi ve 2 müze bulunmaktadır.

Şekil 4.12.E-5 Karayolu üzerinde bulunan Sabancı Kültür Merkezi.

4.2. Kocaeli Kenti Yaşam Kalitesi Değerlendirmesinde Öznel Algıların Belirlenmesi (Anket Sonuçları)

Kocaeli kentinde yaşayanların öznel değerlendirmelerini araştırmaya yansıtacak üzere hazırlanan, anket çalışması Merkez ilçesinde kullanıcılar arasından rasgele seçilen 300 kişi ile yapılmıştır.

Şekil 4.13. Kocaeli merkez ilçesinde anket çalışması yapılan alanlar.

A ile gösterilen kıyı alanında 50 kişi ile,

B ile gösterilen sanayi alanında 100 kişi ile

C ile gösterilen ticaret alanında ve ara sokaklarda 50 kişi ile ve

D ile gösterilen konut alanında ise 100 kişi ile anket yapılmıştır.

Anket soruları hazırlanırken, Urban Audit'in sorularından yararlanılmış ancak Kocaeli'ne özgü yeni sorular da eklenmiştir. Sorular kapalı uçlu olarak hazırlanmış, farklı kullanıcı gruplarının görüşlerini alabilmek amacıyla hafta içi ve hafta sonu günün çeşitli saatlerinde yapılmıştır. Ankette sorular anketi yanıtlayanları yönlendirmemek amacıyla karışık olarak sorulmuş, değerlendirme yapılırken, kullanıcı profili, ulaşım, rekreasyon, güvenlik, iş olanakları, hayat pahalılığı, sosyal ve kültürel olanaklar, genel memnuniyet gibi alt başlıklar altında değerlendirilmiştir.

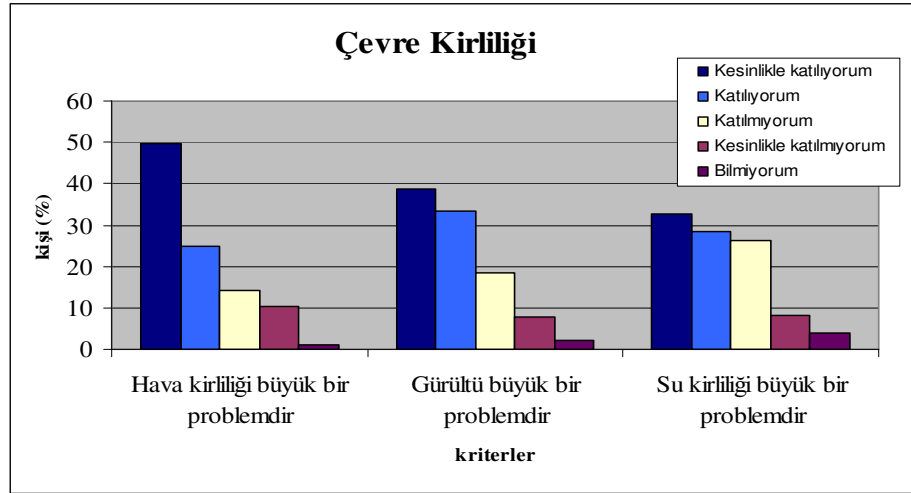
Ankete katılanların %69'unu erkekler (frekans:208), %31'ini ise bayanlar (frekans:92) oluşturmaktadır. Bunların % 14'ü 18-25 yaş (frekans:42), %77'si 26-45 yaş /frekans:232), %8'i 46-65 yaş (frekans:24), %7'si de 66 yaş ve üstü (frekans:2) aralığındadır. Ankete katılanların daha çok 26-45 yaş aralığında olduğu gözlenmektedir. Kullanıcılara eğitim durumları sorulduğunda %48'i ortaöğretim (frekans:143), %34'ü üniversite (frekans: 101), %11'i lisansüstü (frekans:34), %6'sı ilköğretim (frekans:19) mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Okuma yazma bilmeyen ya da sadece okuryazar olan kullanıcılar ise oldukça az sayıda olup, %1'in altındadır.

Bir sanayi kenti olan ve sunduğu iş imkanları nedeniyle yoğun göç alan Kocaeli'nde ankete katılanları %90'ı özel ya da bir kamu sektöründe çalıştıklarını (frekans:270), %10'u ise emekli, ev hanımı, işsiz ya da öğrenci olduklarını belirtmiştir (frekans: 30). Ankete katılanların %48 'i Kocaeli'nde doğup büyüdüklerini (frekans:144) belirtirken, %52'si (frekans: 156) Trabzon, Sakarya, Eskişehir, İstanbul, Elazığ, Ordu, Giresun gibi çeşitli illerden, özellikle çalışmak için, ailesel nedenlerden dolayı ya da eğitim için geldiklerini belirtmişlerdir. Kocaeli'ne başka bir ilden göç edenlerin %4'ü bir yıldan daha az bir süredir bu ilde yaşadıklarını belirtirken, %24'ü 1-5 yıl arasında, %17'si 16-10 yıl arası, %29'u 11-20 yıl arası, %25'i ise 20 yıldan daha uzun bir süredir bu kentte yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışanlara meslekleri sorulduğunda ise, %45 ile işçiler çoğunluğu oluşturmaktadır. İşçilerin ardından %30 ile memurlar, %10 ile mimar ve mühendisler takip etmektedir. Esnaflar %3, öğretmenler %1 ve diğer mesleklerle uğraşanların yüzdesi 11'dir. Kullanıcılara gelir seviyeleri sorulduğunda, çoğunluk %81 oran ile 4 kişilik bir aile için açlık ve yoksulluk sınır aralıkları olan 630–2,500YTL arasında bir ücretle çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Çalışanların % 12'si 404–629 YTL arasında, %4'ü asgari ücretle ve %3'ü 2500YTL'nin üstünde bir ücretle çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan Kocaelililere çevresel yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla, hava, gürültü ve su kirliliği ile ilgili sorular yöneltilmiş ve bu sorulara kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, katılmıyorum, kesinlikle katılıyorum ve kararsızım şeklinde beş aşamadan oluşan cevaplardan birini vermeleri istenmiştir. Kesinlikle

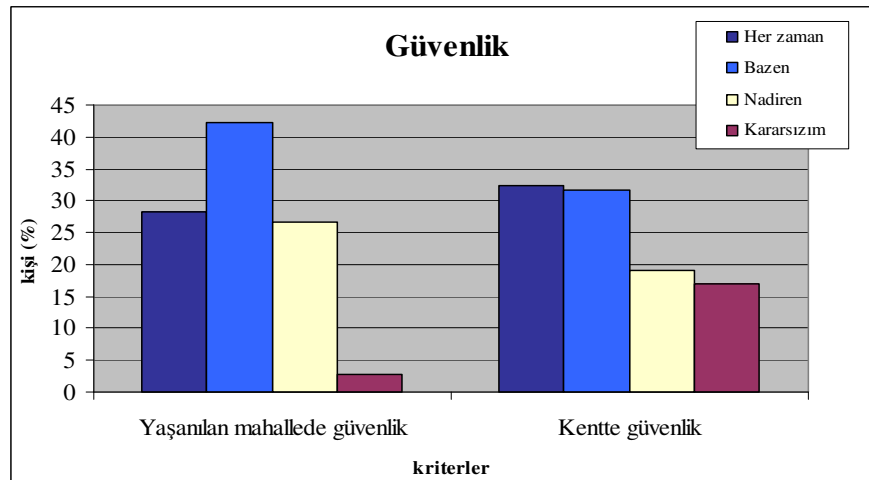
katılıyorum cevabı yaşam kalitesinin kullanıcı tarafından düşük algılandığını göstermektedir ve aşamalı olarak düşmektedir.

Şekil 4.14. Çevre Kirliliği Değerlendirmesi.

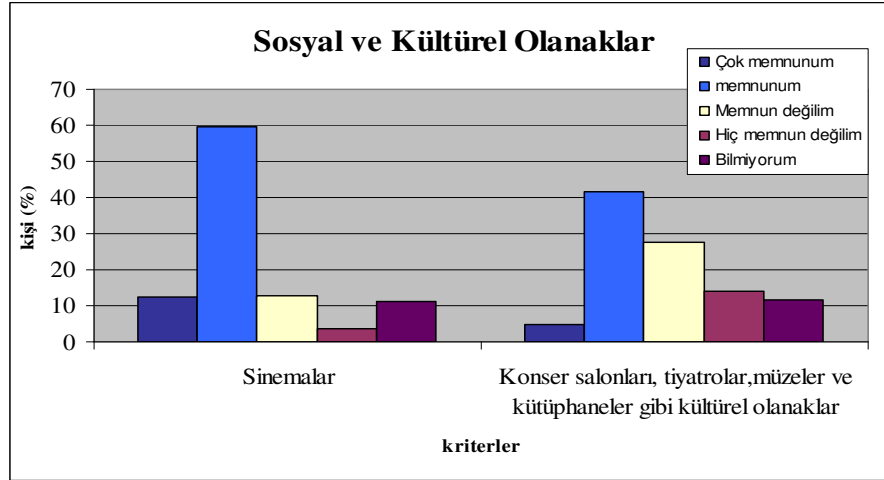
Kocaelililer yaşadıkları kentte hava, gürültü ve su kirliliğini büyük bir problem olarak gördüklerini belirtmektedirler. Kocaeli'nin sanayi kenti olmasının bir sonucu olarak kullanıcılar en büyük problem olarak hava kirliliğini görmektedirler.

Kullanıcılara yaşadıkları mahallede ve kentte kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sorulmuş ve her zaman, bazen, nadiren ve kararsızım şeklinde cevaplandırmaları istenmiştir.

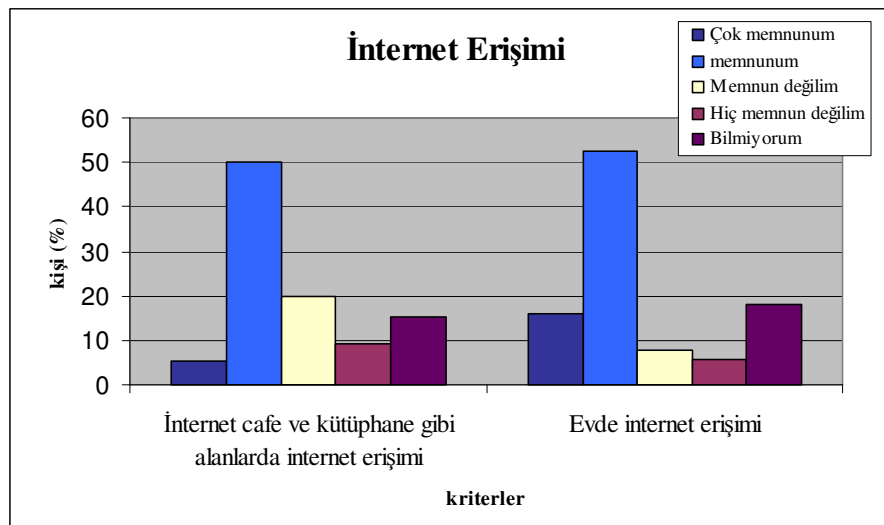
Şekil 4.15. Kentteki Güvenliğin Değerlendirmesi

Kocaelililer yaşadığınız mahallede kendinizi güvende hissediyor musunuz sorusuna % 44, kentte ise %32 her zaman yanıtını vermişlerdir.

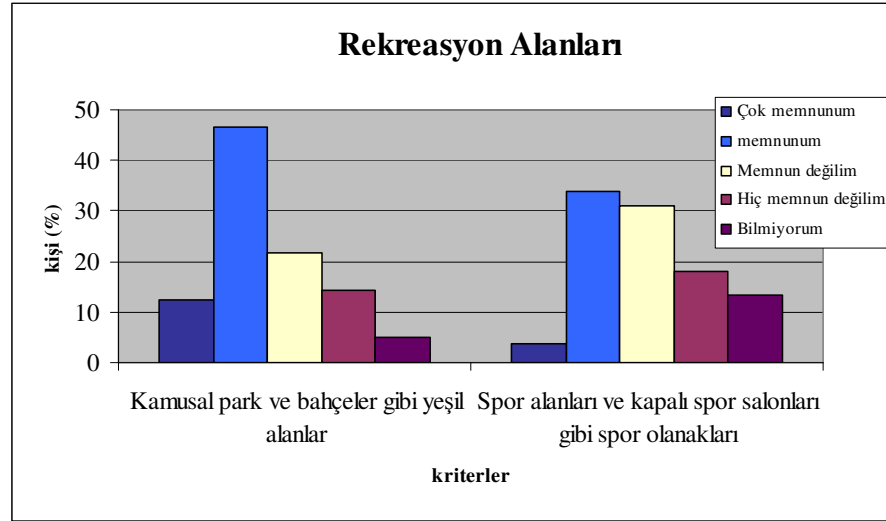
Şekil 4.16. Kentteki Sosyal ve Kültürel Olanakların Değerlendirmesi

Anket sonucunda kent sakinlerinin sinemalardan %72 oranında, konser salonları, tiyatrolar gibi diğer kültürel olanaklardan da %51 oranında memnun oldukları gözlenmektedir. Bu konuda fikri olmayan %11'lik kısım ise bu olanaklardan yararlanamayan kesim olduğu düşünülmektedir.

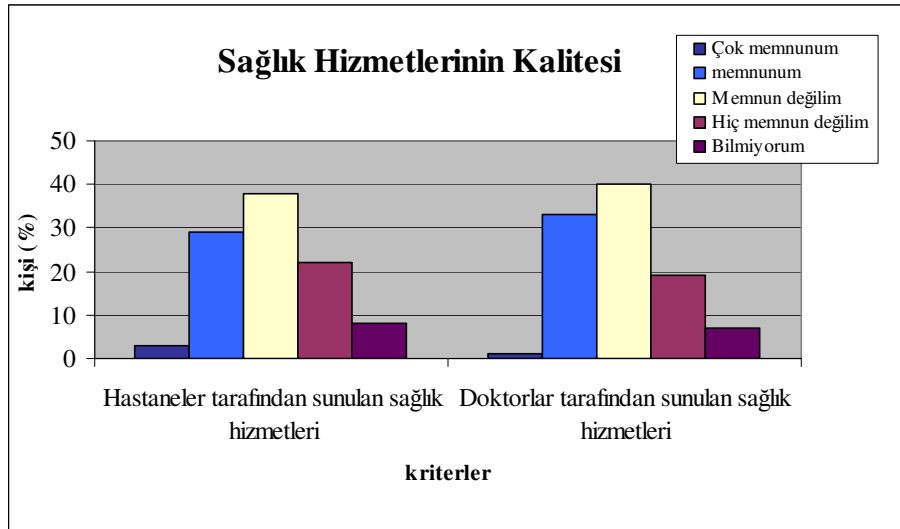
Şekil 4.17. İnternet Erişim Olanaklarının Değerlendirmesi

Kocaeli kentinde yaşayanların kullanıcıların evde ve diğer alanlardaki internet erişiminden genel olarak memnun oldukları gözlenmektedir.

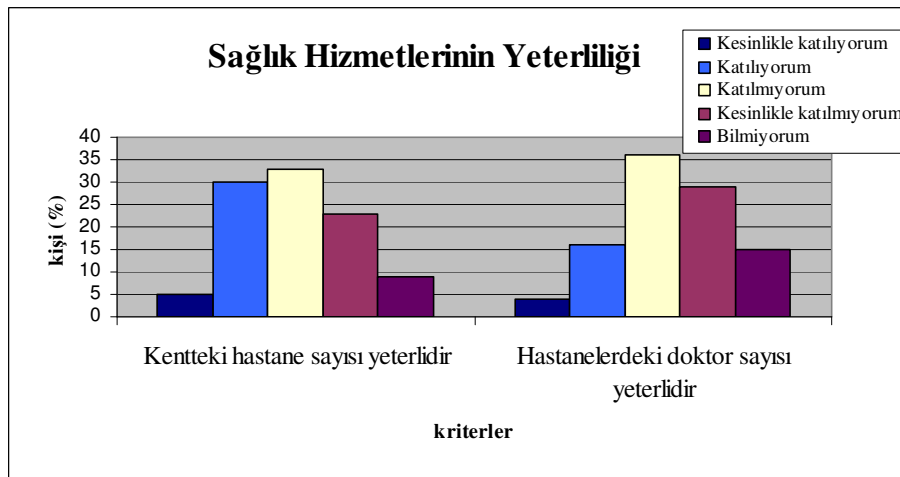
Şekil 4.18. Rekreasyon Alanlarının Değerlendirmesi.

Kocaelililerin %59'u kamusal park, bahçe gibi yeşil alanlardan memnun olduklarını, %36'sı ise memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Kentteki spor olanaklarından memnun olanların oranı %18 iken, memnun olmayanların %49'dur. Anket görüşmeleri esnasında kullanıcılar, spor yapmak istediklerini ancak kentte bu imkana sahip olmadıklarını ve bunun da önemli bir eksiklik olduğunu özellikle belirtmişlerdir.

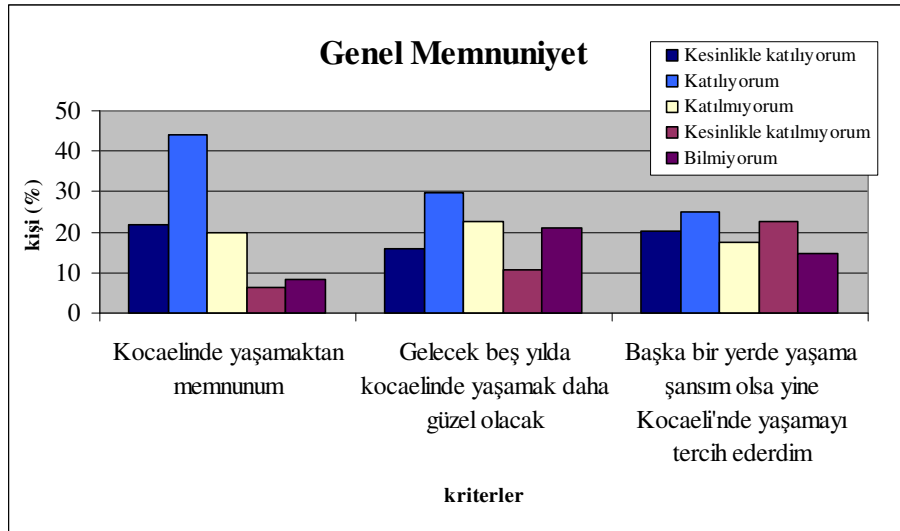
Şekil 4.19. Sağlık Hizmet Kalitesinin Değerlendirmesi.

Kocaeli kent sakinlerinin %60'ı hastaneler tarafından sunulan sağlık hizmetlerinden, %59'u da doktorlar tarafından sunulan sağlık hizmetlerinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

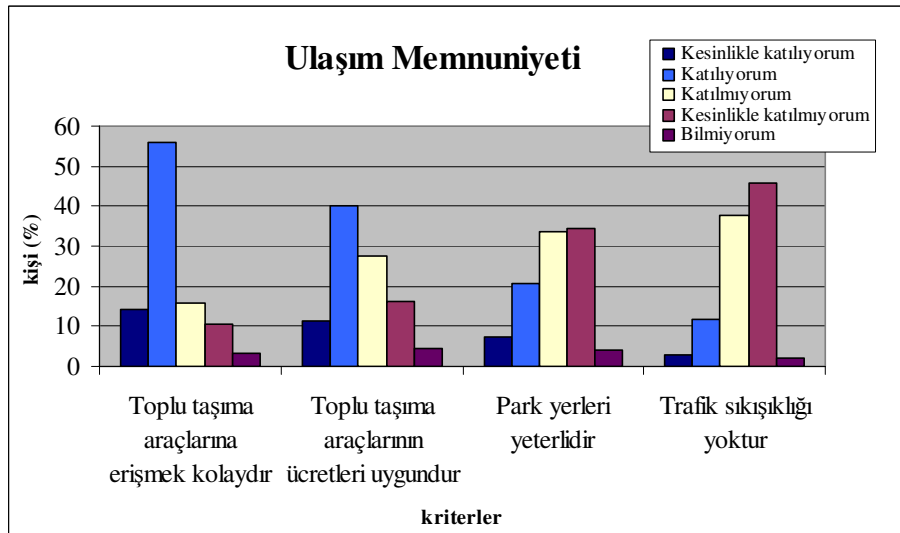
Şekil 4.20. Sağlık Hizmetlerinin Yeterliliğinin Değerlendirmesi.

Ankete katılanların kentteki doktor ve hastane sayılarını yeterli bulmadıkları gözlenmektedir.

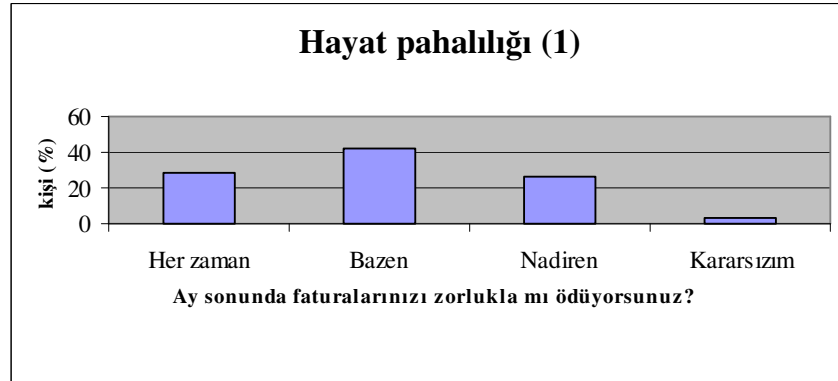
Şekil 4.21. Genel Memnuniyet Değerlendirmesi

Kocaeli'nde yaşamaktan memnun musunuz sorusuna kullanıcıların %66 'sı olumlu yanıt verirken, %26'sı katılmadıklarını ya da kesinlikle katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Kullanıcıların %8'i ise kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Kocaelilerin %46'sı ise gelecek beş yılda Kocaeli'nde yaşamının daha güzel olacağını düşünmektedirler. Başka bir yerde yaşama şansı olsa yine Kocaeli'ni tercih edeceklerin oranı ise %45'tir.

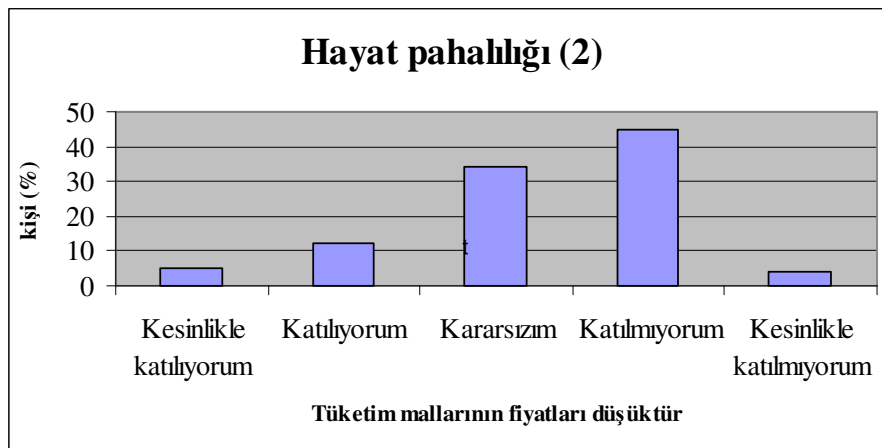
Şekil 4.22. Ulaşım Memnuniyeti Değerlendirmesi

Minübüs, otobüs ve vapur gibi toplu taşıma sistemlerinin kullanıldığı Kocaeli kentinde kullanıcıların %68 oranında toplu taşıma araçlarına erişimin kolay olduğunu düşünmektedir. Kullanıcıların %51 toplu taşıma ücretlerini uygun bulmaktadır. Park yerlerinin yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı %67, trafik sıkışıklığının olduğunu düşünenlerin oranı ise %74'tür.

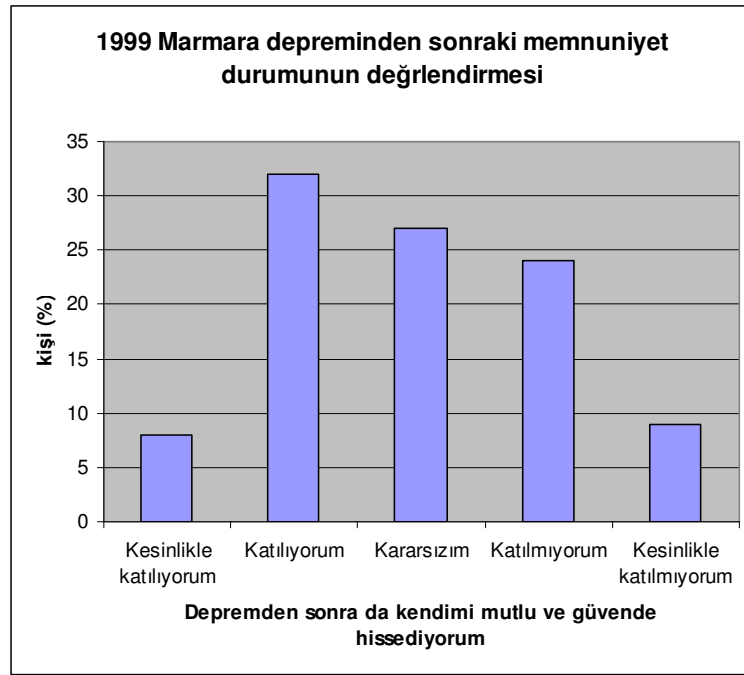
Şekil 4.23.a. Hayat Pahalılığı Değerlendirmesi (1)

Yaşam kalitesinin tespitinde kullanılan en önemli ölçütlerden biri de gelir düzeyidir. Kullanıcılara ay sonunda faturalarını zorlukla mı ödüyorsunuz sorusu sorulduğunda % 28 her zaman, % 42 si bazen yanıtını verirken, %27 si nadiren ya da hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir.

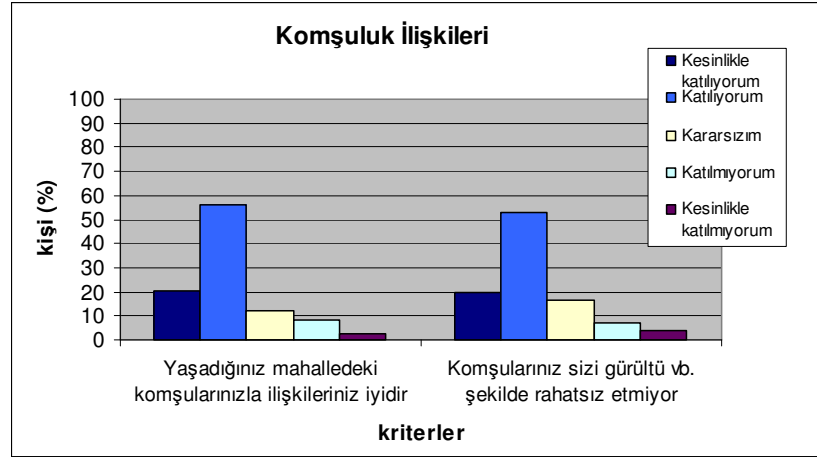
Şekil 4.23.b. Hayat Pahalılığı Değerlendirmesi (2)

Kullanıcılar kentteki tüketim mallarının düşük olduğuna %45 kesinlikle katılmadıklarını, %34 oranında ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Kocaelililerin ay sonunda faturalarını ödemekte zorlanmaları ve tüketim mallarının yüksek olması, gelir ve gider arasındaki dengesizliğe işaret etmekte ve yaşam memnuniyetini düşürmektedir.

Şekil 4.24. 1999 Marmara Depreminden Sonraki Durumun Değerlendirmesi.

1999 yılında yaşanan Marmara depreminin ardından kentte büyük ölçekte can ve mal kayıpları meydana gelmiştir. Kent merkezi de dahil olmak üzere birçok bina bu afetten hasar görmüştür. Doğal afetlerin de kentsel yaşam kalitesinin üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülerek Kocaeli'nin yaşam kalitesinin belirlenmesinde kullanıcılara bu yıkıcı depremin ardından kendilerini mutlu ve güvende hissedip hissetmedikleri sorulmuştur. Kullanıcıların %8'i depremden sonra da kendilerini kesinlikle mutlu ve güvende hissettiklerini rapor etmiştir. %32'si katılıyorum, %27'si katılmıyorum, % 24'ü kesinlikle katılmıyorum ve %9'u bilmiyorum yanıtını vermişlerdir.

Şekil 4.25. Komşuluk İlişkilerinin Değerlendirmesi

Kocaeli kentinde yaşayanlara yaşam kalitesi ölçütlerinden bir diğeri olan komşuluk ilişkileri sorulduğunda kullanıcılar komşuluk ilişkilerinden genel olarak memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Kullanıcıların %77'si yaşadıkları mahalledeki komşuların ile ilişkilerinin iyi olduğunu belirtirken, %71 de komşularının kendilerini gürültü vb. şekilde rahatsız etmediklerini belirtmektedir.

4.3. Anket Sonuçlarının Analizler ile Değerlendirilmesi

4.3.1. Faktör Analizi ve Değişkenler Arası Korelasyonlar

Faktör analizi, birbirleri ile ilişkili veri yapılarının birbirinden bağımsız, daha az sayıda veri yapılarına dönüştürmek, değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak ve bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak, majör ve minör faktörleri tanımlamak için başvurulan bir yöntemdir (Özdamar, 1999). Faktör analizinin iki temel amacı vardır.

1. Değişken sayısını azaltmak.
2. Değişkenler arasındaki ilişkilerden yararlanarak bazı yeni yapılar ortaya çıkarmaktır Yani değişkenleri sınıflayarak tek bir faktör adı altında birleştirmek ve yeni açıklayıcı faktör yapıları oluşturmaktır.

Faktör analizi gözlenen ve aralarından korelasyon bulunan X veri matrisindeki p değişkenden gözlenemeyen fakat değişkenlerin bir araya gelmesi ile ortaya çıkan, sınıflamayı yansıtan rasgele faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlar. Değişkenler arasında düşük korelasyon varsa ya da korelasyon matrisi birim matris ise veri setine faktör analizi uygulamasının bir anlamı yoktur.

Kocaeli kentinde kentsel yaşam kalitesi değişkenlerine ilişkin faktör yapısını ortaya koymak amacıyla, varimax dönüşümlü faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi, bir grup değişken arasındaki ilişkilere dayanarak verilerin daha anlamlı ve özet bir biçimde sunulmasını sağlayan çok değişkenli bir analiz türüdür (Nakip, 2003). Faktör analizi çok sayıdaki değişkeni özetleyerek, aralarındaki ortak özelliklere göre sınıflandırarak, bu değişkenlerin sayısını aza indirme ve özetleme aracıdır. Bu yöntemle kentsel yaşam kalitesini belirlemek için sorulan soruların bazıları faktör yapısını bozdukları ve faktör yükleri düşük olduğu için çıkartılarak en uygun faktör yapısı elde edilmiştir (Çizelge 4.1). Bu durumda, 28 sorudan 4'ü faktör yükleri düşük olduğundan analiz dışı bırakılmıştır.

Çizelge 4.1. Değişkenlere Ait Soru Dağılımı

DEĞİŞKENLER	SORU ADEDİ	ÇIKARILAN SORU SAYISI	ÇIKARILAN SORU NO
Sosyal ve kültürel olanaklar	6	-	-
Eğitim	5	2	E1
Çevre	4	1	Ç4
Sağlık hizmetlerinin yeterliliği	2	-	-
Güvenlik	2	-	-
Sağlık hizmetlerinin kalitesi	2	-	-
Ulaşım	5	1	U1
Komşuluk	2	-	-
Genel Memnuniyet	2	-	-

Analiz sonucunda, yaşam kalitesi ile ilgili sorular, **sosyal ve kültürel olanaklar, eğitim, çevre, sağlık hizmetlerinin kalitesi, güvenlik, sağlık hizmetlerinin yeterliliği, ulaşım, komşuluk ve genel memnuniyet olmak üzere 9 faktöre yüklenmiştir.**

Çizelge 4.2.'te faktör analizi sonuçları görülmektedir. Yapılan faktör analizi değerlendirmesinde sosyal ve kültürel olanaklar, eğitim, çevre, sağlık hizmetlerinin yeterliliği, güvenlik, sağlık hizmetlerinin kalitesi ve komşuluk faktörlerine ait güvenilirlik (cronbach alfa) katsayıları % 70'in üzerinde çıkmaktadır. Ulaşım faktörlerine ait güvenilirlik katsayılarının %60 olmasına rağmen, bu aralıktaki güvenilirlik katsayılarının kabul edilebileceğine ilişkin araştırmalar literatürde bilinmektedir (Santos, 1999; Hair ve diğ., 1998). Geliştirilen ölçeğin güvenilirliğini göstermek amacıyla gerçekleştirilen güvenilirlik testi (cronbach alfa) sonuçlarına ait değerler de çizelge 5.3'den izlemek mümkündür.

Çizelge 4.2. Faktör Analizi.

Sosyal Kültürel olanaklar (Cronbach α: 0.74)	Faktör Yükleri
Sinemalar	0.716
Konser salonları, tiyatrolar, müzeler ve kütüphaneler gibi kültürel olanaklar	0.710
Spor alanları ve kapalı spor salonları gibi spor olanakları	0.669
İnternet cafe ve kütüphane gibi kamu internet erişimi	0.646
Kamusal park ve bahçeler gibi yeşil alanlar	0.604
Evde internet erişimi	0.582
Eğitim (Cronbach α:0.79)	
Okul sayısı yeterlidir	0.821
Okullara erişim kolaydır	0.818
Okullar kalabalık değildir	0.727
Çevre (Cronbach α:0.75)	
Kocaeli kentinde gürültü büyük bir problemdir	0.859
Kocaeli kentinde hava kirliliği büyük bir problemdir	0.808
Kocaeli kentinde su kirliliği büyük bir problemdir	0.746
Sağlık Hizmetlerinin Yeterliliği (Cronbach α:0.84)	
Hastanelerdeki doktor sayısı yeterlidir	0.843
Kentteki hastane sayısı yeterlidir	0.839
Güvenlik (Cronbach α:0.83)	
Yaşadığınız mahallede kendinizi güvende hissediyorsunuz	0.911
Kendinizi Kocaeli'nde güvende hissediyorsunuz	0.851
Sağlık hizmet kalitesi (Cronbach α:0.78)	
Doktorlar tarafından sunulan hizmet kalitesi	0.902
Hastaneler tarafından sunulan hizmet kalitesi	0.870
Ulaşım (Cronbach α:0.60)	
Toplu taşıma ücretleri uygundur	0.675
Park yerleri yeterlidir	0.630
Toplu taşıma araçlarına erişmek kolaydır	0.572
Trafik sıkışıklığı yoktur	0.513
Komşuluk (Cronbach α:0.73)	
Komşularınız sizi gürültü vb. şekilde rahatsız etmiyor	0.854
Yaşadığınız mahalledeki komşularınızla ilişkileriniz iyidir	0.835
Genel Memnuniyet (Cronbach α:0.62)	
Kocaeli'nde yaşamaktan memnun musunuz	0.786
Gelecek 5 yılda Kocaeli'nde yaşamak daha güzel olacak	0.716

Kent sakinlerinin yaşam kalitesini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizinin sonucunda sosyal ve kültürel olanaklar konusunda en etkili faktörün sinemalar, ikinci etkili faktörün ise konser salonları, tiyatrolar, müzeler gibi kültürel olanaklar olduğu tespit edilmiştir. Eğitim konusunda en etkili faktör okulların sayısı, ikinci etkili faktör ise okullara erişim kolaylığıdır. Çevre konusunda birinci etkili faktör gürültü kirliliği olurken, ikinci sırada hava kirliliği gelmektedir. Sağlık hizmetlerinin yeterliliğinde en etkili faktör doktor sayısı, ikinci etkili faktör ise hastane sayısı olarak tespit edilmiştir. Sağlık hizmetlerinin kalitesi konusunda, doktorlar tarafından sunulan hizmet kalitesi en etkili faktör olurken, hastaneler tarafından sunulan hizmet kalitesi ikinci sırada yer almaktadır. Ulaşım konusunda en etkili faktör toplu taşıma ücretleri, ikinci etkili faktör park yerlerinin yeterliliğidir. Komşuluk ilişkilerinin değerlendirmesinde, komşuların gürültü vb. şekilde rahatsız etmesi en etkili faktör, komşularla ilişkiler ikinci etkili faktör olarak tespit edilmiştir.

Değişkenler arası birlikteliği ve yönü belirlemek için pearson korelasyon (karşılıklı ilişki) analizi kullanılmıştır. Setlerarası Korelasyon Analizi (Canonical Correlation Analysis), $p > 1$ ve $q > 1$ sayıda değişken içeren iki veri seti (X ile Y) arasındaki değişkenler arası ilişkileri ortaya koymak için yararlanılan bir yöntemdir (Özdamar, 1999). Doğrusal ilişkileri ortaya çıkaran bu analiz ile bir değişkendeki değişimin diğer bir değişkendeki değişimin ne kadarını ortaya koyduğu açıklanır.

Çizelge 5.4.'de değişkenlere ait ortalamalar, standart sapmalar ve korelasyon sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.3. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar

		Ort.	S.S.	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Sosyal ve kültürel olanaklar	2.7028	0.75753	1							
2	Eğitim	3.1833	0.82470	0.138*	1						
3	Çevre Sağlık	2.0400	0.87784	-.008	-0.028	1					
4	hizmetlerinin yeterliliği	2.6450	0.93598	0.831**	0.072	0.033	1				
5	Güvenlik	2.0617	0.95835	0.090	0.170**	0.147*	-0.027	1			
6	Sağlık hizmetlerinin kalitesi	3.0033	0.87800	0.288**	0.283**	0.018	0.211**	0.202**	1		
7	Ulaşım	2.8358	0.62112	0.223**	0.352**	0.037	0.173**	0.217**	0.269**	1	
8	Komşuluk	2.1950	0.84767	0.075	0.204**	0.043	0.074	0.287**	0.189**	0.220**	1

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı

Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde sosyal ve kültürel olanaklarla, eğitim, sağlık hizmetlerinin yeterliliği, sağlık hizmetlerinin kalitesi ve ulaşım değişkenleri arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p<0.01$; $p<0.05$). Değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarına bakıldığında sağlık hizmetlerinin yeterliliği ($r=0.831^{**}$; $p<0.01$) olduğu, en düşük korelasyonun ise eğitim ($r=0.138^*$; $p<0.05$) ile olduğu gözlenmektedir. Sosyal ve kültürel olanaklar ile çevre, güvenlik ve komşuluk değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Eğitim ile değişkenler arasındaki korelasyon incelendiğinde, çevre ve sağlık hizmetlerinin yeterliliği arasında istatistiksel olarak anlamsız ilişkiye rastlanırken, eğitim ile güvenlik, sağlık hizmetlerinin kalitesi, ulaşım ve komşuluk değişkenleri arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler gözlenmektedir ($p<0.01$). Bunların arasında en yüksek korelasyon katsayısının eğitim ile ulaşım arasında ($r=0.352^{**}$; $p<0.01$), en düşük korelasyon katsayısının ise eğitim ile güvenlik arasında ($r=0.170^{**}$; $p<0.01$) olduğu tespit edilmiştir.

Çevre ile değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarına bakıldığında güvenlik dışındaki değişkenlerle arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Çevre ile güvenlik değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

ilişki bulunduğ u ($r=-.147^*$; $p<0.05$), ancak bu ilişkinin negatif yönde olduğ u gözlenmektedir.

Sağlık hizmetlerinin yeterliliğ i ve sağlık hizmetlerinin kalitesi ve ulaşımın aralarındaki korelasyon incelendiğ inde, aralarında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye rastlanırken ($p<0.01$), sağlık hizmetlerinin yeterliliğ i ile güvenlik ve komşuluk ilişkiler arasındaki korelasyon istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Korelasyon katsayıları incelendiğ inde, sağlık hizmetlerinin yeterliliğ i ile en yüksek korelasyona sahip değ işkenin sağlık hizmetlerinin kalitesi ($r=.211^{**}$; $p<0.01$), en düşük korelasyona sahip değ işkenin ise ulaşım olduğ u ($r=.173^{**}$; $p<0.01$) tespit edilmiştir.

Güvenlik ile sağlık hizmetlerinin kalitesi, ulaşım ve komşuluk ilişkileri arasındaki ilişkiler incelendiğ inde aralarında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğ u gözlenmektedir ($p<0.01$). Güvenlik ile değ işkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğ inde, sağlık hizmetlerinin kalitesi ($r=.202^{**}$; $p<0.01$), ulaşım ($r=.217^{**}$; $p<0.01$) ve komşuluk ($r=.287^{**}$; $p<0.01$) arasındaki korelasyonlar birbirine oldukça yakın olmakla birlikte, komşuluk ile en yüksek korelasyona sahip olduğ u gözlenmektedir.

Sağlık hizmetlerinin kalitesi ile ulaşım ve komşuluk arasındaki korelasyon incelendiğ inde aralarında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye rastlanmıştır. Sağlık hizmetleri ile ulaşım arasındaki ilişkinin en yüksek korelasyon katsayısına sahip olduğ u ($r=.269^{**}$; $p<0.01$), sağlık hizmetleri ile komşuluk arasında ise en düşük korelasyon katsayısına ($r=.189^{**}$; $p<0.01$) sahip olduğ u gözlenmektedir.

4.3.2. Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Doğrusal regresyon analizi biri bağımlı, diğ eri bağımsız iki değ işken arasında nedensellik ilişkisi arayan bir analiz olup, değ işkenler arasındaki ilişkiyi tahmin etmeye yarar (Nakip, 2003). Sadece metrik değ işkenlerin kullanılabildiğ i

regresyon analizi iki değişken arasındaki birlikteliği tespit etmekte oldukça güçlü ve esnek bir araçtır.

H1: Sosyal ve kültürel olanaklar arttıkça genel memnuniyet artar.

H2: Eğitim olanakları arttıkça genel memnuniyet artar.

H3: Çevre kalitesi arttıkça genel memnuniyet artar.

H4: Sağlık hizmetlerinin yeterliliği arttıkça genel memnuniyet artar.

H5: Kentteki güvenlik hissi arttıkça genel memnuniyet artar.

H6: Sağlık hizmetlerinin kalitesi arttıkça genel memnuniyet artar.

H7: Kentteki ulaşım olanakları arttıkça genel memnuniyet artar.

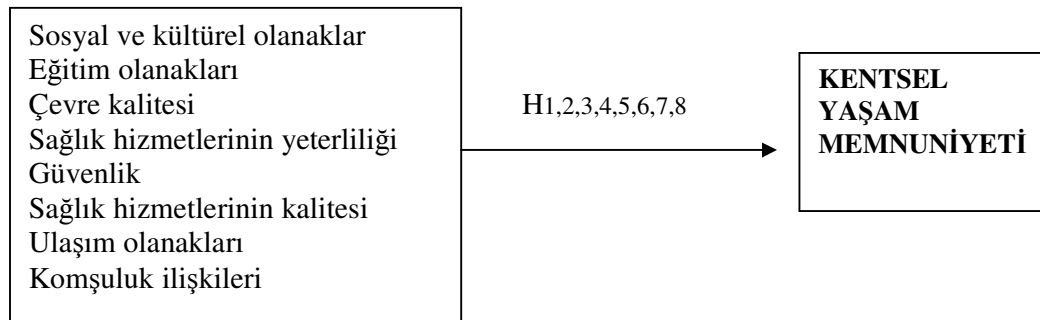
H8: Komşuluk ilişkileri iyileştikçe genel memnuniyet artar.

Regresyon analizi iki değişken arasında fonksiyonel bir ilişkiyi açıklar. Böyle bir ilişkide bağımsız değişke x ile bağımlı değişken Y ile ifade edilirse, iki değişken arasındaki fonksiyonel ilişki $Y = f(X)$ şeklinde yazılabilir.

X 'e verilen X_i gibi bir değer yerine konulursa Y tahmin edilebilir. Bu doğrusal bir fonksiyon olarak şu şekilde formüle edilebilir.

$$F(X) = B_0 + B_1 X_i$$

Çalışma kapsamındaki değişkenleri ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyan model aşağıdaki gibidir.

Şekil. 4.26. Teorik Araştırma Modeli

Hipotezler¹in testi için oluşturulan regresyon modeli;

$$KYM = \beta_0 + \beta_1 * SKO + \beta_2 E\check{G}TM + \beta_3 * \check{C}K + \beta_4 * SHY + \beta_5 * KGH + \beta_6 * SHK + \beta_7 * UO + \beta_8 * K\check{I} + e$$

Çizelge 4.4. Değişkenlerin genel memnuniyet üzerine etkisi.

	Bağımlı değişken	
	Memnuniyet (Model 1)	
Bağımsız değişken	β	T
Sabit	.308	.856
Sosyal ve kültürel olanaklar	.015	.161
Eğitim	.161	2.968**
Çevre	-.126	- 2.437**
Sağlık hizmetlerinin yeterliliği	.043	.461
Güvenlik	.210	3.762**
Sağlık hizmetlerinin kalitesi	.078	1.385
Ulaşım	.111	1.948**
Komşuluk	.160	2.913**
Model F	11.946	
R^2	.247	
Düzeltilmiş R^2	.227	

** 0.01

* 0.05

Sosyal ve kültürel olanaklar, eğitim, çevre, sağlık hizmetlerinin yeterliliği, güvenlik, sağlık hizmetlerinin kalitesi, ulaşım ve komşuluk ilişkilerinin memnuniyet üzerindeki etkilerinin araştırıldığı model 1 istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=11.946$; $p<0.001$). Regresyon parametreleri incelendiğinde eğitim olanaklarının ($p<0.01$), güvenliğin ($p<0.01$), ulaşım olanakları ($p<0.01$) ve komşuluk ilişkilerinin ($p<0.01$) memnuniyeti pozitif yönde arttırdığı, sosyal ve kültürel olanakların, sağlık hizmetlerinin kalitesinin ve yeterliliğinin ise memnuniyet üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır ($p>0.05$). Çevre kalitesinin düşüklüğünün memnuniyet üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı ancak negatif yönde bulunmuştur. Yani çevre kalitesi düştükçe o kentte yaşayan

¹ (KYM= Kentsel yaşam memnuniyeti, SKO= Sosyal ve Kültürel Olanaklar, EĞTM=Eğitim, ÇK=Çevre Kalitesi, SHY= Sağlık Hizmetlerinin Yeterliliği, KGH= Kentteki Güvenlik Hissi, SHK=Sağlık Hizmetlerinin Kalitesi, UO= Ulaşım Olanakları, Kİ=Komşuluk İlişkileri)

insanların memnuniyeti azalmaktadır ($\beta = -2.437$, $p < 0.01$). Örneklemimizden elde edilen bu bulgular doğrultusunda, H_2 , H_3 , H_5 , H_7 ve H_8 hipotezleri desteklenmiş, H_1 , H_4 ve H_6 hipotezleri desteklenememiştir.

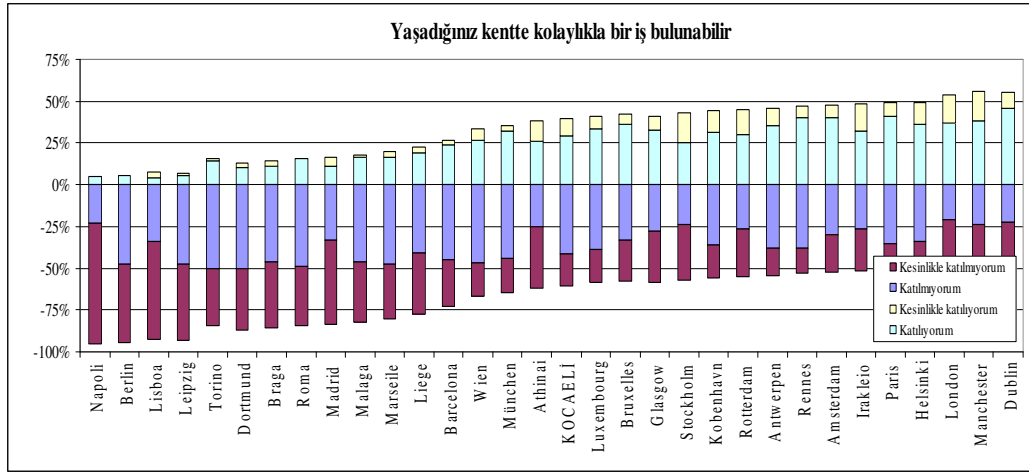
Model 1'e ait β katsayıları incelendiğinde, memnuniyet üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişkenin güvenlik olduğu, en az etkiye sahip değişkenin ise sosyal ve kültürel olanaklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi Kocaelilerin yaşadıkları kentte kendilerini güvende hissetme ihtiyacı duymaları ve bu konuya daha fazla önem vermeleridir.

4.4. Kocaeli Kentinin Avrupa Kentleri ile Karşılaştırılması

Urban Audit tarafından yürütülen, 31 Avrupa kenti için öznel yaşam kalitesi algılarının belirlendiği çalışmanın sonuçları Kocaeli kenti ile karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Bu karşılaştırma, iş olanakları, konut fiyatları, güvenlik, kentlerin temizliği, toplu taşımacılık, hava kirliliği ve kentte yaşayanların yaşam kalitesiyle ilgili toplam memnuniyetleri konularından oluşmaktadır.

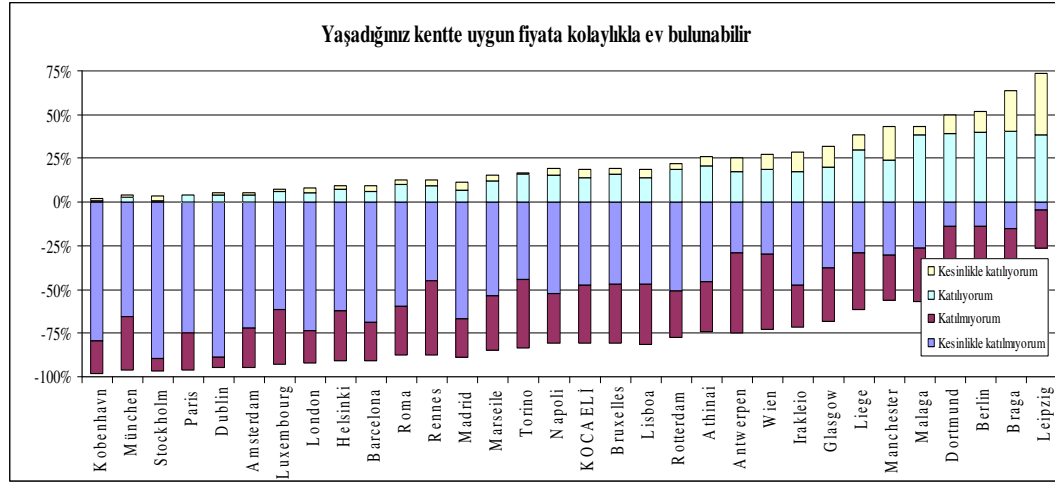
Avrupa kentleri iş olanakları bakımından değerlendirildiğinde, iş gücü pazarında genel bir kötümserlik olduğu gözlenmektedir (Şekil 4.27). Avrupa kentlerinde ankete katılanların %60'ı kolaylıkla bir iş bulamadıklarını belirtirken, %28'i iş olanaklarının kendileri için uygun olduğunu belirtmektedirler. İş olanakları kentlerde daha fazla olmasına rağmen, kentte yaşayanlar için iş arama sürecinin kolay olmadığı ve işsizlik oranının şehirlerde banliyölere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Avrupa kentleri arasında önemli değişimler gözlenmektedir. İngilizce konuşulan kentlerde sınırlı çoğunluk kolay iş bulacağını düşünmektedir. Güney kentlerinden Naples ve Lisboa'da ve Almanya kentlerinden Leipzig ve Berlin'de sıkıntı olduğu konusunda ortak bir görüş bulunmaktadır. Kocaeli kentinde ise ankete katılanların %55'i kolaylıkla bir iş bulamadıklarını belirtirken, %35'i bulabileceklerini ifade etmektedirler. Kolaylıkla iş bulabileceklerini düşünen kullanıcılar, bu kolaylığın düşük ücretli işler için geçerli

olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda, iş bulma olanakları bakımından Kocaeli kenti, şekil 5.16’da da görüldüğü gibi, Berlin, Roma, Madrid, Barselona, Atina gibi Avrupa kentlerine göre daha fazla imkan sunmaktadır. Diğer yandan, Londra, Paris, Dublin, Amsterdam gibi kentlerde göreceli olarak iş bulma olanaklarının daha kolay olduğu görülmektedir.

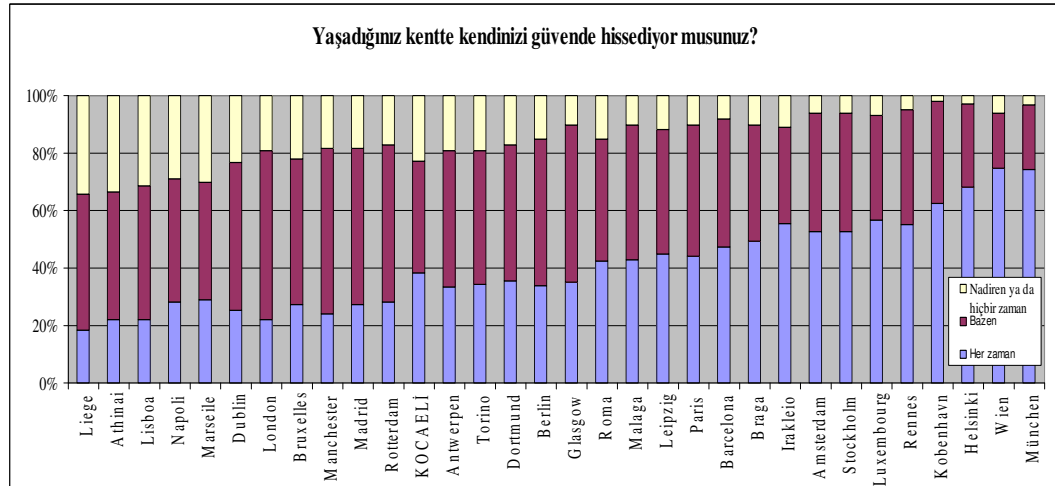
Şekil 4.27. İş Bulma Olanakları

Avrupa kentlerinde konut fiyatları açısından yapılan değerlendirmede, Avrupalıların bu konuda kötümser oldukları gözlenmektedir (Şekil 4.28). Yalnızca %21’lik bir kesim uygun fiyata iyi bir konutu kolaylıkla bulabileceklerini belirtirken, % 72’si bu düşünceye katılmamaktadır. Beklenen şekilde mevcut iş olanakları ile mevcut konutlar arasında açık bir ters ilişkinin olduğu ortaya konmuştur. Kolay iş bulunan kentlerde konut fiyatları yüksektir. Bununla birlikte, kentlerin yaşam kalitesi yüksek ve güvenli olarak algılanan yerlerinde konut fiyatları artma eğilimi göstermektedir. Kocaeli’nde de Avrupa kentlerinde olduğu gibi uygun konut bulma konusunda kötümserlik söz konusudur. Kocaelililerin %76’sı uygun fiyata iyi bir konut bulamayacaklarını düşünmektedir. Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında Kocaeli kentinde yaşayanlar Paris, Londra, Barselona ve Roma gibi kentlerde yaşayanlara göre daha kolay ev bulma olanağına sahip olduklarını belirtirken, Brüksel, Atina ve Berlin gibi kentlerde bu olanağın daha zayıf olduğu gözlenmektedir.

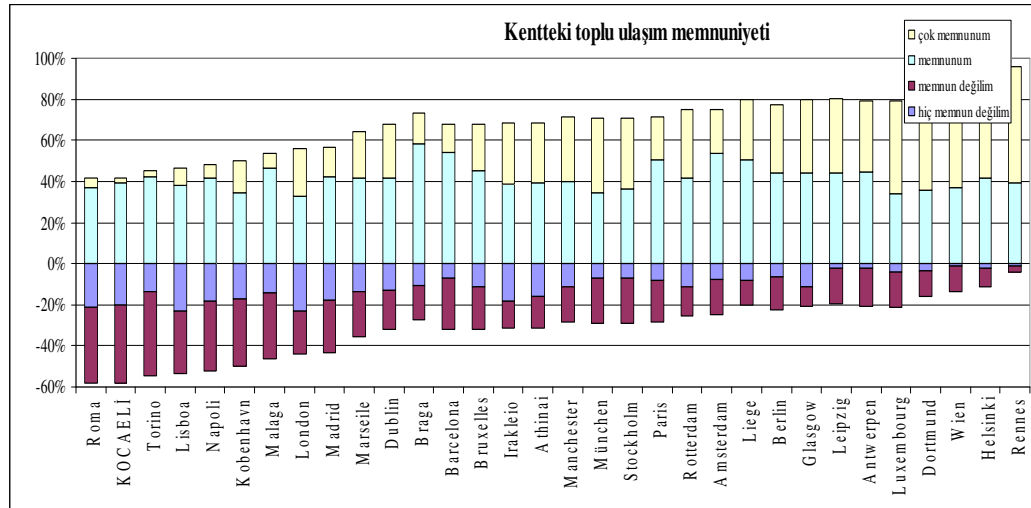
Şekil 4.28. Ev Bulma Olanağı.

Güvenlik Avrupa kentlerinde önemli bir konu olarak gösterilmektedir. Avrupalı kent sakinlerinin %40'ı her zaman kendilerini güvende hissederken, %15'i nadiren ya da hiç güvende hissetmediklerini belirtmektedirler. İlginç şekilde, görüşmelerde %1'lik bir kısım fikri olmadığını ifade etmiştir. Liege, Athens ve Lisbon güvenlik hissini az olduğu kentler olarak dikkat çekerken, Munich, Vienna, Helsinki ve Copenhagen en güvenli kentler olarak görülmektedir. Kocaelilerin ise %32'si kendilerini yaşadıkları kentte güvende hissetmediklerini belirtirken, fikri olmadığını ifade edenlerin oranı ise %17'dir (Şekil 4.29).

Şekil 4.29. Kentteki Güvenlik Hissi.

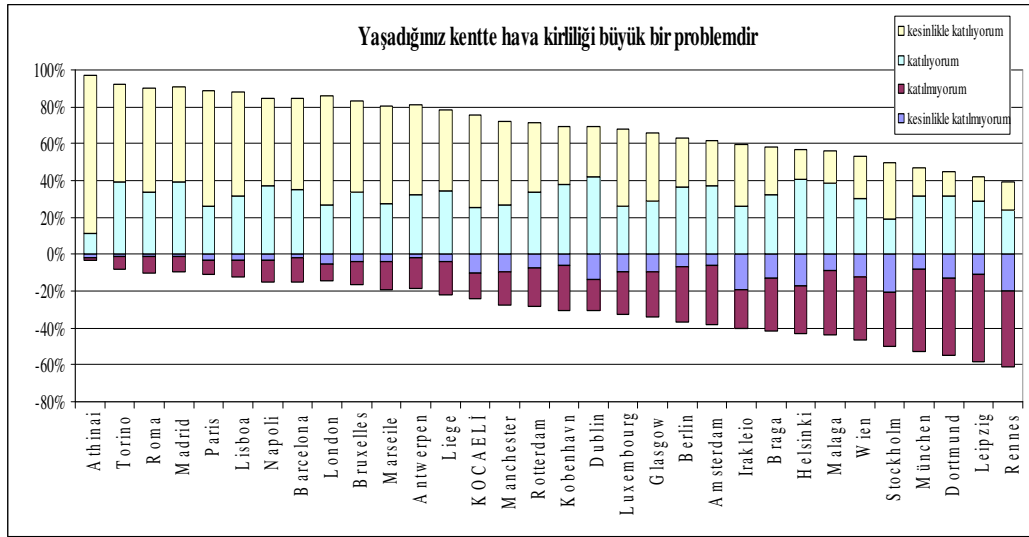
Avrupa kentleri toplu taşıma olanakları bakımından değerlendirildiğinde, kent sakinlerinin toplu taşıma araçları hakkında olumlu düşündüğü, %64'lük bir oranla şehirlerindeki toplu taşıma araçlarından çok memnun oldukları ortaya konmuştur (Şekil 4.30). Rennes, Helsinki, Vienna, Dortmund ve Luxembourg kentleri toplu taşıma araçlarından son derece memnun görünürken, Roma, Torino, Napoli ve Kopenhag kentleri göreceli olarak yeterli toplu taşıma olanaklarına sahip görünmemektedir. Diğer yandan, toplu taşıma konusundaki yeni yatırımlar insanların düşüncelerini etkilemiş, örneğin Rennes'de 2002 yılında metro hattının açılması kullanıcıları beklenenden daha uzak mesafelere çekmiştir. Rennes kenti en yüksek memnuniyet payına sahip kettir. Copenhag kentinde yaşayanlar ise, toplu taşıma araçlarının ücretlerindeki artışın çok fazla memnuniyetsizliğe neden olduğuna dikkat çekmişlerdir. Kocaeli'nde yaşayanların yalnızca %2'lik kısmı toplu taşıma araçlarından çok memnun olduklarını belirtmişlerdir. Memnuniyet oranının Avrupa kentlerinin çok gerisinde olduğu gözlenen Kocaeli Roma'dan sonra sıralamanın en altında yer almaktadır. Avrupa kentlerinin yeterli toplu taşıma olanaklarına sahip olması ve yeni yatırımlar yapmaya devam etmeleri, Avrupalıların memnuniyetini arttırırken, Kocaeli'nin bu konuda zayıf kalması insanların düşüncelerini olumsuz yönde etkilediği gözlenmektedir.

Şekil 4.30. Toplu Ulaşım Memnuniyeti.

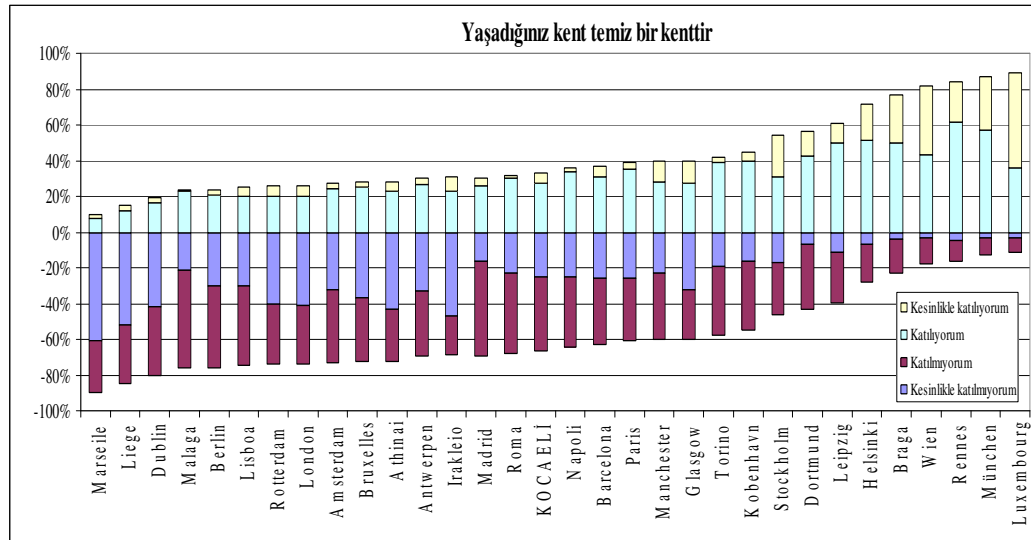
Avrupa kentlerinde beklenen şekilde, hava kirliliği önemli bir problem olarak görülmektedir (Şekil 4.31). Güney Avrupa kentlerinde oran %69 ile %29 arasında

değişmekte, başkent ve büyük şehirler hava kirliliğinin en yoğun olduğu yerler olarak dikkat çekmektedir. Listenin en üstteki on kentinden sadece Paris, Brussels ve Londra güneyde değildir. Diğer yandan Rannes, Leipzig, Dortmund, Münih ve Stokholm nispeten daha iyi durumdadır. Diğer Avrupa kentlerinde olduğu gibi Kocaeli’nde de hava kirliliği önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle sanayinin meydana getirdiği kirlilik sebebiyle, kullanıcıların %39’u hava kirliliğinin büyük bir problem olduğuna kesinlikle katıldıklarını belirtmektedirler.

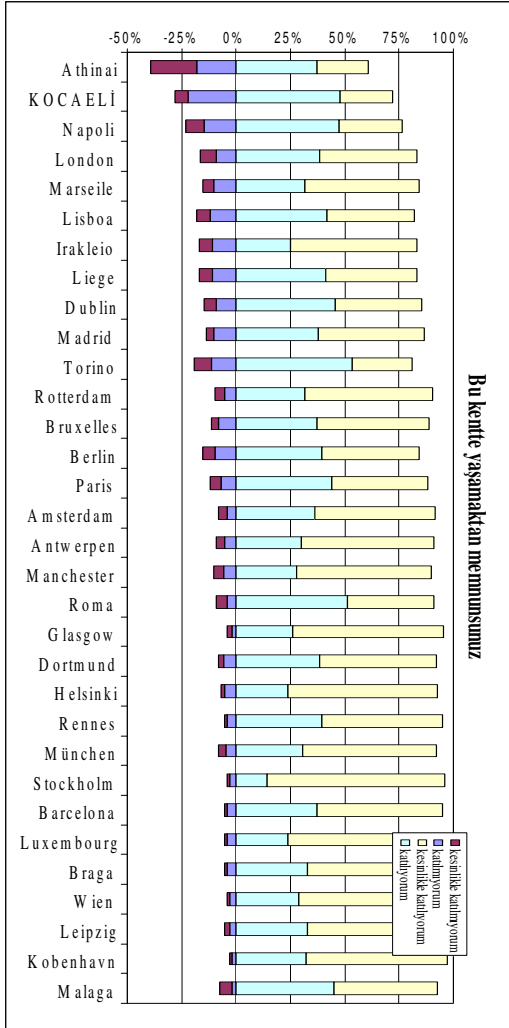
Şekil 4.31. Hava Kirliliği Problemi

Avrupa kentlerinde yaşayanların %57 gibi önemli bir kısmı temiz bir şehirde yaşamadıklarını düşünmektedirler (Şekil 4.32). 22 Avrupa kentinde çoğunluk şehirlerinin temiz olmadığı kanısındadır. Kentler arasındaki farklılık oldukça dikkat çekicidir. Luxembourg’da ankete katılanların yarısı kesinlikle temiz bir kentte yaşadıklarını belirtirken, Marseille ve Liege’dekilerin yarısından çoğu kesinlikle katılmadıklarını belirtmiştir. Kocaelililerin %64’ü temiz bir kentte yaşamadıkları görüşündedir.

Şekil 4.32. Kentin Temizlik Değerlendirmesi.

Avrupa kentlerinde genel olarak kent yaşamından memnuniyet konusunda, araştırmaya katılanlardan %88 gibi büyük çoğunluğu kentlerinde yaşamaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.33). Malaga, Viyana, Copenhag, Leipzig Braga, Luksemburg, Barcelona, Stokholm gibi kentlerin ön sıralarda yer aldıkları görülmektedir. Yaşam kalitesi en yüksek olan kentler aynı zamanda ekonominin güçlü olduğu kentlerdir. Bu kentlerden Leipzig, ekonomisi güçlü olmakla birlikte, zor iş bulunmasına ve uygun fiyata zorlukla konut bulunmasına rağmen, yaşam kalitesi yüksek en iyi üç kent içinde yer alması dikkat çekmektedir. Kentin güçlü ekonomisinin olması, kentsel yaşam kalitesinin algılanmasında önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Kocaeli’nde yaşayanların %66’ı bu kentte yaşamaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir Ancak Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında bu oran düşüktür ve Atina’dan sonra kullanıcıların yaşamaktan en az memnun olduğu kentler arasında ikinci sırada yer almaktadır.

Şekil 4.33. Genel Memnuniyet Değerlendirmesi

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Kentlerin çevresel açıdan bozulması ve kentlerde yaşayanların yaşam kalitesinin düşmesi nedeni ile günümüzde pek çok ülkede yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik araştırmalara ve projelere ağırlık verildiği görülmektedir. çalışmaların yürütülmesine neden olmuştur. Birçok ülkede periyodik olarak yapılan bu çalışmalar EUROSAT, OECD, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarca da desteklenmektedir. Ülkeler arası karşılaştırmaları da içeren bu araştırmalar dünyadaki çeşitli metropollerin yaşam kalitelerinin karşılaştırılması bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Bu tez çalışması, Türkiye’de kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik yapılan araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, Avrupa kentlerinin karşılaştırıldığı bir çalışma olan Urban Audit’in çalışmasının esas alınarak Kocaeli’nin Avrupa kentleri ile karşılaştırmalı bir analizi sunulmuştur ve ülkemiz kentlerinin Avrupa kentsel sistemi içindeki yerinin ortaya konması yönünde ileride yapılacak çalışmalara örnek oluşturması beklenmektedir.

Kocaeli kenti, yoğun bir sanayileşme sürecinin ardından hızla artan bir nüfus dinamiğine sahip bir kenttir. Kentsel alanda hızla artan nüfusun oluşturduğu barınma ihtiyacı kontrolsüz ve plansız bir kentleşmeye neden olmuştur. Türkiye’nin en büyük sanayi kentlerinden biri durumunda olan Kocaeli DPT tarafından yapılan gelişmişlik değerlendirmesi açısından güçlü bir ekonomiye sahip olmasına rağmen yaşam kalitesi açısından değerlendirildiğinde bunu yansıtmadığı gözlenmektedir.

Çalışmada anket sonuçları faktör analizi ve regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Analizler sonucunda güvenlik ve sağlık hizmetlerinin kentteki yaşam kalitesini etkileyen en önemli faktörler olduğu ortaya çıkmıştır. Analiz sonuçlarına göre en etkili faktörlerin; sosyal ve kültürel olanaklar konusunda sinemalar, eğitim konusunda okulların sayısı, çevre konusunda gürültü kirliliği, hizmetlerinin yeterliliği konusunda doktor sayısı, sağlık hizmetlerinin kalitesi konusunda doktorlar tarafından sunulan hizmet kalitesinin, ulaşım konusunda toplu

taşıma ücretlerinin, ve komşuluk ilişkileri bakımından komşuların gürültü vb. şekilde rahatsız etmesi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, eğitim olanakları, güvenlik, ulaşım olanakları, çevresel kalite ve komşuluk ilişkilerindeki memnuniyet arttıkça yaşam memnuniyetinin de arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Kocaeli kenti Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında kentte yaşayanların, iş olanakları, konut fiyatları, güvenlik, kentin temizliği, toplu taşıma hizmetleri, hava kirliliği ve genel memnuniyet bakımında farklılıklar olduğu görülmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında Kocaeli kenti için aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

İş olanakları bakımından değerlendirildiğinde Kocaeli kentinin Atina ve Lüksemburg gibi Avrupa kentlerindeki gibi yeterince memnun olmadıkları görülmüştür. Uygun fiyata iyi bir ev bulabilme olanağı bakımından değerlendirildiğinde ise Avrupa kentlerine paralel olarak genel bir memnuniyetsizlik olduğu görülmüştür. Kocaeli kenti için Torino, Napoli, Brüksel ve Atina kentleri ile benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Güvenlik açısından değerlendirildiğinde Kocaeli kentinin Avrupa kentleri ile paralellik gösterdiği ancak bu kez genel olarak kullanıcıların memnun oldukları görülmüştür. Karşılaştırmada Madrid ve Torino gibi kentlerle benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Toplu ulaşım memnuniyeti bakımından değerlendirildiğinde, Kocaelilerin ulaşım olanaklarından memnun olmasına rağmen, Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında Roma'dan sonra en memnuniyet düzeyi en düşük kent olduğu görülmüştür.

Hava kirliliği bakımından değerlendirildiğinde Kocaeli kentinde yaşayanların diğer Avrupa kentlerinde yaşayanlar gibi hava kirliliğini büyük bir problem olarak gördükleri tespit edilmiştir. Karşılaştırmada Kocaeli kentinde elde edilen sonuçlar, Brüksel ve Manchester gibi kentlerle paralellik göstermektedir.

Kocaeli kentinde yaşıyanlar Avrupa kentlerinde yaşıyanlara paralel olarak temiz bir kentte yaşamadıklarını düşünmektedir. Karşılaştırmada Kocaeli'nin Roma ve Barselona gibi kentlerle yakın değerlerde olduğu görülmüştür.

Kentte yaşıyanların genel memnuniyetleri bakımından değerlendirildiğinde Kocaeli kentinde yaşıyanların büyük çoğunlukla yaşadıkları kentten memnun olmalarına rağmen, Avrupa kentleriyle karşılaştırıldığında Atina'dan sonra memnuniyet düzeyi en düşük ikinci kent olduğu görülmüştür.

Kocaeli kenti Avrupa kentleri ile genel olarak karşılaştırıldığında bu çalışmada her ne kadar Kocaeli kenti için nesnel göstergeler ışığında bir değerlendirme yapılmadıysa da öznel göstergelere dayanarak varılan sonuçlara göre, kentte yaşıyanların hoşnut ve mutlu oldukları görülmektedir. Bu durum, kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında öznel algıların belirleyiciliğinden kaynaklanmaktadır. Ancak nesnel gözlemlerimizden bir sanayi kenti olarak Kocaeli'ni ulaşım, yapılaşma kalitesi, çevresel özellikler bakımından önemli sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu durumda; kentin sürdürülebilir gelişimini sağlamak üzere, kamu bilincinin yükseltilmesine yönelik çalışmaların yapılması son derece önem kazanmaktadır. Kentin mekansal stratejilerinin belirlenmesi sürecinde, bölgede yer alan kamu ve özel ilgi grupları, sivil toplum kuruluşları ve halkın işbirliği ve ortak bir fikir birliğine varması yönündeki çabalar önemli olmaktadır.

Diğer yandan daha üst ölçekte bakıldığında, Kocaeli kenti, Marmara bölgesinde İstanbul gibi metropoliten bir kentin fonksiyonel etki alanı içinde, sosyo-ekonomik, mekansal ve ekolojik olarak İstanbul kenti ile güçlü etkileşimlere sahiptir. Bu bakımdan, bölgesel gelişme stratejilerinin belirlenmesi sürecinde, bölgede yer alan kentler arasındaki etkileşimlerin göz önüne alınması bütüncül bir planlama yaklaşımı bakımından gerekli görülmektedir.

Gelecekte yapılması düşünülen çalışmalar içinde, Kocaeli kentinin bir sanayi kenti olması nedeniyle, benzer nitelikteki kentlerle yaşam kalitesi bakımından karşılaştırması yapılabilir. Aynı zamanda 1. derece deprem kuşağında yer alması

nedeniyle, depremin yaşam kalitesi üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar da yine benzer nitelikli kentlerle karşılaştırmalı olarak ele alınabilir. Buradaki araştırmanın anılan benzer çalışmalara temel oluşturması öncelikli hedefimizdir.

KAYNAKLAR

1. EC, (1999), "European Spatial Development Perspective (ESDP)", *European Commission*.
2. Yuan, L. L., Yuen, B., Low, C. (2003), "Quality of Life in Cities – Definition, Approaches and Research". *Urban Quality of Life-Critical Issiuses and Options*. pp.1-13.
3. Rapley, M., Hopgood, L. (1997), "Quality of life in community-based service in rural Australia". *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, Vol. 22, No. 2, pp. 125-141.
4. Seik, F. T. (2000), "Subjective assessment of urban quality of life in Singapore (1997-1998)". *Habitat International* 24:31–49.
5. Moller, V. (2001), "Monitoring quality of life in cities: the Durban case". *Development Southern Africa Vol 18, No 2*.
6. Lee, Y. J. (2005), "Subjectively Measuring the Quality of Life in Taipei". 8th *International Conference of the Asian Planning Schools Assciation*.
7. NG, K.M.,(2005), "Quality of Life Perceptions and Directions for Urban Regeneration in Hong Kong". *Social Indicators Research Vol 71, n.1-3*.
8. McCrea, R., Shyy, T., Stimson, R., (2006), "What is the Strenght of the Link Between Objective and Subjective Indicators of Urban Quality of Life?". *Applied Research in Quality of Life 1: 79-96*.
9. Giannias, D. A. (1998), "A Quality of Life Based Ranking of Canadian Cities". *Urban Studies*, Vol. 35, No. 12, 2241.
10. <http://www.urbanaudit.org/>

11. Nakip M. (2003), “Pazarlama Araştırmalarına Giriş (SPSS Destekli)” Seçkin Yayıncılık.
12. WCED, (1989), “Ortak Geleceğimiz”, *Türkiye çevre sorunları vakfı yayını*.
13. Newman, P., Kenworthy, J., (1999), “*Sustainability and Cities: Overcoming, automobile, Dependence*”.
14. T.C. Çevre Bakanlığı, (2002), Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu (Taslak).
15. Newman, P. W. G. (1999), “ Sustainability and cities: extending the metabolism model”. *Landscape and Urban Planning* 44: 219-226.
16. Sharpe,, A., Smith, C., (2005), “Measuring the Impact of research on well-being: A Survey of Indicators of Well-being”. *Centre for the Study of Living Standart’s Research Report, Num. 2005-2*
17. Cummins, R. A., (1999), “A Psychometric Evaluation of the Comprehensive Quality of Life Scale-Fifth Edition”, *Urban Quality of Life, p.32-4*.
18. Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman, G., Hollander, A. (2003), “Urban environmental quality and human well-being Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study”. *Landscape and Urban Planning* 65: 5-18.
19. Stimson R. J. (1999), Urban Metabolism as a Framework for Investigating Quality of Life and Sustainable Development in the Brisbane-Southeast Queensland Metro Region, *pp. 143-169*
20. Türksever, A. N. (2001), “Türkiye’de Büyük Şehir Alanlarında Yaşam Kalitesi Değerlendirmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi”.*Doktora tezi, İTÜ, İstanbul*.

21. [http:// www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyanlasma7.php](http://www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyanlasma7.php)
22. <http://www.lgc.org/ahwahnee>
23. Wish, N. B., (1986), “ Are We Measuring the Quality of Life?”. *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 45, No 1.
24. Sinden, A. J., (1982), “ Application of Quality of Life Indicators to Socioeconomic Problems: An Extension of Liu’s Method to Evaluate Policies for 26 Australian Towns”. *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 41, no.4, pp. 401-420.
25. Liu, B. C., (1977), “Economic ve Non-Economic Quality of Life: Empirical Indicators and Policy Implications for LArge Standart Metropolitan Areas”. *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 36, No 3
26. Liu, B. C., (1980), “ Economic Growth and Quality of Life”. *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 39, No 1.
27. Pennings J. M., (1982), “Urban Quality of Life and Entrepreneurship”. *Academy of Management Journal* 198, Vol.25, No.1, pp. 69-73
28. Seik F., Yuen B., Chin L., (1999), “Urban Quality of Life-Studies on Quality of Like of Singaporeans”. pp. 81-89
29. Diener, ED.,Lucas, R. E., (2000), “Emotional Well-Being”. *Handbook of Emotions (2nd Ed.)*. New York: Guilford. Pp. 325-337.
30. Marans R. W., (2003). “Understanding enviromental quality through quality of life study: the 2001 DAS and its use of subjective and objective indicators”. *Landscape and Urban Planning*, Vol. 65, pp. 73-83.

31. Rapley vr Hopgood (1997), “Quality of Life in a community-based service in rural Australia” *Journal of Intellectual & Development Disability*, vol. 22, pp.125-141.
32. Mee, K. (2002), “Prosperity and the Suburban Dream: quality of life and affordability in western Sydney”. *Australian Geographer*, Vol. 33, pp. 337-351.
33. Noll, H. H. (1996), “Social İndicators and Social Reporting: The International Experience”. *Mesuring Well Being & Social İndicators Semposium, Canada, October 4-5*.
34. <http://www.Mo.org.tr/UIKDocks/kentselstrateji>
35. Suffian A. J. M. (1993), “A Multivariate Analysis of the Determinants of Urban Quality of Life in the Word’s Largest Metropolitan Areas”. *Australian Urban Studies*, Vol. 30, pp. 1319-1329.
36. <http://www.mercerhr.com>
37. Dinçer, B., Özaslan, M., Kavasoglu, T. (2003), “ İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması”. *DPT yayın no 2661*.
38. <http://www.tuik.gov.tr>
39. Dökmeci, V., Kristensen, G., Uyar, A., Kılıçkaya, U. (1996), “ İstanbul, Ankara ve İzmir’de Yaşam Kalitesinin Karşılaştırılması”. *İstanbul 2020 Sempozyum Bildirileri, İTÜ*.
40. Ülengin, B., Ülengin, F., Güvenç, Ü. (2001), “ A multidimensional approach to urban quality of life: The case of İstanbul”. *European Journal of Operational Research* 130: 361-374.

41. Türksever, A.N.E., Atalık, G., (2001), "Possibilities and Limitations For The Measurement of the Quality of Life in Urban Areas". *Social Indicators Research 53: 163-187.*
42. TÜBA, (2002) Yaşam Kaliteleri Göstergeleri Türkiye için Bir Veri Sistemi Önerisi Ed. İlhan Tekeli
43. Turkoğlu, H. D., Bölen F., Baran K. P., and Marans, R. W. (2006), "İstanbul'da Measuring the Quality of Life in İstanbul". *ENHR conference, Slovenia.*
44. <http://www.kocaeli.gov.tr>
45. KİÖİ, Kocaeli İl Özel İdaresi (2006). *Kocaeli İl Özel İdaresi 2007-2010 Sektörel Stratejik Planı*, Kocaeli.
46. KÇDR, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (2003). *Kocaeli Çevre Düzeni Planı ve Nazım İmar Planı Araştırma Raporu*, Kocaeli
47. Özdamar, K.(1999), "Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok değişkenli Analizler)". *Kaan Kitabevi, Eskişehir.*
48. Santos, J. R. A., (1999), "Cronbach's Alpha : A Tool for Assessing the Reliability of Scales", *Journal of Extension, (April), Vol.37, No.2*
49. Hair J. F.; Anderson R. E.; Tatham, R. L. ve Black W. C., (1998), "Multivariate Data Analysis", *5.ed., Upper Saddle River, Prentice Hall, New Jersey.*

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Ankara’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara’da tamamladıktan sonra 1999 yılında girdiği Ankara Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü’nden 2003 yılında mezun oldu. 2004 yılında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde yüksek lisansa başladı. 2004 yılından itibaren aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir.

EKLER

EK 1. Urban Audit Anket Soruları

SORU 1. Kocaeli kenti için aşağıdaki her bir hizmet alanı için çok memnunum, memnunum, memnun değilim, hiç memnun değilim şeklinde cevap veriniz.

	Çok Memnunum	Memnunum	Memnun Değilim	Hiç memnun değilim	Kararsızım
a.Kentteki tolu ulaşım, örneğin; otobüs, tren ya da metro					
b. Okullar					
c. Hastaneler tarafından sunulan sağlık hizmetleri					
d. Doktorlar tarafından sunulan sağlık hizmetleri					
e. Kamusal park ve bahçeler gibi yeşil alanlar					
f. spor alanları ve kapalı spor salonları gibi spor olanakları					
g. Sinemalar					
h. Konser salonları, tiyatrolar, müzeler ve kütüphaneler gibi kültürel olanaklar					
i. İnternet cafe ve kütüphane gibi kamu internet erişimi					
j. Evde internet erişimi					

SORU 2. Size bazı ifadeler okuyacağım. Bu ifadelerin her biri için şiddetle katılıyorum, biraz katılıyorum, fazla katılmıyorum, hiç katılmıyorum şeklinde cevaplar veriniz.

	Kesinlikle katılıyorum	Biraz katılıyorum	Fazla katılmıyorum	Hiç katılmıyorum	Kararsızım
a.Kocaeli’nde kolay iş bulunur.					
b. Kocaeli’nde yaşayan yabancılar çok iyi bütünleşmiştir.					
c. Kocaeli’nde makul bir fiyata iyi ev bulmak kolaydır.					
d. İdari hizmetlerle kontak kurduğunuz zaman, etkili bir şekilde yardımcı oluyorlar.					
e. Kocaeli kentinde hava kirliliği büyük problemdir.					
f. Kocaeli kentinde gürültü büyük bir problemdir.					
g. Kocaeli temiz bir kenttir.					
h. Kocaeli kaynaklarını sorumlu bir şekilde tüketmektedir.					
i. Kocaeli’nde yaşamaktan memnunsunuz.					
j. Gelecek beş yılda Kocaeli’nde yaşamak daha güzel olacak.					

Soru 3. Aşağıdaki ifadelerin her biri için, her zaman, bazen, nadiren ve hiçbir zaman mutlu olup olmadığınızı söyleyiniz.

	Her zaman	Bazen	Nadiren	Kararsızım
a. Ay sonunda faturalarınızı zorlukla ödüyorsunuz.				
b. Yaşadığınız mahallede kendinizi güvende hissediyorsunuz.				
c. Kendinizi Kocaeli’nde güvende hissediyorsunuz.				

EK. 2. Kocaeli İlinde Kullanılan Anket Formu

ANKET FORMU

Bu anket formu Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde yapılmakta olan bir yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Sonuçlar başka hiçbir amaca yönelik kullanılmayacaktır.

1) Hangi yaş grubundasınız? ☐ 18-25 ☐ 25-45 ☐ 45-65 ☐ 65 yaş üstü

2) Cinsiyetiniz ☐ Erkek ☐ Bayan

3) Kocaelili misiniz ? ☐ Evet ☐ Hayır

Eğer cevabınız hayır ise nerden göç ettiğinizi ve kaç yıldır bu kentte yaşadığınızı belirtiniz?

.....'den geldim.

- a. 1 yıldan az
- b. 1-5 yıl arası
- c. 5-10 yıl arası
- d. 10-20 yıl arası
- e. 20 yıldan çok

4) Eğitim durumunuz nedir? ☐ Okuma yazma bilmiyor ☐ Sadece okuryazar ☐ İlkokul
☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü

5) Çalışıyor musunuz? ☐ Evet (Özel sektör/kamu) ☐ Hayır (emekli/ev hanımı/işsiz/öğrenci)

6) Çalışıyorsanız mesleğiniz nedir? ☐ Memur ☐ Mimar-mühendis ☐ İşçi
☐ Öğretmen ☐ Esnaf ☐ Diğer

7) Gelir düzeyiniz ☐ Asgari ücret ☐ 404-629 YTL ☐ 630-2.500 YTL ☐ 2.500 YTL'den fazla

SORU 1. Kocaeli kentinde aşağıdaki her bir hizmet alanı için çok memnunum, memnunum, memnun değilim, hiç memnun değilim şeklindeki cevaplarınızı 1, 2, 3, 4, 5 ile numaralandırınız.

Çok Memnunum	Memnunum	Memnun Değilim	Hiç memnun değilim	Bilmiyorum
1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5
1. Kentteki toplu ulaşım, örneğin; otobüs, tren ya da metro					
2. Okullar					
3. Hastaneler tarafından sunulan sağlık hizmetleri					
4. Doktorlar tarafından sunulan sağlık hizmetleri					
5. Kamusal park ve bahçeler gibi yeşil alanlar					
6. spor alanları ve kapalı spor salonları gibi spor olanakları					
7. Sinemalar					
8. Konser salonları, tiyatrolar, müzeler ve kütüphaneler gibi kültürel olanaklar					
9. İnternet cafe ve kütüphane gibi kamu internet erişimi					
10. Evde internet erişimi					

Soru 2. Aşağıdaki ifadelerin her biri için, her zaman, bazen, nadiren veya hiçbir zaman şeklinde cevap veriniz.

	Her zaman	Bazen	Nadiren	Kararsızım
1. Ay sonunda faturalarınızı zorlukla ödüyorsunuz.				
2. Yaşadığınız mahallede kendinizi güvende hissediyorsunuz.				
3. Kendinizi Kocaeli’nde güvende hissediyorsunuz.				

SORU 3. Aşağıdaki ifadelerin her biri için kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şeklindeki cevaplarınızı 1, 2, 3, 4, 5 ile numaralandırınız.

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Bilmiyorum
1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5
1.Kocaeli’nde kolay iş bulunur.					
2. Kocaeli’nde yaşayan yabancılar çok iyi bütünleşmiştir.					
3. Kocaeli’nde makul bir fiyata iyi ev bulmak kolaydır.					
4. İdari hizmetlerle kontak kurduğunuz zaman, etkili bir şekilde yardımcı oluyorlar.					
5. Kocaeli kentinde hava kirliliği büyük problemdir.					
6. Kocaeli kentinde gürültü büyük bir problemdir.					
7. Kocaeli kentinde su kirliliği büyük bir problemdir.					
8. Kocaeli temiz bir kenttir.					
9. Kocaeli kaynaklarını sorumlu bir şekilde tüketmektedir.					
10. Kocaeli’nde yaşamaktan memnunuz.					
11. Gelecek beş yılda Kocaeli’nde yaşamak daha güzel olacak.					
12.Kentteki toplu taşıma ücretleri uygundur.					
13. Park yerleri yeterlidir.					
14. Trafik sıkışıklığı yoktur.					
15. Okul sayısı yeterlidir.					
16. Okullara erişim kolaydır.					
17. Okullar kalabalık değildir.					
18. Erişkinler için açılan hobi kursları yeterlidir.					
19. Kentteki hastane sayısı yeterlidir.					
20. Hastanelerdeki doktor sayısı yeterlidir.					
21. İşe gidiş-geliş için harcanan süre fazla değildir.					
22. Konutunuzun konfor koşulları (oda sayısı, elektrik, su, banyo vb.) yeterlidir.					
23. Yaşadığınız konutta depreme karşı kendinizi güvende hissediyorsunuz.					
24. Yaşadığınız mahalledeki komşularınızla ilişkileriniz iyidir.					
25. Komşularınız sizi gürültü vb. şekilde rahatsız etmiyor.					
26.Toplu taşıma araçlarına erişmek kolaydır					

27. Belediye kentle ilgili kararlar alırken halkın katılımı da sağlanıyor.					
28. Tüketim mallarının fiyatları düşüktür.					
29. 1999 Marmara depreminden sonra da bu kente kendimi mutlu ve güvende hissediyorum.					
30. Başka bir yerde yaşama şansım olsa yine de Kocaeli’nde yaşamayı tercih ederdim.					

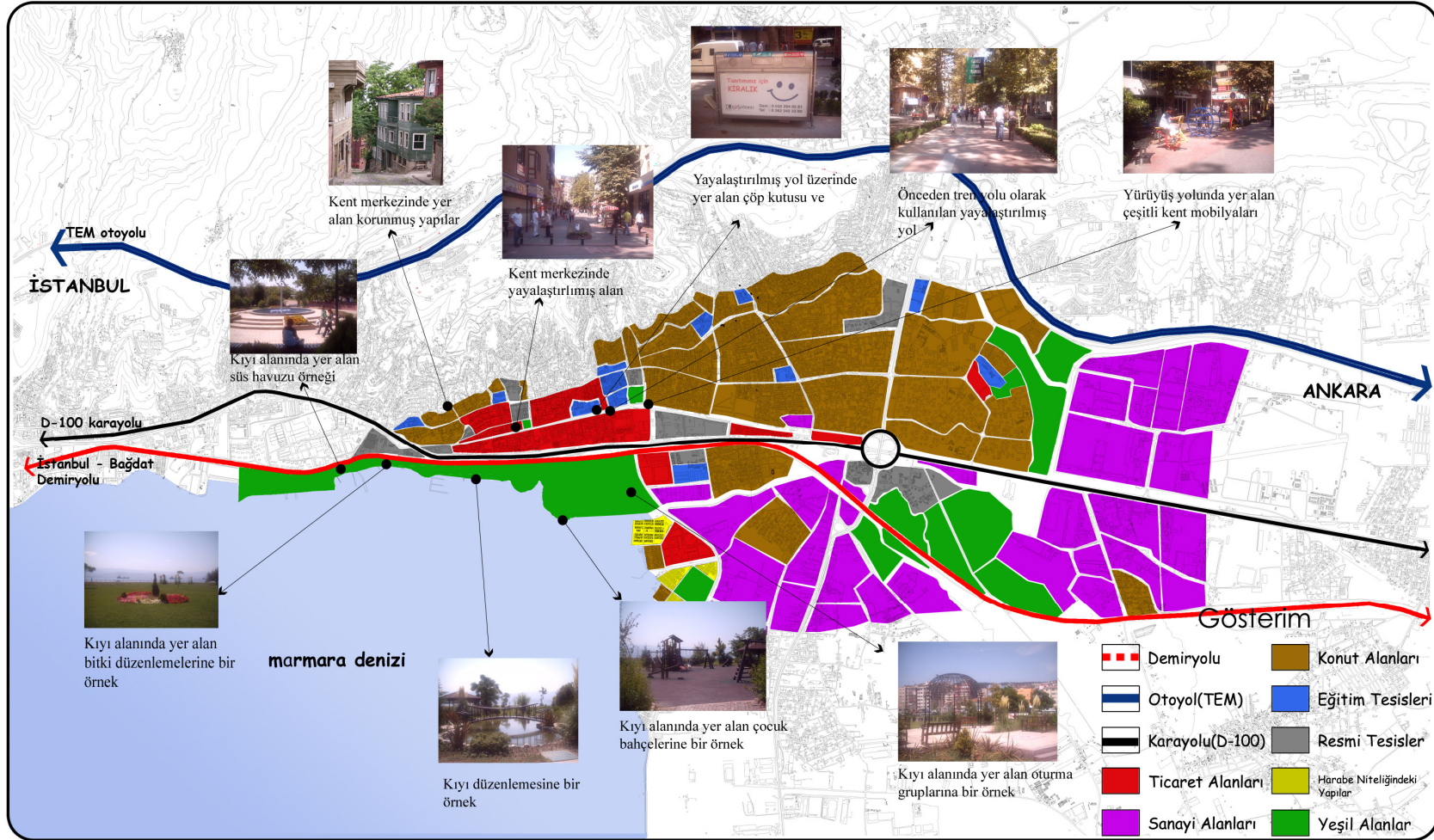
TEŞEKKÜRLER

Belirtmek istediğiniz başka bir şey varsa lütfen yazınız

.....

Kocaeli kent merkezinde yaşam kalitesi düşük çeşitli noktasal alan örnekleri

Kocaeli kent merkezinde yaşam kalitesi yüksek çeşitli noktasal alan örnekleri